

Bencze Györgyné - Dr. Jásper András - Magdali Csaba

FIATALOK TÁRSADALMI RÉSZVÉTELE ÉS ÉRDEKKÉPVISELETE

Szerkesztette:
BENCZE GYÖRGYNÉ
DR. JÁSPER ANDRÁS
MAGDALI CSABA

Fiatalok társadalmi részvétele és érdekképviselete

2012

**Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése
TÁMOP-5.4.4.-09/2-C-2009-0002**

Tisztelt Olvasó!

A TÁMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0002 „Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése” című projekt keretében az ifjúságsegítő és a pedagógusképzés határterületein egyaránt hasznosítható tantervi egységekhez kapcsolódó, lektorált tananyagok készültek. A sorozat kötetei a felsőoktatás különböző szegmenseiben (szociális, pedagógiai, andragógiai stb.) és szintjein (felsőoktatási szakképzés, alapképzés, továbbképzés, felnőttképzés) egyaránt használhatók. Az Európai Unió társfinanszírozásában megvalósult tananyagfejlesztési és képzési projekt szlogenje: „Az ifjúságsegítés rangjáért”, amely az ifjúsággal közvetlenül foglalkozó szakemberek és intézmények, szervezetek társadalmi elismertségének növelésén túl a szakmai színvonal emelésére, a felsőoktatási alapképzés szintjének megfelelő követelmények elérésére való törekvést tükrözi.

A kompetencia-fejlesztést célzó tananyagokban az elméleti megközelítéshez és a gyakorlati, tréning jellegű képzéshez egyaránt hasznos információkat találhatnak az érdeklődők. Bár a tananyagok elsősorban a tanárok (képzők) munkáját segítik, egyes fejezetek a hallgatók számára is hozzáférhetővé tehetők.

A sorozat füzetei 2011-ben készültek, többségük az akkori jogi, intézményei háttér információit tartalmazza, bár az utólagos szerkesztés néhány esetben megkövetelte az azóta bekövetkezett változások beépítését, vagy az azokra történő utalás jelzését. Mindez a szerzők, szerkesztők, projektvezetők számára azt az üzenetet hordozza, hogy egy viszonylag fiatal szakma a folyamatosan változó társadalmi környezetben is próbálja megtalálni azokat az elvi és gyakorlati fogódzókat, amelyek az interprofesszionalitás jegyében történő fejlesztés alapvetései és eredményei.

Tapasztalatokban és sikerekben gazdag felhasználást kívánunk!

Kecskemét, 2012

A projekt vezetői

BEVEZETÉS	5
1. Részvétel	6
1.1. A részvétel elméleti áttekintése	6
1.2. Ifjúsági részvétel	9
2. A fiatalok részvétele	10
2.1. A részvétel alapelvei	13
2.2. A részvétel értékei és előnyei	13
2.3. A részvétel fokozatai	15
3. Ifjúságkép a stratégiai dokumentumokban, ifjúságkutatás	17
3.1. Az Európai Ifjúsági Stratégiában	17
3.2. A Nemzeti Ifjúsági Stratégiában	18
3.3. Ifjúságkutatás	19
4. A részvétel jogi háttere	29
4.1. Törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről	29
4.2. Törvény a helyi közéletben való részvételről	33
4.3. Az ifjúsági részvétel dokumentumai	36
5. Az aktív részvétel értékei, jellemzői	46
6. Az ifjúság társadalmi részvételének formái	48
6.1. Önkéntesség	48
6.2. Strukturált párbeszéd	49
6.3. Fiatalok részvételének szintjei, lehetőségei	52
7. A kormányzati civil párbeszéd	58
8. Települési önkormányzat és a fiatalok részvétele	61
9. Ajánlások a fiatalok társadalmi részvételének elősegítésére	63
9.1. A fiatalok részvételéről szóló módosított Európai Charta ajánlásai	63
9.2. A Fehér Könyv ajánlásai	66
9.3. Az Európa Tanács 2008-as jelentése a magyarországi ifjúságpolitikáról	68
10. Érdekképviselő	70
10.1. Általános tudnivalók – összefüggések	70
10.2. Érdekartikulációs, érdekvédelmi technikák	70
10.3. Érdekképviselői és érdekegyeztető csatornák, szintek és formák	76
10.4. Döntéshozatal, lobbizás	78
11. Az ifjúságsegítő feladatkörei a részvétel és az érdekérvényesítés vonatkozásában	81
11.1. Európai portfólió	81
11.2. Az ifjúságsegítő feladatai a részvétel és érdekképviselő tanulási folyamatában	82
11.3. A segítő szerepe a képessé tétel, képessé válás folyamatában	84
11.4. Az ausztrál ifjúságsegítő feladatai	87
FORRÁSOK	89
MELLÉKLETEK	92
Értékelő-önértékelő feladatok, feladatlapok, programok	93
Teszt az ifjúsági részvétel megértéséhez	93
A fiatalok „képessé tétel” (empowerment)	95
Hozzájárulás a szervezeti és az ifjúságpolitikai fejlődéshez	98
A kurzushoz kapcsolódó módszertani ajánlások (módszertár)	101
Alliteráló nevek	101
Identitás Molekula	102
Partnerek	103
Ablak	104
Tegyünk egy lépést előre	105

Csoport mozaik	106
Szakértő mozaik	107
Jelmátrix	108
Hova állsz?	109
Eszmecsere	110
A kör közepén	111
A mi falunk.....	112
„Falugyűlés”	113
„Részvétel – plakát”	114
Értékelés 3-2-1 módszerrel.....	115

BEVEZETÉS

Kulcsszavak: Társadalmi beilleszkedés, önszerveződés

„A fiatalok részvétele a közösségi ügyekben lehetőséget ad, hogy teljes életet éljenek helyi közösségükben. Ez alapvető feltétel, ha aktív szerepet kívánnak játszani a társadalmi változásokban. Segítséget nyújt a társadalomba való beilleszkedésükhöz, elősegíti a változtatás igényét, a felelős gondolkozást, a megoldások keresését. **A társadalom feladata megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy a fiatalok részt vállalhassanak az őket érintő döntésekben.**”

(Az Európai Tanács 237. határozata. Európai Charta a fiatalok részvételéről a helyi közösségek és régiók életében, Európa Tanács, 1992.)

A mai világ teljesítmény-centrikusságával, magas követelményrendszerével szemben sokszor bizonytalan a természetes és mesterséges támaszok köre, azaz nem elég erős háttérrel biztosít a család, az iskola, a település, a baráti közösség, az intézmények és a munkahely. Fokozatosan, nehézségek árán alakulnak ki a polgári társadalmaknak megfelelő, új, autonóm és intézményes formák, módszerek és szervezetek, amelyek képesek megelőzni, kezelni a gyermekeket és fiatalokat érintő súlyos problémákat.

A jelenlegi döntések, történések leginkább a fiatalok jövőjére hatnak, az ő életpályájukat befolyásolják. Olyan feltételrendszert kell teremteni, működtetni és fejleszteni, amelyben a fiatal korosztály megismerheti, gyakorolhatja és alkalmazhatja környezete aktív befolyásolásának módszereit, és elősegíti sajátos érdekei és értékei érvényre jutását. **A fiataloknak nem arra van szükségük, hogy mások képviseljék érdekeiket, mások oldják meg helyettük a problémáikat, sokkal inkább arra, hogy önmagukért kiálljanak, továbbá önszerveződési lehetőségek birtokába jussanak.** Ezért megerősítendő a már működő érdekegyeztető, érdekérvényesítő fórumok tevékenysége, és ösztönözni szükséges a közvetlenebb részvételt segítő helyi modellek létrehozását, amelyben az ifjúság számára lehetőség nyílik a korosztályi érdekek megjelenítésére.

Az ifjúsági munka az a folyamat, melynek elsődleges célja a felnőtté válás, és e mellett az aktív állampolgárrá válás elősegítése, vagyis a képessé válás és a képesség tétel. Fő feladatai a fiatal személyiségének, közösségeinek fejlesztése, és e tevékenységek a társadalmi részvétel színterein zajlanak.

Az ifjúságpolitika bármely szintjén a településtől az Európai Unióig alapelv a fiatalok részvételének biztosítása az őket érintő döntések meghozatalában, amely egyben érdekeik képviseletét is megvalósítja.

1. Részvétel

Amikor ifjúsági részvételről beszélünk, nem teljesen tisztázott, hogy a tevékenységek mely területét is értjük alatta. Az világos, hogy a részvétel célja valamilyen helyzet megváltoztatása, befolyásolása a jobbítás igényével. Ezt az általános fogalmat használjuk az ifjúsági munkában az egyes fiatalok és közösségeik olyan tevékenységére, amely a saját, vagy valamilyen más közösség, társadalmi csoport igényeire reagál programszervezéssel, akciókkal. Valamint ide értjük a politika befolyásolásának azon formáit is, amelyekben a fiatalokat érintő ügyekben a fiatalok valamilyen strukturált keretben részt vesznek a döntéshozatali folyamatokban.

Az alábbiakban a részvétel fogalmait vizsgáljuk, és próbáljuk meg alkalmazni az ifjúsági munka területére azzal a fenntartással, hogy a fogalmat különféle szerzők különféleképpen értelmezik és alkalmazzák.

1.1. A részvétel elméleti áttekintése

Kulcsszavak: Részvétel, közélet, közösség, demokrácia

„A **részvétel** alatt az állampolgárok irányítási folyamatban betöltött szerepét értjük, a kormányzati konzultációs testületekben vállalt képviselői szereptől egészen a helyi fejlesztési programokba felhasználóként történő bekapcsolódásig.”

(Önkéntesség és társadalmi fejlődés, Egyesület Nemzetek Önkéntesei Szakértői csoport vizsgálata, 2000.)

„A 2001-es angol Citizenship Survey különbséget tesz *social participation* (társadalmi részvétel) és *civil participation* (civil részvétel) között.” A **társadalmi részvétel** „a különféle érdeklődési és érdekcsoportokban kifejtett szervezett tevékenységekben való részvételt” jelenti. Értelmezésünk szerint idetartoznak azon cselekvések, amelyek elsősorban a közösségek önmagukra irányuló tevékenységeit tartalmazzák (programok, akciók...).

A **civil részvétel** inkább az állampolgári részvétel különféle megnyilvánulásaira vonatkozik: „a helyi ügyekben való egyéni részvétel és a helyi ügyek befolyásolására való képesség”. Vagyis azok a szervezett és spontán keretek tartoznak ide, amelyek kifejezetten a döntéshozatali folyamatok befolyásolására, az azokban való részvételre irányulnak.

(Ld. Vercseg Ilona, A társadalmi tőke (social capital) mérése magyarországi településeken, In. Parola, 2004/3. 14-15.o.)

Ez a fogalompár választja szét és határozza meg a részvétel pólusait, és hidalja át a fogalmi dilemmánkat. Ez a fajta értelmezés jelenleg sem a szakirodalomban, sem a jogszabályokban nincs következetesen alkalmazva.

A továbbiakban a részvétel civil formájára kívánunk koncentrálni, annak a ténynek az elismerése mellett, hogy a fogalmak tiszta formája csak az ideák világában létezik, így előkerülhetnek és szükségszerűen elő is kerülnek munkánk során olyan megközelítések, amelyek a fogalompár határmezsgyéjén járnak, és egymásra erős kölcsönhatást gyakorolnak, illetve egyaránt igazak mindkettőre, így a részvétel általános fogalmára is.

A dokumentumban található további idézetek részvétel-megközelítéseiben ezt a fogalompárt igyekszünk tisztázni az érthetőség kedvéért.

Ez alapján a civil részvétel számos cselekvési forma lehet. Így a – teljesség igénye nélkül – kezdeményezés, támogatás, döntés...

„A (civil) részvétel az, amikor valaki (akár a fiatal) **kezdeményez**,

- mert felismeri, hogy egy ügy, vagy probléma nemcsak a saját életét érinti, hanem kortársait is,
- lépéseket tesz annak érdekében, hogy ezt mások is fölismerjék, és együttesen, vagy legalábbis többek nevében fogalmaz meg igényt, tesz megoldási javaslatot, találkozót szervez, levelet ír - egyszóval közéleti szerepet vállal, közügyet csinál valamiből.

Amikor valaki **támogat** egy ügyet, azaz támogatóan vesz részt közéleti szerveződésben,

- mert úgy találja, hogy ez a dolog, bizony, személyesen is érinti,
- vagy egyszerűen együtt érez a kortársaival, és ezért áll melléjük.

Döntéshelyzetben van, tehát a közélet alakítója is, aki a saját hatókörében tesz valamit,

- ami a hatalmában áll függetlenül, de
- a többiekkel egyetértésben határoz el, és együtt tesz meg. A lényeg az, hogy a fiatal saját környezetével vállal közösséget, a saját életét a társas élet terepére viszi. (pl. diákpolgármester)

De a közélet alakítója az a személy, köztük a fiatal is, aki konfliktust vállal más érdekcsoporttal és beleszól a döntésbe.

- Olyan területen kezdeményez, vagy támogat egy ügyet, amelyben mások éreznek és élveznek illetékességet.

Természetesen az is egy döntés, ha valaki tudatosan választja a passzivitást egy adott helyzetben: „ebből jobb kimaradni, mert...”

(Bodorkós Barbara, Kajner Péter, Kovács Edit, Peták Péter, Péterfi Ferenc, RAJTunk múlik! Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön?, Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 2006., 10-11.o.)

„A részvétel több a politikai döntésekben való részvételnél, az az élet teljességére kiterjedő megnyilvánulás és létforma.

Általános értelemben a részvétel az egyén és a közösség szintjén jelentkezik.

Az **egyén szintjén** arról szól, hogy az egyén maga is részt vesz saját életének irányításában, azaz felelősséget vállal önmagáért. A sodródás helyett az önirányításra vállalkozik, megalkotja mintegy a maga életét, értékeket fogalmaz meg a maga számára és annak megfelelő célokat tűz ki.

A **közösség szintjén** a részvétel már az egymás és a közösség ismeretét, valamint az azon belüli kapcsolatait is jelenti. A közösség szintjén egymás iránti bizalmat, kölcsönös támogatást, szolidaritást, közös normákat és viszonyosságot feltételez.

Az emberek különféle módokon vesznek részt a közösségeikben, a relatíve alacsony kapocstól (mint amilyen pl. egy közösségi összejövetelen való megjelenés, vagy egy ifjúsági

együletben való részvétel), egészen a nagyon aktív formáig (pl. az iskolán kívüli tevékenységek vezetése, vagy a civil fórum munkájában való részvétel). A részvétel magas aránya jó indikátora az egészséges, jól működő közösségeknek.”

(Vercseg Ilona, A részvétel mint közösségfejlesztési alapelv, In: Parola, 2005/3–4, 23.o.)

„A részvétel az európai demokráciák hagyományait követő parlamenti demokráciák és társadalmi modellek kulcs-kérdése. A részvétel nem-demokratikus, autokratikus és elnyomó társadalmakban egyszerűen nem létező kérdés! Az európai demokráciák (vagyis az európai nép-képviseltek) az aktív politikai részvételre épülnek. A részvétel mélységének, minőségének értelmezése a politikai művészetek kategóriája, stratégiai és taktikai kérdés a képviselői demokrácia fontos tényezőiként működő politikai pártok számára is. A részvétel gyakorlati alkalmainak megszervezésében a politikai pártok számára az igazi kihívás található. A politikai pártok gyakran veszélyes vizekre evezhetnek a részvétel alkalmainak megszervezésével, hiszen fő céljuk az, hogy a választásokon való részvételre mozgósítsanak annak érdekében, hogy „ők” kapják a lehető legtöbb szavazatot. Ennek érdekében sokszor olyan eszközöket is igénybe vesznek, amelyeket nem nevezhetünk tényleges részvételnek, hiszen sokszor „csak” dekorációként használják az embereket a választási gyűléseik kereteiként. A politikai életben való közvetlen részvétel azonban a részvételnek egy nagyon fontos formája a demokráciában, amelyet mindig tökéletesíteni szükséges¹.

A részvétel kiteljesedése a modern európai társadalmakban a kormányzati-politikai tényezők és a civil társadalom egymásra utalt helyzetben vannak. Nem minden politikai erő ismeri fel ezt és nem minden civil társadalmi szereplő van ezzel tisztában. Vagy együtt vagy egymás mellőzésével tisztazzák az egymásra való utaltságból következő teendőket. Ha együttműködnek, a részvétel kiteljesedhet, ha nem működnek együtt, a részvétel nem-minőségi, alacsony fokú, széttöredezett lesz. A civil társadalom fontos feladata, hogy közvetítsen az eltérő nézetek között, hogy behatoljon a részvételt a politikai részvételre szűkítő értelmezések miatt keletkező üres helyekre-terekre és aktivitásaival kitöltse azokat. Ezt azonban csakis egy *demokratikus országban* teheti meg. Diktatórikus viszonyok között a csakis a polgárok szabad választásaira bízott egyesülési jog gyakorlása praktikus és egyszerűen tiltott és üldözendő, büntetendő cselekedet. Diktatórikus viszonyok között a részvétel csak dekorációt jelent a tényleges hatalmat gyakorló politikai csoportok cselekedeteihez, hiszen a diktatórikus, autokratikus politikák is használják és alkalmazzák a részvétel szavait.

A részvétel fontossága – mint oly sok más megközelítés az európai kultúrkörben – történeti és történelmi „termék”, egy, a történelmi események és folyamatok által alakított felfogás. Nagyon fontos emberi tapasztalatokra épül, amelyeket ezek összefoglalására érzékeny személyiségek építettek tovább, elemezvén a folyamatokat és tanulva-tapasztalva azokból és azokat építve. A részvétel elméleti kérdései és tényleges gyakorlata egymással kölcsönhatásban van. Az elmélet a gyakorlatot megváltoztató erővel, a gyakorlat az elméleti fejtegetéseket szűkítő erővel van jelen. A részvételről ma másként gondolkodunk, mint gondolkodtunk „róla” a 90-es évek elején, a magyar demokrácia alap-intézményeinek kiépítésekor.

¹ A választásokon való részvétel statisztikai adataiból kiolvashatjuk azt, hogy a választásra jogosultak vajon fontosnak, vagy mellékesnek tartják-e azt, hogy ki is képviseli őket azoknak a fontos döntéseknek a folyamatában, amelyet az Országgyűlés vagy az Európai Parlament hoz meg. (Magyarországon népszavazást tartottak pld. az Európai Unióhoz való csatlakozásról, amelyen a választásra jogosult mintegy 8 millió polgárnak 45 %-a vett részt – vagyis 100 választópolgárból 45 nyilvánított véleményt ebben a nagyon fontos kérdésben ...) A magyar választási rendszerről, a választások eredményeiről lsd.: www.valasztas.hu

A meghatározó felfogás szerint egyszerűbben szólva: **a (civil) részvétel nem más, mint a döntésekben és választási lehetőségek kialakításában (döntés-előkészítésben) érintettek részvétele a rájuk vonatkozó döntések előkészítésének és meghozatalának folyamatában.** Ez egyébiránt a politikai részvétellel kapcsolatos felfogásokból ered. Ezek a döntések, ezek a folyamatok lehetnek nagyobb és kisebb léptékűek. Érinthetik egy ország, egy térség, egy település vagy egy településnek egy jól körülhatárolható részén egy időben és egy helyen élők jelenét és jövőjét. Vonatkozhatnak egy konkrét terv végrehajtásával, a területen élők életét befolyásoló beruházással vagy egy hosszabb távú elképzeléssel kapcsolatos döntésre vonatkozó folyamatban való részvételre. **A folyamat lényege az, hogy a döntésre jogosultak és a döntés által érintettek találkoznak, kommunikálnak egymással a döntés folyamatában.** Ennek a közéleti részvételnek a választás, a választásra jogosultság, a népképviselő a kulcsfogalmak.

(Wootsch Péter, Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, 2009., 171-177.o.)

1.2. Ifjúsági részvétel

Kulcsszavak: cél, küldetés, szociális kompetenciák, attitűd, empátia, nyitottság

„A részvétel – mint a szakmai kihívás megválaszolása – állandó készenlétet, éberséget, módszertani változatosságot követel meg azoktól, akik közvetlenül foglalkoznak a fiatalokkal. A részvételnek az ifjúsági munkát átható fogalomnak kell lennie. Mondhatnánk úgy is: **a részvétel az ifjúsági munka fő célja és küldetése.** A sikeres részvétel önbizalmat ad, segít abban, hogy egy közösségben megtaláljam a helyem, ezzel pedig a szociális alapkompentenciák elsajátításához és a megfelelő beállítódás és attitűd kialakításához járul hozzá.

A tolerancia és az elfogadás képessége, a másság és a különbözőségek elfogadása, ehhez az empátia és a nyitottság azok a tulajdonságok, amelyekre szükségünk van a fiatalokkal való foglalkozásban, a részvételük segítésében.

Az ifjúsági munka nemzetközi dokumentumai nagyon érdekes és fontos megközelítéseket tartalmaznak a fiatalok részvételéről. Már egy „egyszerű”, egyszavas google-keresés is számos találatot eredményez az angol nyelvű szövegek vonatkozásában. 2009. májusában a „*youth participation*” kifejezésre 2.920.000 találatot kaptunk 0,27 másodperc alatt. Az „*ifjúsági részvétel*” kifejezésre 55.200 találatot jegyezhetünk fel (0,33 másodperc alatt). Az angol nyelvű hivatkozások átfogják a földgolyót. Nemcsak európai, hanem észak-amerikai, kanadai, ausztrál, thaiföldi, brazil, dél-afrikai hivatkozásokat is szép számmal találhatunk. Az ENSZ és szakosított szervezetei, az Ázsiai Ifjúsági Tanács vagy a brazil ifjúságkutatók egyaránt foglalkoznak a fiatalok részvételének problémáival. A magyar hivatkozások a Mobilitás közleményeihez és szakmai kiadványaihoz vagy ifjúsági képzések és néhány ifjúsági alapítvány vagy egyesület honlapjához vezetnek. A magyar hivatkozások nagyon gyakran a demokrácia-tanulás és az aktív állampolgári részvétel szavakkal együtt jelennek meg előttünk. A magyar hivatkozások között elenyésző számban található olyan említés, amely települési környezetbe vagy az önkormányzatok világába vezetne el bennünket.

Az Európai Unió támogatásával működő SALTO-hálózat egyik tagjaként a Részvétel Forrásközpont (SALTO-YOUTH, Participation Resource Centre, Brüsszel, www.salto-youth.net) feladatai a EU Fiatalok Lendületben Programjának támogatása. „Nincsen

demokrácia részvétel nélkül!” – szögezik le honlapjukon. „A fiatalok részvétele egy olyan témakör, amelyről mind Európában, mind szerte a világon nagyon sokat írnak. A Fehér könyvvel kapcsolatos konzultációk alkalmával az európai fiatalok azt hangsúlyozták, hogy részvételre van szükség a demokratikus funkciók tényleges működéséhez. A Fiatalok Lendületben Program fő célja az, hogy bátorítsa a fiatalokat a társadalom aktív résztvevőivé válásban, mind a demokratikus intézmények működtetése területén, mind az olyan kezdeményezésekben, amelyeknek az a célja, hogy az aktív részvételre ösztönözzenek és tanítsanak.”

Az ifjúsági munkában a részvétellel foglalkozók soha nincsenek egyedül tehát. Módjuk van arra is, hogy közös problémákra közös válaszokat keressenek.”

(Wootsch Péter, Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 181- 183.o.)

Ajánlott módszerek:

Alliteráló nevek; Identitás Molekula; Partnerek; Ablak

2. A fiatalok részvétele

„Az ifjúsági részvételnél egy érdekes helyzettel állunk szemben, ami kifejezetten a fiatalok élethelyzetéből és az önmaguk világára fókuszáló szemléletéből ered. Míg a fiatalok érdeklődése, figyelme elsősorban a saját életkörülményeikből, saját környezetükből, saját életfeltételeik javításának igényéből indul ki és tágul egyre szélesebbé, az általánosabb és szélesebb társadalmi csoportokat érintő dolgok, kérdések felé, addig a társadalmi részvételnél a döntéshozók és a tervezők az általános kérdésekből haladnak az egyének életterére is konkrétan ható intézkedések felé. Míg a döntéshozók nagy egészben látják a fiatalok életkörülményeit vagy a település fejlesztésének lehetőségeit, addig a fiatalok a saját életterükben, világukban zajló dolgokat látják meg hamarabb és a rájuk vonatkozó döntések kimenetelére kíváncsiak. Éppen ez a sajátosság különbözteti meg az ifjúsági részvételt társadalmi részvételi más megnyilvánulásaitól.”

(Ld. Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 6-7.o.)

És éppen ez a szemléletmódbeli különbség teszi a fiatalokat a saját korosztályi problémáik „tapasztalati szakértőjévé”. A korosztály számos tagja, közösségeik és különösen az idősebb fiatalok érettségüknél, tapasztalataiknál, tudásuknál fogva már alkalmasak – vagy alkalmassá tehetők – arra, hogy a helyzetüket, igényeiket, problémáikat artikulálni tudják, és/vagy felismerjék cselekvési lehetőségeiket, és aktivitásokat kezdjenek el saját és közösségi céljaik elérése érdekében. A részvétel során kifejezhetik azokat a releváns igényeket, megfelelő megközelítéseket, amelyek a korosztályt célzó tevékenységeket effektívvé teszik, így szinte természetes partnerei lehetnek a döntéshozóknak az őket érintő kérdésekben. Tevékenységeikben pedig értékes „munkaerőt” tudnak fordítani értékes célok megvalósítására.

„A részvétel az, amelynek a segítségével a fiatalok önbizalmat és önbecsülést szerezhetnek, készségeket és képességeket sajátíthatnak el, gyakorolhatnak, felkészülhetnek arra, hogy olyan felelős felnőttekké váljanak, akik egyben érzékenyek kisebb nagyobb közösségük ügyeire is.” (Wootsch Péter kézírata)

„A fiatalok helyi társadalmi életben való részvételének segítése, támogatása és erre való motiválásuk, a fiatalokkal közvetlenül foglalkozó számára a kihívások művészete.

{....} Gyakran halljuk azt a vélekedést, hogy a fiatalok – mivel többségük még nem szavazó polgár – nem tudják megfelelően érvényesíteni a véleményüket, ezért ennek megfogalmazása érdekében *segítségre, támogatásra, formákra, fórumokra* és – tegyük hozzá – a fórumok működtetésében szabályokra van szükségük. De: hogyan alkotjuk meg ezeket a szabályokat? Velük – vagy – nélkülük?

A fiatalok politikai részvételével kapcsolatos leggyakrabban hangoztatott vélemény az, hogy „politikai társadalom ugyan tisztában van azzal, hogy a fiatalok nagyon fontos társadalmi csoportot alkotnak, de sajátos szükségleteiket és igényeiket csak nagyon ritkán veszi figyelembe, hiszen a fiatalok többsége még nem választó, szavazataikkal a választási küzdelemben nem számolhatunk – a politikai társadalom pedig a politikai ciklusoknak megfelelően alakítja ki prioritásait és ezért olyan társadalmi csoportokat kíván megnyerni, akik szavazataikkal eldönthetik a választások eredményét...” Ebből a felfogásból következnek a fiatalok részvételével kapcsolatos sajátos torzulások, amikor különböző fórumokon, ifjúsági- vagy diáktanácsok tartósabb formáiban ugyan megjelennek a fiatalok és el is mondhatják ott a véleményüket, amelyek tartalmával azonban csak nagyon ritkán foglalkoznak és amelyeknek csak nagyon ritkán van következménye. A politikai társadalom képviselői szívesen tekintik ezeket a részvétel alkalmainak és lehetőségeinek, miközben ezek valójában nem-részvételi formák.

Talán érdemes azon is elgondolkodni, hogy az „előregedő társadalmak” európai jelenségei mellett mit is jelent a fentiekben idézett felfogás, mi ennek a következménye? Az, hogy a jövőt befolyásoló nagy kérdésekről, mint pld. a szociális ellátás vagy nyugdíj-ellátás rendszere, a társadalmi szolidaritást kifejező adórendszer dolgairól a társadalom több mint harmadát alkotó 60 évesnél idősebb választók döntenek? Azok, akik társadalmi státuszoknál fogva már általában nem járulnak hozzá a közteher-viseléshez? Miközben a fenntartott rendszerek költségeit az aktív, adófizető polgároknak kell viselniük és hosszabb időtávon a fiatal generációknak kell megoldaniuk a rendszerek deficitjével kapcsolatos problémákat. Ezek olyan kényes társadalmi és politikai kérdések, amelyeket ifjúságpolitikai nézőpontokból is szükséges lenne áttekinteni. Ezzel az igénnyel szemben azonban azt tapasztalhatjuk, hogy a fiatalok szinte semmit sem tudnak ezekről az összefüggésekről, kevés információval rendelkeznek arról, hogy az ún. „jóléti” kiadások fedezetét miből és hogyan teremtik elő. „Ez nem a fiatalok dolga” – halljuk gyakran. A fiatalok általában kevés olyan információval rendelkeznek, amelyek aktív társadalmi szerepvállalásukat segíthetnék.

„Részvétel: fontosabb tendenciák

- *a fiatalok alapvetően nagyon pozitív véleménnyel vannak a demokráciáról, mint kormányzási alapelvről akkor is, ha egyébként nagyon kritikus véleményük van az intézményekről*
- *a fiatalok kifejezik a távolságukat a politikai intézményektől, csökken a részvételük a választásokon, de ez a csökkenés nem egyenletes, a fiatalok a jelentősebb politikai krízisek alkalmával aktívabbak*
- *a fiatalok részvétele a politikai pártokban nagyon alacsony értéket mutat és egy kicsit magasabb a szakszervezetekben, különösen az észak-nyugati és kelet-európai térségben*
- *a politikai tiltakozásokban való részvétel sokkal magasabb, mint a politikai intézményekben, a különböző célú társadalmi mozgalmakban való részvétel sokkal látványosabb Nyugat-Európában, mint a kelet- és közép-kelet-európai országokban,*

- *a civil részvétel és a bevonódás a civil szervezetek és mozgalmak munkájába nagyobb támogatást élvez a fiatalok körében, még akkor is, ha a bevonódás szempontjából nagyon nagy különbségek vannak Európában Észak, Nyugat, Dél és Kelet között. A nem-formális civil közösségekben való részvételi hajlandóság szintén nő, de ezek minősége eltérő a különböző európai térségekben,*
- *a fiatalok mind az európai integráció, mind a nemzeti identitás támogatói. A kelet-európai országokban a fiatalok sokkal idealistábbak, az EU „rég” tagországaiban sokkal pragmatikusabbak, elsősorban a mobilitási és munkába lépéssel kapcsolatos esélyeket tartják értéknek.*
- *az országok többségében jelentős számú fiatal vall kirekesztő, intoleráns nézeteket, miközben a becsült többség nyitott és pozitív beállítódással fogadja a kulturális, etnikai és szociális különbözőségeket Európában.”²*

A politikai részvétel minőségének, intenzitásának mérésére kidolgozott indikátorok alapvetően mennyiségi (kvantitatív vizsgálatok). Méri azt, hogy hányan vesznek részt az európai, az országos, a helyi és regionális szavazásokon, számolnak a polgárok önkéntesen alakított szervezeteivel (egyesületek száma, generációs egyesületek száma). {...}

A fiatalok politikai – a magyar szóhasználatban inkább a közéleti (vagyis civil)– részvételével kapcsolatos felfogások és gyakorlatok nagyon nagy szórást mutatnak tehát. Van, aki úgy gondolja, hogy ennek a mérésére a legjobb eszköz azoknak a statisztikai mutatóknak az elemzése, amelyek a formális részvétellel kapcsolatos alkalmakat rögzítik: választások, tagság a szervezetekben, mozgalmi aktivitások, önkéntesség. Mások azt gondolják, hogy ezek a számok valójában nem mutatják meg az aktivitásoknak azt a szivárványszínű gazdagságát, amelyet a fiatalok sokoldalú, sokféle, szerteágazó részvételét jellemzik.

Mi az a közélet? Valószínűleg ennek a fogalomnak a gyakorlatban való változékonysága okozza bizonytalanságainkat. Hogyan veszünk részt a családjaink dolgaiban? Gyermekeként – akik addig maradnak gyermekek, míg csak a szüleik élnek. Fiatalként, akik lázadnak a családi kötelek fojtogató szorítása ellen. Diákként, akik eltűrik a „jó” és a „rossz” tanárokat és közömbösen mennek el az iskolai faliújságok előtt és semmire sem tartják a diákönkormányzatokat, amelyek pedig azok számára, akik részt vesznek a DÖK-ös folyamatokban életre meghatározó élmény. Hol vannak a XXI. század Agórái, amelyekbe benne van az a két ezer éves tapasztalat, hogy „hallasd a hangod” és amelyet az elektronikus kommunikáció eszközeinek zaja vesz körül.

Mi is a közélet az Internet korában? Vajon mi, felnőttek, akik valóságos, tapintható és szagos közösségekben nőttünk fel elítélhetjük a fiatalokat azért, hogy virtuális, szagtalan és tapinthatatlan közösségekhez csatlakoznak? Vannak-e fogalmaink az új dolgok leírására?

Mit jelent a részvétel a XXI. századi körülmények között? Tudjuk már azt, hogy nagy szakadékok nagyon gyorsan nyílnak ebben a században. Ez egy új jelenség. A tényleges vagy a virtuális részvételi lehetőségektől helyzetüknél fogva sokan maradnak távol. A szegénység új fogalmakkal gazdagodott. Míg a Világ egyik fele arról beszél, hogy „kommunikálok, tehát vagyok” (Internet, mobiltelefon), addig a másik fele századokon megszokott és az élethez elengedhetetlen feltételek megteremtéséért és megszerzéséért küzd (élelem, lakás, ruha).

² In: Exploring youth mosaic. The social situation of young people in Europe. Lynne Chisholm, Siyka Kovacheva, Council of Europe, 2002, 56.o. (Az ifjúsági mozaik felfedezése. A fiatalok társadalmi helyzete Európában, ford.: Wootsch Péter)

A részvétel, az ifjúsági munka számára MINDENKI részvétele. Az egy iskolába járó és sokféle, az egy településen élő és nagyon is sokféle fiatal számára egyaránt azt a reményt kell nyújtania, hogy a részvétel segítségével a befoglató Társadalom teljes értékű, azonos jogokkal rendelkező, felelős életet élni képes Polgára.”

(Wootsch Péter, Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Budapest, 2009. 171- 177.o.)

2.1. A részvétel alapelvei

Kulcsszavak: bevonás, tisztelet, keretek (szabályok)

„A) A fiataloknak meg kell érteniük, milyen célt szolgál az adott projekt vagy a folyamat, és mi az ő szerepük benne.

B) A hatalmi viszonyoknak és a döntéshozatali struktúráknak világosnak, átláthatónak kell lenniük.

C) A fiatalokat a kezdeményezés lehető legkorábbi fázisától be kell vonni.

D) A fiataloknak egyenlő tiszteletet kell adni kortól, szituációtól, képességtől, etnikai származástól és egyéb társadalmi faktoroktól függetlenül.

E) Alapszabályokat kell létrehozni az összes fiatallal a tevékenység kezdetén.

F) A részvétel legyen önkéntes, és a fiatalok bármelyik fázisban szabadon léphessenek ki.

G) A fiatalokat megilleti a tisztelet véleményükért és tapasztalatukért.

H) A fiatalok részvételére sztenderdeket és irányelveket szükséges létrehozni, értékelni és folyamatosan fejleszteni.

I) Reális célokat és megfelelő módszereket kell választani a fiatalok részvételének sikeres megvalósulásához.

J) Megfelelő szervezeti kapacitás és erőforrás álljon rendelkezésre.

K) Marginális csoportok és csendes, passzív fiatalok minél szélesebb körű elérése.”

(Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 14-16.o)

2.2 A részvétel értékei és előnyei

Kulcsszavak: együttműködés, partnerség, bevonás

„Nincs részvétel kölcsönösségen alapuló **együttműködés** és **partnerség** nélkül. A hatékony ifjúsági közösségfejlesztés és benne az ifjúsági részvétel partnerséget igényel. A fiataloknak és közösségeiknek a felnőttekkel közösen kell megosztaniuk a közös víziójukat, elképzelésüket például egy projekt, tábor megvalósítására, egy ifjúsági szolgáltatás fejlesztésére vagy egy ifjúságpolitikai intézkedés meghozatalára. Ahhoz, hogy az ifjúság bevonódásáról beszélhessünk, a fiataloknak hatással kell lenniük és formálniuk kell a politika, a döntéshozás, a felnőtt irányítás formálóit, valamint közvetlen környezetüket. Ehhez viszont az szükséges, hogy a felnőttek nyitottak legyenek a fiatalok aktív hozzáállására, pozitívan értékeljék és elfogadják a fiatalok véleményét és tenni akarását. A nyitottság és az elfogadás pedig kooperációt, együttműködést eredményezhet.

Az **együttműködés** alapját képezik a következő **értékek**:

- a fiatalok tevékenysége, kezdeményezései – szűkebb és tágabb közösségeik számára – egy hozzáadott érték;

- aktív fiatalok nélkül nincs összetartó, lelkes és innovatív ifjúsági közösség, jól működő ifjúsági szolgáltatás, ifjúsági projekt, fiatalokat megtartó település;
- a fiatalokat partnerként kell kezelni, mert nemcsak a projektek, szolgáltatások, intézkedések szemlélődő, elfogadó alanyai, hanem azok alakítói, fejlesztői is;
- a fiatalok és felnőttek gondolkodása, nézőpontja egyenrangú, egymást kiegészítő szereppel bír;
- a fiatalok igénylik annak lehetőségét, hogy részt vegyenek különböző tevékenységekben, programokban éppen abból a célból, hogy a nekik szóló tevékenységeket saját igényeikre, elvárásaikra építsék;
- a fiataloknak szükségük van arra, hogy a felnőttekkel támogató és megbízható kapcsolatokat alakítsanak ki;
- az együttműködés a konstruktív gondolkodás révén sikerességet és megelégedettséget eredményez;
- a fiatalokban rejlő energiák, ötletek, rugalmasság és a felnőttekben felhalmozott tapasztalatok, életbölcesség hasznosítása pozitív fordulatot jelenthet;
- a fiatalok hozzájárulása és közreműködése a közösségük, településük fejlődéséhez eredményes partneri kapcsolatot hoz a felnőttekkel való viszonyukban;
- az együttműködés mind a fiataloktól, mind a felnőttektől kölcsönös empátiát, megértést, a másik helyzetébe való beleérzést, türelmet kíván.

Eredményeket, sikereket és új távlatokat csakis közös akarással, együttgondolkodással tudnak a fiatalok és a felnőttek létrehozni, megvalósítani. Az együttműködés, a partneri viszony egyfajta elmozdulást hoz a közösség, a település vagy az intézmény értékvilágában, világlátásában és új megoldási lehetőségeket teremt.

Ahhoz, hogy valódi együttműködésről beszélhessünk, a fiataloknak tisztában kell lenniük a véleményük, javaslataik szabad kifejezésének és az információhoz való hozzáférésnek a jogával és lehetőségével. A felnőtteknek pedig fel kell ismerniük, hogy a fiatalok bevonása kreatív, színes nézőpontokat; újszerű megoldási formákat és hatékonyabb cselekvési lehetőséget ad.

A hatékony együttműködéshez elengedhetetlen a felkészülés és a rákészülés. Az ifjúságsegítő segíthet a fiatalok kritikus, gondolkodó, véleménynyilvánító magatartásának a kialakításában, új (retorikai, kommunikációs, információszerzési, viselkedési normák alkalmazására irányuló stb.) képességek fejlesztésében, a felnőttek oldalán pedig megértetni az ifjúság kezdeményezéseinek fontosságát, a fiatalok újító, alakító szerepének fontosságát és a fiatalok sajátos életfelfogását.

Az ifjúságsegítőknél különösen nagy szerep jut a kihívások és a lehetőségek észlelésében, az első bátortalan lépések megtételének ösztönzésében, az együttműködő felek közötti távolság csökkentésében, és a közös hangnem megtalálásában.

Az együttműködés különösen akkor hatékony, ha már nemcsak a fiatalok és a döntéshozó felnőttek, hanem más partnerszervezetek, esetleg a közösség szélesebb rétegei is bekapcsolódnak a folyamatokba.”

(Lásd Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.,9-10., 13.o.)

2.3. A részvétel fokozatai

Kulcsszavak: kirakat-részvétel, vélemény, információ, kezdeményezés, döntés

A létráról

Roger Hart szociológus 1992-ben az UNICEF részére könyvet írt *Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care* (Gyerekek részvétele: Fiatalok bevonása a közösségi fejlesztésekbe és környezetvédelembe - Az elmélet és gyakorlat) címmel. Ez az alapmű a fiatalok részvételét és a felnőtt intézmények munkáját helyezte globális kontextusba, tanácsadói- és kritikai megközelítéssel. A *Részvétel létrája* ennek a műnek egyik eleme.

8. létrafok: Fiatalok és felnőttek közös döntéshozatala

7. létrafok: Fiatalok kezdeményeznek és futtatnak tevékenységeket

6. létrafok: Felnőttek által kezdeményezett, fiatalokkal közösen meghozott döntések

5. létrafok: Fiatalok megkérdezése és tájékoztatása

4. létrafok: Fiatalok kijelölése és tájékoztatása

3. létrafok: Fiatalok jelzés értékű jelenléte

2. létrafok: A fiatalok dekorációk

1. létrafok: A fiatalok manipulálása

Megjegyzés: Hart megközelítése szerint az alsó 3 létrafok *nem tekinthető részvételnek*.

(Roger Hart, Children's participation from Tokenism to Citizenship. UNICEF Innocenti Research Centre, Firenze, 1992.)

A részvétel fokmérői

8. Fiatalok kezdeményezései, és a fiatalok, felnőttek közös döntései: Erről abban az esetben beszélhetünk, ha a projektek és programok fiatalok kezdeményezésére jönnek létre, valamint a döntési folyamatokban a felnőttekkel közösen fiatalok is részt vesznek. Az ilyen projektek egyrésztől felhatalmazzák a fiatalokat az aktív részvételre; másrésztől lehetővé teszik a felnőttek tapasztalatainak és szakértelmének elsajátítását. (Ez a létrafok magába foglalja a fiatalok/felnőttek partnerségét.)

7. Fiatalok kezdeményezése és irányítása: Ez az a lépés, amikor a fiatalok kezdeményeznek és vezetnek egy projektet vagy programot. A felnőttek csak támogatóként vannak jelen. (Ez a létrafok az ifjúsági aktivizmushoz köthető.)

6. Felnőttek által kezdeményezett és megosztott döntések fiatalokkal. Erről akkor beszélünk, amikor a projektek vagy programok felnőttek kezdeményezésére jönnek létre, de a döntési folyamatok a fiatalokkal közösen zajlanak. (Ez a létrafok az aktív részvételt célzó kutatásokhoz köthető.)

5. Megkérdezett és tájékoztatott fiatalok. Erről abban az esetben van szó, amikor a felnőttek által tervezett és futtatott projektek vagy programok kapcsán kikérik a fiatalok tanácsát. A fiatalok tájékoztatást kapnak arról, hogy a hozzájárulásuk milyen módon kerül felhasználásra és a végső döntés eredményeit felnőttek viszik véghez. (Ez a lépcsőfok az ifjúsági tanácsadó bizottságokhoz köthető.)

4. Kijelölt, de tájékoztatott fiatalok. Ebben az esetben a fiatalok speciális szerepekre vannak kiválasztva és tájékoztatást kapnak arról, hogy hogyan és miért kerülnek bevonásra. (Ez a lépcsőfok a közösségi ifjúsági bizottságokhoz köthető.)

3. Jelzésértékű bevonás. Ebben az esetben úgy tűnik, hogy a fiataloknak lehetőségük van véleménynyilvánításra, de valójában minimális vagy semennyi ráhatásuk nincs arra nézvést, hogy mit tesznek, vagy milyen módon vesznek részt. (Ez a lépcsőfok az adultizmusra reflektál.)

2. Dekoráció. Erről akkor beszélünk, amikor a fiatalokat ügyek „alátámasztására”, segítségére használnak fel relatíve indirekt módon. A felnőttek nem is tettetik, hogy az ügyet fiatalok inspirálták. (Ez a lépcsőfok az adultizmusra reflektál.)

1. Manipuláció. Erről akkor van szó, amikor a felnőttek a fiatalokat arra használják fel, hogy ügyeket támogassanak és azt is tettetik, hogy fiatalok inspirálták az akciókat. (Ez a lépcsőfok az adultizmusra reflektál.)

A 7/8 Vita

Roger Hart *részvételi létrája* a legfelső szintre a fiatalok által kezdeményezett és a felnőttekkel közös döntésen alapuló részvételt helyezi. Ezt közvetlenül a fiatalok által kezdeményezett és vezetett tevékenység követi. Ez sok ifjúsággal, vagy környezetükben dolgozó szakember szerint némiképp vitatható. Különösen arról folyik vita, hogy az itt bemutatott részvételi mód közül melyik a leghatékonyabb?

Sokan azt gondolják, hogy a közös döntésen alapuló a leghatékonyabb mind a fiatalok, mind a felnőttek szempontjából. Mások azt gondolják, hogy a legfelszabadítóbb, amikor a fiatalok a felnőttek ráhatása nélkül hoznak meg döntéseket. Legtöbbször ez nem kirekeszti a felnőtteket, csak szerepüket mindössze támogató részvételre csökkenti.

Mindkét érvelésnek megvannak az érdemei, végtére is minden egyes csoportnak megvan az indoklása arra, hogy a közösség érdekeit melyik megközelítés szolgálja leginkább.

(Ld. Roger Hart, Gyerekek részvétele: Fiatalok bevonása a közösségi fejlesztésekbe és környezetvédelembe. Az elmélet és gyakorlat, UNICEF, London, 1997., fordította: Zsidai Krisztina)

Ajánlott módszerek:

Partnerek; Ablak; Részvétel létra

3. Ifjúságkép a stratégiai dokumentumokban, ifjúságkutatás

3.1. Az Európai Ifjúsági Stratégiában

Kulcsszavak: sajátos kihívások, átfogó konzultáció, az önállóság elérése nehezedik

„Európában tovább élnek az emberek, később lesz gyermekük és kevesebb a fiatal. A 15–29 éves korcsoport Európa népességének jelenleg a 19,3%-át teszi ki, az előrejelzések szerint 2050-ben azonban már csak a 15,3%-a lesz.³ Ezek a demográfiai változások egyaránt befolyásolják a családokat, a nemzedékek közötti szolidaritást és a gazdasági növekedést. A globalizáció hozhat növekedést és munkahelyeket, ám a sérülékeny munkavállalóknak – köztük a fiataloknak – sajátos kihívásokat is hozhat, amint a válság is mutatja.⁴ Az éghajlatváltozás és az energiabiztonsági problémák arra intenek, hogy az elkövetkező generációk változtassák meg a viselkedésüket és az életmódjukat. Továbbra is nélkülözhetetlenek azok a kulcskompetenciák, amelyek elég rugalmasak ahhoz, hogy az egész életen át fejleszteni lehessen őket, és ugyanígy még mindig rendkívül fontos probléma a korai iskolaelhagyás.

A mai fiatalok nagyra értékelik a barátságot, a tiszteletet, a toleranciát és a szolidaritást, és feltehetően ők minden idők legmagasabbban képzett, technikailag legfejlettebb és legmobilisabb nemzedéke. Ugyanakkor a társadalom többi részéhez hasonlóan egyre nagyobb individualizmussal és versenynyomással szembesülnek, ráadásul nem feltétlenül ugyanolyan esélyekkel rendelkeznek mindannyian.

Egy egész Európára kiterjedő átfogó konzultáció⁵ során az derült ki, hogy a fiatalokat leginkább érintő témák közül a következő, kihívást jelentő területek állnak az élen: oktatás, foglalkoztatás, társadalmi integráció és egészség. Európa fiataljait fel kell készíteni arra, hogy ki tudják használni a lehetőségeiket, például a civil és politikai részvételt, az önkéntességet, a kreativitást, a vállalkozói szellemet, a sportot és a globális szerepvállalást.

A pénzügyi, lakhatási vagy közlekedési nehézségekkel párosuló oktatási, foglalkoztatási, integrációs és egészségügyi problémák megnehezítik a fiatalok számára az önállóság elérését, pedig ez lenne az az élethelyzet, amelyben megvannak az ahhoz szükséges erőforrásaik és lehetőségeik, hogy maguk irányítsák életüket, teljes mértékig részt vegyenek a társadalomban és önállóan döntsenek.”

³ Forrás: Eurostat.

⁴ COM (2009) 34. A lisszaboni stratégiához kapcsolódó strukturális reformok végrehajtása az európai gazdaságélénkítési terv kontextusában - éves országértékelések.

⁵ Lásd a csatolt hatásvizsgálatot és a konzultációról szóló jelentést. (A szóban forgó dokumentumok angol nyelven letölthetők a http://ec.europa.eu/youth/news/news1458_en.htm weboldaltól - a szerk.)

(Az EU ifjúsági stratégiája – Befektetés és az érvényesülés elősegítése In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.187-188.o.)

3.2. A Nemzeti Ifjúsági Stratégiában

Kulcsszavak: progresszív ifjúságpolitikai lépésváltás, erőforrás, az állam felelőssége és érdeke,

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia bevezetőjében leszögezi: „Az öregedő társadalom, az elhúzódo tanulóidő, a tanulmányokat folytatók megnövekedett aránya, ezzel együtt az aktív dolgozó fiatalok arányának csökkenése, az ifjúságnak az oktatás, a munkaerőpiac és a szabadidő vonatkozásában fennálló sebezhetősége, az intézményi rendszerbe vetett bizalom megrendülése, a határozott elfordulás az aktív alkotó közéleti részvételtől, illetve a társadalomban tapasztalható negatív folyamatok arra ösztönözték az Európai Unió tagállamait, hogy újrafogalmazzák az ifjúsággal kapcsolatos kormányzati cselekvéseket az Ifjúsági Fehér Könyvben.

Magyarországon is körvonalazódni látszanak azok a folyamatok, amelyek a rendszerváltás időszakának értékbizonytalanságai után a helyzetet felmérve és értékelve egy korszerű, modern és progresszív ifjúságpolitikai lépésváltást igényelnek.

Hazánkban is szükség van arra, hogy **az ifjúságot egy folyamatos, innovatív, korszerű tudással rendelkező erőforrásnak tekintsük**, amely képes a társadalom megújítására, az aktív szerepvállalásra. Mint önálló, *döntésképes egyénekre tekintünk az ifjúsági korosztályok tagjaira, a jövő alakítóira, lehetőséget ajánlva képességeik kibontakoztatásához.*”

A stratégia szükségessége:

„Az államnak *felelőssége* van abban, hogy polgárainak a társadalomba történő beilleszkedése sikeres legyen, valamint, hogy Alkotmányban rögzített jogaikkal élni tudjanak. Az ifjúsági korosztályok esetében e felelősség speciális intézkedéseket és figyelmet követel meg. Az államnak továbbá *érdeke*, hogy a felnövekvő korosztályok ismerjék és elfogadják azokat a társadalmi normákat, amelyekben élünk, s hogy maguk is képesek legyenek azok átörökítésére. Az érintett korosztályok élete a felnőtté válás folyamatában egységes és oszthatatlan, azaz nem kezelhető szakterületenként, ezért a politikumnak szektorokat átívelő koncepcióval kell rendelkeznie a felnövekvő nemzedékekkel kapcsolatos teendőiről. A Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása, megtestesülése.

{...}A bonyolultabb társadalmi és gazdasági körülmények közepette az érintettek bizonyos területeken kevésbé képesek a fennálló helyzethez való alkalmazkodásra, más témákban pedig messze meghaladják elődeik teljesítményét. Elengedhetetlen feladat, hogy megkönnyítsük a valódi, felelősségteljes szerep megtalálását.”

(Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 88/2009. (X.29.) OGY határozat melléklete)

3.3. Ifjúságkutatás

A magyar fiatalok helyzete

„Az Ifjúság2008 Gyorsjelentés elkészítésekor még nincs lehetőség a három nagymintás vizsgálat mélyebb összehasonlítására, azonban szükségesnek látjuk, hogy néhány – már a Gyorsjelentés szintjén is látható – változásra felhívjuk a figyelmet. Ezeket is csak vázlatosan és a Gyorsjelentés fejezeteit követve emeljük ki:

1. A Központi Statisztikai Hivatal által kiadott jelentés alapján megállapítható, hogy négy év alatt 182 969 fővel csökkent a vizsgált populáció.

2. A családi és párkapcsolatban bekövetkezett változások elsősorban a 25–29 éves nőket érintik, akik körében a 2004 évi kutatáshoz képest tovább csökkent a férjezettek aránya, és a tartós kapcsolatok jellege is drámaian alakult át. A 15–19 éves korosztályban kevesebb, mint 0,5 százalék a gyermekesek aránya, ők azonban az európai tendenciákhoz hasonlóan a szociálisan hátrányos helyzetűek, alacsony iskolázottak körébe tartoznak. Egyértelműnek tűnik, hogy a legalább nyolc osztályt, vagy annál magasabb szintű iskolát végzetteknel húsz éves kor fölé emelkedett az életkor, amikor az első gyermek megszületik.

3. Az elmúlt négy esztendőben mintegy 6 százalékponttal nőtt a 15–29 éves korosztályok részvétele az iskolai képzésben. Az expanzió legeklatásabban a 25–29 évesek korcsoportjában mutatható ki, ahol 2000-hez képest megnégyszereződött a jelenleg még tanulók aránya.

4. A foglalkoztatási helyzet és a foglalkoztatás szerkezete további átalakulásokon ment át. Míg 2000-ben a fizikai munkát végzők aránya kétharmad volt, ez 2008-ban kb. egyharmadra csökkent. 2004-ben még atipikusként írhattuk le a munka és a tanulás együttes megjelenését, 2008-ban ez a forma „hétköznapi” vált.

5. A fókuszcsoportos beszélgetések egyik legfontosabb tanulsága, hogy sem az iskola-, sem a pályaválasztást illetően nincsenek előzetes stratégiák, vagy ha vannak, akkor azok olyan információkon alapulnak, amik később tévesnek bizonyulhatnak. Ugyanez igaz arra az esetre, ha valaki váratlanul nehéz helyzetbe kerül – iskola vagy a gyerekekkel otthon töltött évek után nem tud elhelyezkedni, vagy elveszíti a munkáját. A reális jövőképnek nem része a munkanélkülivé válás sem, így olyan technikák sem jelentek meg a beszélgetéseken, amelyek az ebből kivezető utat mutathatnák meg.

6. A rendszerváltoztatást követően megváltozott a családok és a fiatalok felhalmozáshoz, a jövő anyagi megalapozásához való viszony. Előtérbe került az azonnali fogyasztás (jelen) és az ehhez kapcsolódó státusszimbólumokká váló tárgyak birtoklása. Ezt 2000-ben a dvd lejátszó, 2004-ben a légkondicionáló berendezés és a plazma tévé jelenítette meg. 2008-ra ezek a tárgyak is mindennaposá váltak. A státusszimbólumok megteremtésének forrását nem a félretett és megspórolt jövedelem, hanem az időközben felvett hitelek jelentették. Ezt jelzik a vizsgálatban tapasztalt adatok is, amelyek szerint 2000-hez képest jelentősen csökkent a pénzt félretevők aránya, és növekedett a hitellel rendelkezőké.

7. 2008-ban a magyar fiatalok 84 százaléka használt valamilyen formában számítógépet. A négy évvel ezelőtti helyzethez képest ez további jelentős emelkedést mutat. 2004 és 2008 között dinamikusán nőtt az internetet használó fiatalok aránya is. Folyamatosan zárul az

„olló”, amely a számítógép- és az internethasználat arányaiban korábban mindvégig megmutatkozott. Ma már aligha van értelme önmagában a számítógép-használatnak.

8. Az internet térhódítása, a napi szintű médiafogyasztásba való beépülése a fiatalok életében sajátos átrendeződést eredményezett. 2004 és 2008 között érzékelhető mértékben csökkent a tévézésre fordított átlagos idő mind a hétköznapokon, mind pedig a hétvégéken. E csökkenés azonban természetesen nem járt együtt a különböző médiafogyasztásra fordított összidő csökkenésével, hiszen a televízió „megtárolt” időt a számítógép és az internet vette át, azzal a multitasking életformával együtt, aminek lényege az elérhető kommunikációs csatornák és a különböző tartalmak kínálatának megsokszorozódásából fakadó folyamatos figyelemmegosztás, amely leginkább a fiatal korosztályokra jellemző.

9. Az előző két nagymintás felvételhez képest is tovább nyílt a kulturális és „társadalmi olló”. Ma már elmondható, hogy az alacsony iskolázottságú szülők gyermekei számára szinte elérhetetlenné vált az oktatás felső szegmense (egyetem), illetve a megfelelő szocializáció hiányában az elit kulturális terek használata. Itt kell megjegyeznünk, hogy a tananyagban is szereplő történelmi és kulturális helyek látogatottsága elsősorban iskolához kötődik, csupán a magasan kvalifikált rétegek gyermekei és a nagyobb városokban lakók azok, akik a családjukkal ismerkednek meg a magyar történelem nevezetes helyeivel.

10. Előzetes hipotézisünk az volt, hogy az elmúlt években megerősödött a szabadidő-eltöltés helyszínéül a pláza mint az a tér, ahol egyesül a passzív (kirakat-nézegetés, sétálás) és az aktív kulturálódás helyszíne (mozi, éttermek, kávézók). E vélekedésünket azonban nem lehet alátámasztani. A vizsgált 15–29 éves korosztály mintegy 6 százaléka tölti szabadidejét egy átlagos hétköznap bevásárlóközpontban. Valamivel magasabb az arány a nőknél, valamint a Budapesten, ill. megyei jogú városban lakók körében. Áttörésről azonban e csoportok esetében sem beszélhetünk.

11. A szabadidőben végzett elfoglaltság jórészt egyéni aktivitást tükröz, a társaság és a közösség hiánya látszódik. Azt is meg kell jegyezni, hogy 2004-hez képest nőtt azok aránya, akik azt állítják, hogy van baráti társaságuk. Vizsgálatunk egyik tisztázatlan pontja, hogy ez a kapcsolat személyközi, vagy interneten keresztül tartják-e fenn a fiatalok. Véleményünk szerint – legalább részben – eltűnt az igényes beszédcselekvés tereihez köthető kommunikáció. A fiatalok közel egyötöde „elvan” magával, szabadidejét passzív módon tölti el.

12. A társadalmi közérzet minden dimenziójában érzékelhető romlást rögzített az adatfelvétel 2000-hez és 2004-hez képest is. Az elmúlt 10 esztendőre visszatekintő értékelést minden dimenzióban döntően negatív válaszok dominálják. Míg 2004-ben a 15–29 évesek nem egészen egyharmada látta inkább negatívan a rendszerváltozás óta eltelt időszakot saját vagy családja szempontjából, addig 2008-ban már a fiatalok kétharmada vélekedett hasonlóan.

13. A 15–29 évesek jövőorientációja is romló tendenciát mutat. Míg 2004-ben a fiatalok 45 százaléka gondolta azt, hogy a közeljövőben javul a személyes helyzete, addig 2008-ban már csak 28 százaléka.

14. Összességében megállapítható, hogy a válaszoló magyar fiatalok alig fele véli úgy, hogy a mai rendszer jobb lenne az előzőnél. A megélhetéssel, a létbiztonsággal kapcsolatos kérdések esetében egyértelmű a Kádár-korszak primátusa (pl. szociális biztonság, munkalehetőségek), míg a fiatalok élethelyzetével kapcsolatos kérdések (szórakozás, felsőoktatási intézménybe

járás lehetősége) esetében inkább a mostani rendszerrel szimpatizálnak a 15–29 évesek. Első ránézésre úgy tűnik, hogy a Kádár-korszak többszörös kompromisszumokra épülő, de viszonylagos szociális biztonságot nyújtó karaktere maradt meg leginkább a társadalom kollektív emlékezetében. Mindez annak fényében érdekes, hogy a vizsgálatba került fiataloknak lényegében nincs (csak néhány korévhez tartozónak lehet) személyes tapasztalata az előző rendszerről.

15. A vizsgálat egyik legizgalmasabb megállapítása, hogy a 15–29 évesek egy hetede azon a véleményen van, miszerint bizonyos körülmények között egy diktatúra jobb, mint a demokrácia, további közel egyharmaduk számára pedig gyakorlatilag lényegtelen, hogy demokratikus vagy diktatórikus körülmények között él-e.

16. A fiatalság legégetőbb problémáit jelző térkép érdekesen alakult a három nagymintás ifjúsági vizsgálat idején. 2004-ben, amikor az általános szociális helyzet minden statisztikai mutató szerint kedvezőbb volt a jelenleginél és a 2000-es adatoknál, a 15–29 évesek saját szűkebb életviláguk problémáik felé fordultak, és európai társaikhoz hasonlóan a drogok elterjedését, a céltalanságot, a bűnözést sorolták fel. 2000-ben és 2008-ban ugyanakkor a perspektíva hasonlóan alakult: a legproblémásabbnak ítélt terület mindkét évben a munkanélküliség, és ezzel összefüggésben a létbizonytalanság szegénység volt/lett. Véleményünk szerint ez egy értelműen azt támasztja alá, hogy a 15–29 évesek differenciáltan, helyzet-adekvátan ítélik meg az őket körülvevő világot, reálisan látják a szociális és a politikai környezetet.”

(Ifjúság2008 Gyorsjelentés, Záró megjegyzések, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest, 2009.,135-137 o.)

Politikai érdeklődés és vélemény (részletek)

„Az elmúlt 8 évben nagyjából hasonlóan alakult a magyar fiatalok politikai affinitása. A válaszadók 60 százalékát nem, vagy egyáltalán nem érdekli a politika. Közepes intenzitású érdeklődés mintegy 30, intenzívebb érdeklődés 9 százalék esetében regisztrálható.

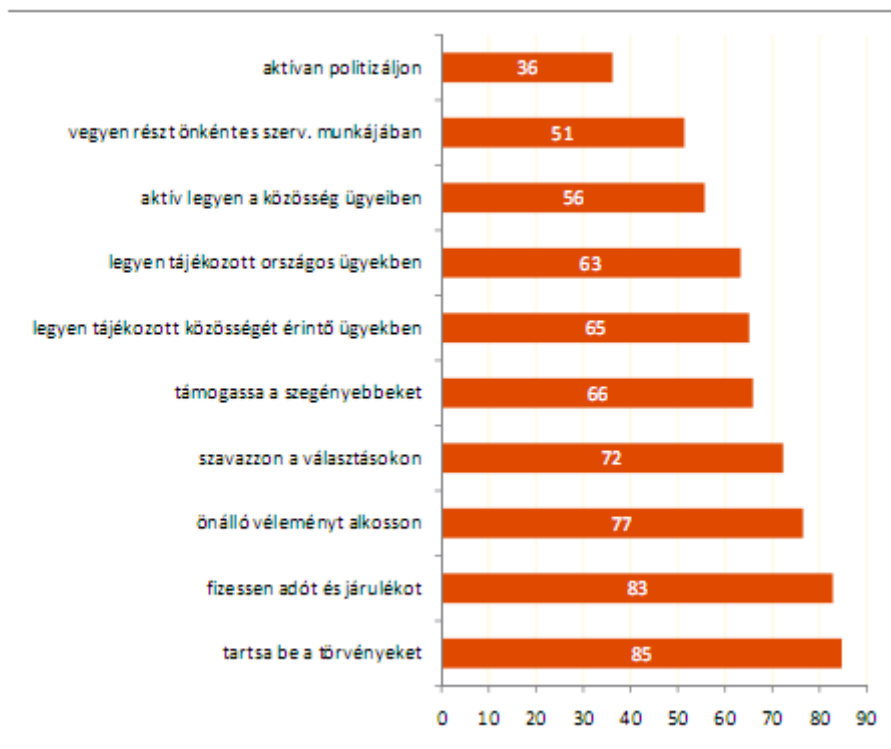
Továbbra is érvényes azonban, hogy az iskolai végzettség alapvetően meghatározza a fiatalok politikával kapcsolatos attitűdjét. Az összefüggés szinte lineáris. Minél alacsonyabb iskolázottságú a kérdezett, annál kevésbé érdeklődik a politika iránt, illetve minél magasabb a végzettsége, annál valószínűbb, hogy az érdeklődése skálaátlag körüli, vagy annál magasabb lesz. A politika iránti csekély affinitás összefüggésben lehet azzal is, hogy a vizsgált korosztály döntő többsége, nagyjából háromnegyede úgy érzi, hogy a politikusokat nem érdekli igazán a fiatalok véleménye. Úgy érzi, hogy az országos politikusok még a helyi politikusoknál is kevésbé figyelnek az ifjúság álláspontjára. Ez azt is maga után vonja, hogy a 15–29 évesek úgy vélekednek, alapvetően nincs beleszólásuk a közügyekbe, különösen az országos ügyekbe. Hipotézisünkkel ellentétben, az állandó lakhely szerinti település típusától független, hogy miként vélekednek a fiatalok a közügyekbe való beleszólás lehetőségéről. Elmondható azonban, hogy minél magasabb iskolai végzettségű a kérdezett – és ezzel párhuzamosan minél jobban érdeklődik a politika iránt –, annál nagyobb valószínűséggel állítja, hogy a fiataloknak van lehetőségük beleszólni az országos, illetve a helyi közügyekbe. Ugyanakkor még a diplomásoknak is csak 27, illetve 21 százaléka vélekedik pozitívan a politikai aktivitás esetleges eredményéről. A 15–29 éveseknek egyébként 52 százaléka szokott tájékozódni a helyi közügyekben. Akik tájékozódnak, azok kétszer akkora arányban vélekednek a politikába való beleszólás pozitív lehetőségeiről, illetve arról, hogy a politikusokat mennyire érdekli a 15–29 évesek véleménye.

Egyáltalán létezik-e a fiatalok fejében „jó polgár” minta? A válasz egyértelműen igen. A vizsgálatba került 15–29 éveseknek – egy nemzetközi vizsgálat standardjait figyelembe véve – 10 szempont mérlegelése alapján kellett eldöntenie, hogy milyen magatartás fontos ahhoz, hogy valaki jó állampolgár legyen. Véleményünk szerint sokatmondó, hogy szokatlanul alacsony a bizonytalanok aránya (kb. 1%) e kérdést illetően.

A magyar 15–29 éves fiatalok szerint ahhoz, hogy valaki jó állampolgár legyen, mindenekelőtt törvénytisztelőnek kell lennie, illetve fizetnie kell az adókat és járulékokat. E két szempont messze megelőz minden más dimenziót, és azt jelzi, hogy – a sokat szidott – iskolai és családi szocializáción keresztül e két alapérték áthagyományozódik a fiatalokra. Ezen két szempont megmagyarázza azt is, hogy a Nyugat-Európában egyébként teljesen bevett polgári engedetlenség és bojkott-felhívások miatt nem tudtak Magyarországon gyökeret eresztetni.

A második csoportba a 70 pontot meghaladó, de 80 pontot el nem érő, azaz továbbra is inkább fontos szempontok tartoznak, így az önálló véleményalkotás és a szavazáson való részvétel. Itt azonban érdemes felhívni a figyelmet egy látszólagos ellentmondásra. Bár a 15–29 évesek tisztában vannak azzal, hogy közügyekben önálló véleményt kellene alkotniuk, sőt részt kellene venniük a választásokon, a valós részvételi hajlandóság – mint majd látni fogjuk – mégis rendkívül alacsony e korosztályon belül. A norma és a napi rutin tehát nem mindig kapcsolódik össze. A harmadik csoportot egy 5 szempontot tartalmazó középmezőny alkotja, míg az utolsó tényező, az aktív politizálás, a legkevésbé fontos a korosztály számára. Ami persze nem is meglepő, ha figyelembe vesszük a politikai érdeklődés alacsony szintjét.

73. ábra: „Mennyire fontos ahhoz, hogy valaki jó állampolgár legyen, az, hogy...”
(0-100-ig terjedő skála átlagai)

A fenti adatok arra utalnak, hogy a magyar 15–29 évesek a normák szintjén törvénytisztelő „polgárok”. 2004-hez hasonlóan ezen túl még az is kijelenthető, hogy bár vannak a

demokratikus berendezkedésnek ellenzői, és vannak rendszerszkeptikus fiatalok is, a vizsgált korosztály túlnyomó többsége normakövető és konformista.

(Ifjúság2008 Gyorsjelentés, 107-112. o.)

Politikai aktivitás (részletek)

A közéleti érdeklődés mellett a politikai aktivitás több dimenzióját is vizsgálta az Ifjúság2008. Minden adat egyértelműen jelzi, hogy az alacsony fokú politikai affinitás mérsékelt aktivitással párosul.

2000-ben a fiatalok kevesebb, mint egy hatoda, 2004-ben 15 százaléka volt valamilyen módon tagja civil, társadalmi, politikai, vallási, jótékonyági, sport- vagy kulturális szervezetnek, közösségnek, klubnak, körnek. A legpreferáltabb szervezet a sportegyesület, sportklub és az egyházi szervezet volt. 2008-ban négy kategória segítségével igyekeztük feltérképezni a fiatalok szerveződésekhez való viszonyát. Lehetett valakinek hagyományos, formális tagsága, részt vehetett egy szervezet munkájában, a lazább kötődés jegyében elmehetett egy-egy szervezet rendezvényére, és végül külön megkérdeztük azt is, hogy kötődik-e valamilyen civil szervezetekhez hasonló, de nem formális, nem bejegyzett közösséghez, mozgalomhoz. A kapott eredmények roppant érdekesek. A fiatalok formális tagsága egyértelműen visszaszorult, mindössze a 15–29 évesek 6 százaléka számolt be arról, hogy a felsorolt 20 féle szervezettípusnak tagja lenne. 9 százaléuk vesz részt valamilyen szervezet munkájában, és 7 százalék jár el a szervezetek rendezvényére. Öt százalékot képviselnek a mintában azok, akik vagy mindhárom módon kötődnek valamilyen szervezethez, vagy legalább kétféle kötődés rögzíthető esetükben.

Nagyon sokat vártunk az informális közösségekhez, mozgalmakhoz való kötődéstől. Azt gondoltuk, hogy igazán ez lesz majd a meghatározó a vizsgált korosztályon belül. Hipotézisünk azonban legkevesbé sem verifikálható. A kérdésre választ adó 15–29 évesek mindössze kettő százaléka jelezte, hogy kötődik valamilyen nem bejegyzetten működő csoporthoz, mozgalomhoz. Ha összekapcsoljuk az előző kérdésblokkal, kitűnik, hogy egy százalékot képviselnek a mintában azok, akik valóban kizárólag informális mozgalmakhoz, közösségekhez kötődnek, további két százaléuknak pedig informális és valamilyen típusú formális kötődése is egyaránt rögzíthető. Az Ifjúság2008 részletes elemzése során ezeket az adatokat érdemes alaposan, több dimenziót is figyelembe véve körüljárni, megvizsgálni azok szociológiai hátterét.

A fiatalok társadalmi közérzete, politikai kérdésekhez való viszonya 121 nem formális, nem bejegyzett közösséghez, mozgalomhoz. A kapott eredmények roppant érdekesek. A fiatalok formális tagsága egyértelműen visszaszorult, mindössze a 15–29 évesek 6 százaléka számolt be arról, hogy a felsorolt 20 féle szervezettípusnak tagja lenne. 9 százaléuk vesz részt valamilyen szervezet munkájában, és 7 százalék jár el a szervezetek rendezvényére. Öt százalékot képviselnek a mintában azok, akik vagy mindhárom módon kötődnek valamilyen szervezethez, vagy legalább kétféle kötődés rögzíthető esetükben

2000-ben, valamint 2004-ben gyakorlatilag értelmezhetetlen volt a párt- és a politikai ifjúsági szervezethez való tartozás fogalma, hiszen az egy százalékot is alig érte el a politikai szervezeti tagság. 2008-ban több direkt politikai, vagy politikához erősen kötődő organizációt vizsgáltunk, azt feltételezve, hogy így talán jobban feltárható lesz a fiatalok direkt politikai

szervezetekhez való kötődése. A 15–29 évesek 1 százaléka kötődik valamilyen módon politikai ifjúsági szervezethez, párthoz szintén 1 százalék, míg polgári körhöz ismét csak 1 százalék. Ugyanakkor a 3*1 százalék nem 3 százalékot jelent, mert a politikai szervezetekhez kötődők között nagy a személyi átfedés. Érdemi növekedés tehát nem rögzíthető az elmúlt évekhez képest. Az azonban bizonyítható, hogy a különböző politikai organizációk alapvetően ugyanazt az ifjúsági kört tudják megszólítani.

A korábbi vizsgálataink eredményei visszaköszönek a tekintetben is, hogy a fiatalok preferencia-sorrendje nem változott. Sportklubokhoz vagy sportegyesületekhez kapcsolódnak a legtöbben (15%), ezt követik a diák és hallgatói szervezetek, valamint a szabadidős organizációk mintegy 10-10 százalékkal.

Az átlaghoz képest magasabb organizációkhoz való kötődés – akárcsak az elmúlt két vizsgálat során mindig – a férfiaknál (32%), a legfiatalabb korcsoportba tartozóknál (36%), magas iskolai végzettségű és a jó státusú szülők jól képzett gyermekeinél regisztrálható. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ezen rétegek rendelkeznek a legtöbb szabadidővel, így az időbeni kötöttséggel járó szervezeti tagság kötelezettségeit ők képesek a legnagyobb mértékben akceptálni.

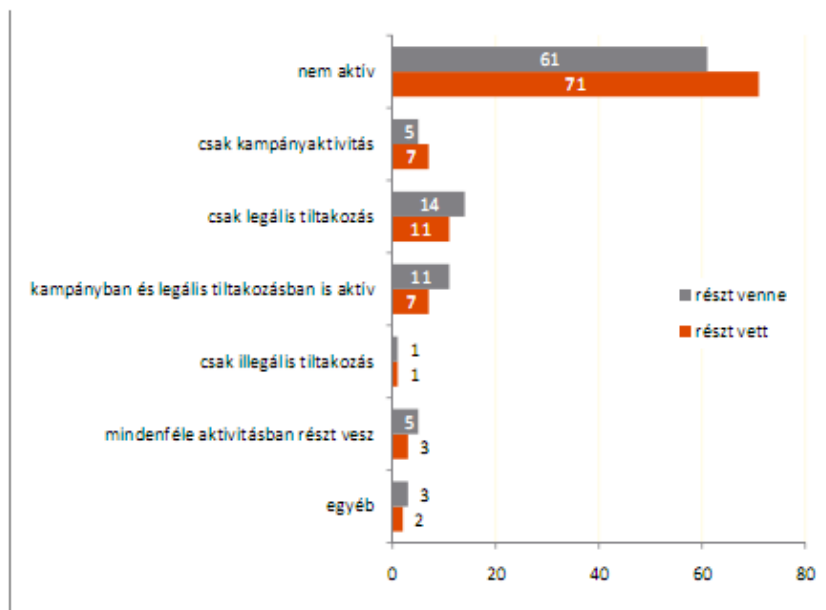
A közéleti érdeklődés felől vizsgálva a kérdést kétségtelen, hogy minél inkább érdeklődik a fiatal a politika iránt, annál nagyobb a valószínűsége, hogy szervezethez kötődik. A nagyon érdeklődők 54, míg az egyáltalán nem érdeklődők 23 százaléka kapcsolódik valamilyen szerveződéshez. Az önmagukat a középtől jobbra helyezők, illetve részben a balra helyezők között is az átlaghoz képest magasabb a szervezetekhez való kötődés valamilyen formája. A radikálisok körében viszont a „kombinált formák”, azaz a többes, illetve többféle tagságot, így a formális és informális kötődést felvállalók aránya a relatíve magas.

A fejezet utolsó dimenziója a direkt politikai aktivitást, a tiltakozási potenciált vizsgálja. A nemzetközi szakirodalom megkülönbözteti a potenciális és az aktuális részvétel fogalmát. A potenciális részvétel a várható, míg az aktuális a jelenlegi, esetleg múltbeli tiltakozási aktivitást vizsgálja. 2004-hez hasonlóan most is önkitöltős – tehát a kérdezőbiztos előtt ismeretlen – kérdőív blokkban kérdeztünk rá a részvételi hajlamra. Változás történt 2004-hez képest a kérdéspark tekintetében. A direkt politikai részvételi formákat három csoportba soroltuk, kampányaktivitás, legális tiltakozási formák és illegális repertoár. A kérdezési technikától függetlenül – 2004-hez hasonlóan – a kérdezettek közel háromtizede jelezte részvételét valamilyen direkt politikai aktivitásban. A legtöbben (11%) valamilyen legális tiltakozásban vettek részt, míg ezt a kampányaktivitás, illetve e kettő kombinációja követi. A kérdésre választ adók mindössze 3 százaléka az igazán aktív, ők azok, akik a három típusba sorolt aktivitások közül legalább egyben részt vettek. A 2004-ben tett megállapításunk, miszerint a 15–29 évesek a nem erőszakos és nem illegális cselekményeket, a viszonylag kis energia- és időráfordítást igénylő aktivitási formákat részesítik előnybe, továbbra is helytálló.

Jeleznünk kell, hogy vizsgálatunkban külön rákérdeztünk a 2006 szeptembere óta évente több alkalommal is tapasztalható utcai zavargásban való részvételle. Az adatok elsődleges elemzése alapján megállapítható, hogy 2004-hez képest növekedett azok aránya, akik mobilizálhatók valamilyen illegális eseményhez (kb. 6%), és az is egyértelmű, hogy bár nem magas, de érzékelhető csoportot képeznek az utcai zavargásokban részt vevő fiatalok (2 százalék). E csoport tagjai között az átlagosnál jóval nagyobb arányban található azok, akik önmagukat a jobboldalra sorolják (egy 1-től 7-ig terjedő skálán 6-ost vagy 7-est adnak), illetve – leginkább – radikálisnak vélik saját gondolkodásukat. Egyébként összességében is

elmondható, hogy a különböző intenzitású politikai részvételi formákban a magukat jobbra helyezők, valamint a radikálisok az aktívabbak.

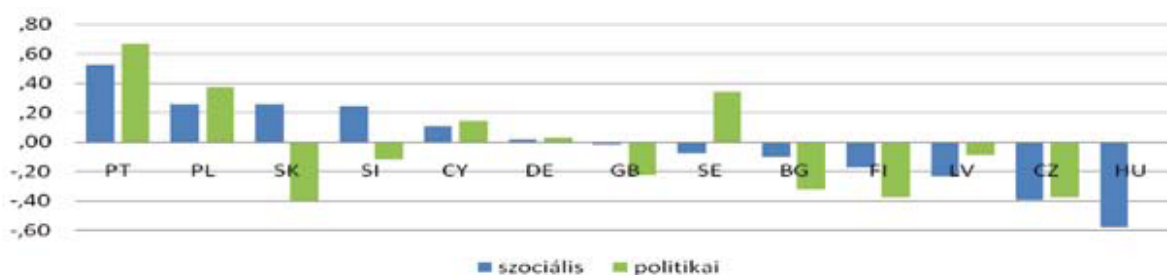
77. ábra: Kampánytevékenységben, valamint tiltakozásban való potenciális és tényleges
(az érdemi válaszok százalékos előfordulása)

A jövőre vonatkozó tiltakozási potenciál jóval magasabb, mint a valós részvétel. A kérdésre válaszolók 40 százaléka venne részt a jövőben tiltakozásokban. 14 százalékuk venne részt legális tiltakozásokban, 11 százalékuk tiltakozásban és kampányeseményben, 5 százalékuk csak kampányeseményben, és további 5 százalékuk minden politikai aktivitási formát előnyben részesítene. Azaz illegális eseményekben való potens részvétel is valamivel magasabb, mint a valós aktivitás. Legtöbbször aláírásgyűjtésben, politikai nyilatkozatok aláírásában, valamint szórólapterjesztésben és sztrájkban vennének részt. (Ifjúság2008 Gyorsjelentés, 114-118. o.)

A magyar fiatalok részvétele nemzetközi összehasonlításban

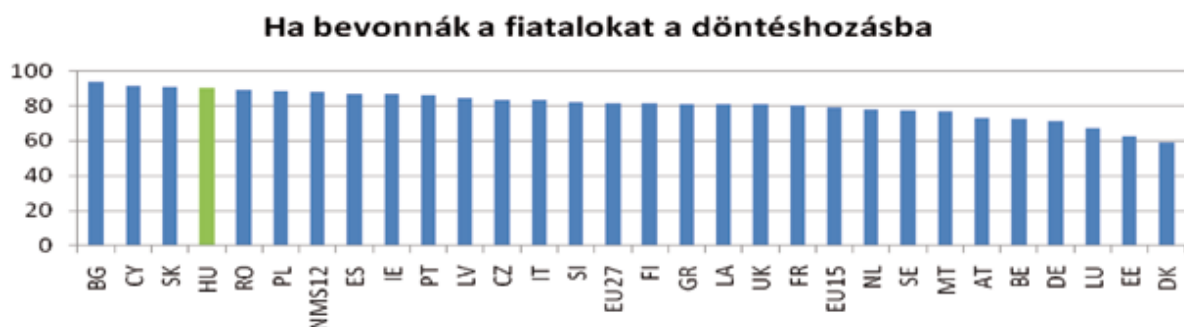
„Az International Social Survey Program (ISSP) adatai is azt mutatják, hogy a magyar fiatalok számára a jó állampolgár fogalmában a szociális faktorok (hátrányos helyzetűek segítése, mások véleményének megértése) kevésbé fontosak (5. ábra). A politikai részvételt (szavazás, szervezeti részvétel) tekintve szintén nem emelkedünk ki. (A politikai faktor a zérus értékhez nagyon közel áll, az ábrán ezért nem látható.)

5. ábra A szociális és politikai faktorok az egyes országokban
 Forrás: ISSP 2004

A hazai fiatalok jó állampolgár képének legfontosabb eleme tehát a szabálykövető magatartásforma, míg a szociális és politikai részvételi elemek kevésbé fontosak.”
 („Alattvalók vagy polgárok lesznek?” A fiatalok aktív állampolgársági készségei Magyarországon nemzetközi összehasonlításban. Kutatási összefoglaló. Aktív Állampolgárság Alapítvány, Budapest, 2010. 13. o.)

„A Flash Eurobarometer 202 adatai szerint a fiatalok szinte minden országban hiányolják, hogy nem szólhatnak bele a döntésekbe (6. ábra). Különösen igaz ez a posztoszocialista államokra. Itthon a fiatalok 90 százaléka gondolja azt, hogy aktívabb lenne, ha megkérdeznék és meghallgatnák a véleményét. A rangsort e tényező tekintetében szinte kivétel nélkül a posztoszocialista államok uralják, együtt néhány mediterrán országgal. Az északi és nyugati államok a lista második felét foglalják el, de mindenhol elég magas a döntéshozásban való részvételi igény.

6. ábra Azok aránya, akik szerint segítené aktívabb állampolgárnak lenni, ha bevonnák a fiatalokat a döntéshozásba (%)

Forrás: Flash Eurobarometer 202 (2007)

(„Alattvalók vagy polgárok lesznek?” A fiatalok aktív állampolgársági készségei Magyarországon nemzetközi összehasonlításban. Kutatási összefoglaló. Aktív Állampolgárság Alapítvány, Budapest, 2010. 15. oldal)

A fiatalok részvétele: szervezeti tagság, önkéntesség, demokratikus tiltakozási formák

A hazai adatok néhány más országgal összehasonlítva a szervezetekhez tartozás tekintetében elég kiábrándítóak. Az önkéntes szervezethez való tartozás a hazai, a bolgár és a lengyel fiatalok körében szinte elhanyagolható mértékű, de a mediterrán államok fiataljai is legfeljebb 10 százalékban jelölték meg ezt a tagsági formát. Az önkéntesség a skandináv, szlovén és brit fiatalok körében a legmagasabb mértékű, ahol a fiatalok körülbelül negyede jelölte meg az önkéntes szervezeti tagságot.

A párttagság szinte egyáltalán nem jellemzi a fiatal korosztályt. A legnépszerűbb szervezetek az országok többségében az egyházak, illetve a különböző sportklubok (5. táblázat).

	Párt	Egyház	Sportklub	Önkéntes szervezet
Németország	2	43	46	10
Nagy-Britannia	8	29	44	22
Magyarország	0	25	13	2
Svédország	4	58	48	25
Csehország	3	15	35	12
Szlovénia	3	34	46	24
Lengyelország	0	64	14	4
Bulgária	2	2	5	2
Lettország	1	27	35	14
Szlovákia	1	13	27	18
Ciprus	9	1	21	7
Portugália	6	25	19	10
Finnország	3	72	39	29

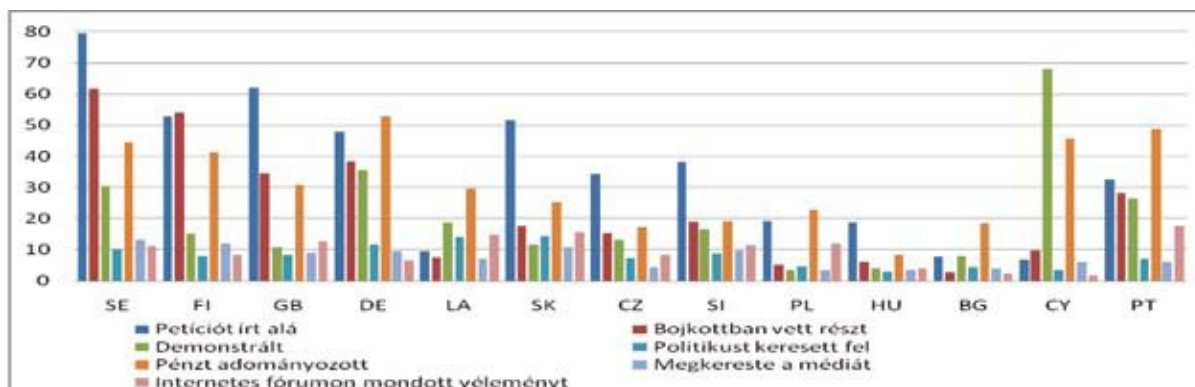
5. táblázat Tagja-e valamely szervezetnek az alábbiak közül? (Igen %)
 Forrás: ISSP (2004)

Az önkénteskedés alacsony aránya azonban nem feltétlenül tükröz érdektelenséget. Az is lehetséges, hogy nincs elég vonzó szervezet, illetve a meglévők nem érik el hatékonyan a fiatalokat. A Flash Eurobarometer 202 eredményei szerint itthon a diákok több mint 60 százaléka mondta, hogy ha elérhetőek lennének önkénteskedési lehetőségek, akkor aktívabb lenne (8. ábra).

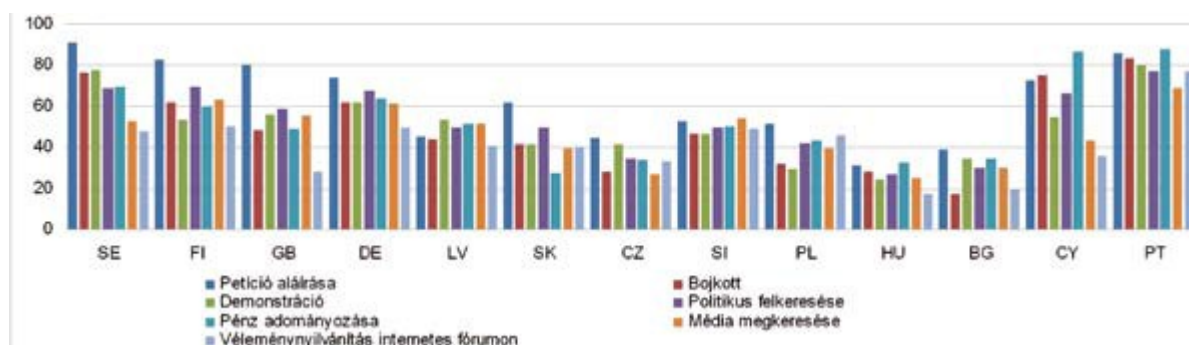
8. ábra Azok aránya, akik szerint segítené őket aktívabb állampolgárnak lenni, ha több önkénteskedési lehetőség volna (%)
 Forrás: Flash Eurobarometer 202 (2007)

Felelős állampolgári magatartásnak számítanak a tiltakozás demokratikus formái is. Az ISSP 2004-es felvételének kérdései arra vonatkoztak, hogy az illető életében valaha részt vett-e bizonyos tiltakozó tevékenységekben. A tevékenységek között szerepelt a petíció és a demonstráció, a bojkott, a pénzadományozás, politikus és média felkeresése, valamint véleménymondás internetes fórumon. Az eredmények szerint a nyugati és északi országok általában tapasztaltabbnak tűnnek az egyes részvételi formák tekintetében, mint a Poszt szocialista államok fiataljai. Az utóbbi államok között a magyar és a bolgár fiatalok számítanak a legtapasztalatlanabbnak: a magyaroknál csak a petíció aláírása, a bolgároknál pedig a pénzadományozás esetén érte el a részvételi arány a 10 százalékot (9. ábra).

9. ábra 29 év alattiak tiltakozási részvétele
 Forrás: ISSP 2004

A részvételi arány mellett a részvételi hajlandóság is alacsony a magyar fiatalok körében. A passzívak kevesebb, mint harmada gondolja azt, hogy valaha is részt fog venni ilyen tevékenységben. A magyar fiatalok részvételi potenciálja minden más ország eredményét alulmúlja. A jelenség ugyanakkor egyáltalán nem tűnik posztszocialista sajátosságnak, ugyanis a lengyelek, szlovének, szlovákok és lettek is aktívabb jövőt jósolnak saját maguknak több részvételi forma tekintetében is (10. ábra).

10. ábra Részvételi potenciál azon fiatalok körében, akik még nem vettek részt az adott tiltakozási tevékenységekben (%)

Forrás: ISSP 2004

(„Alattvalók vagy polgárok lesznek?” A fiatalok aktív állampolgársági készségei Magyarországon nemzetközi összehasonlításban. Kutatási összefoglaló. Aktív Állampolgárság Alapítvány, Budapest, 2010. 18-20 oldal)

Ajánlott módszerek:

Tegyünk egy lépést előre!;Partnerek;Csoportmozaik

4. A részvétel jogi háttere

A részvétel jogi hátterét vizsgálva meg kell különböztetni egymástól a kötelezően alkalmazandó jogszabályokat az egyéb dokumentumoktól. A Magyarországon kötelező betartani a törvényeket és a rendeleteket. Ilyen típusú jogszabályokat az arra feljogosított szerv (pl. törvényt csak az Országgyűlés alkothat) a jogalkotásra előírt eljárás során alkothatja meg (pl. 2/3-os törvények elfogadásához nem elég a képviselők többségének közös akarata). További követelmény, hogy a jogszabályt – néhány kivételtől eltekintve – nyilvánosságra kell hozni. A fenti követelményeknek megfelelő jogszabályokat nevezzük „érvényesnek”.

A kötelező alkalmazás szempontjából jelentős még a jogszabály hatályosságának a kérdése. A hatályosság a jogszabály alkalmazási köre – időben: azaz időbeli hatály (megtől meddig), személyi körben: azaz személyi hatály (kikre vonatkozik; pl.: diákok), tárgykörben: azaz tárgyi hatály és területileg: azaz területi hatály (pl.: Magyarország).

A hatályos joganyag részét képező törvények és rendeletek alapvetően abban különböznek az egyéb dokumentumoktól (pl. ajánlásoktól), hogy betartásuk kötelező. Az ajánlások is lehetnek hivatkozási alap egy vitában, vagy döntés során, azonban ezektől jogszerűen el lehet térni.

A miniszterek által előkészített jogszabályok (törvények, rendeletek) megalkotása során fontos a civil részvétel. Ezt felismerve alkotta meg az Országgyűlés a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló törvényt. Mint ez az alábbi jogszabály szövegéből is látszik, az itt megfogalmazott szabályok nem vonatkoznak a helyi közügyeket meghatározó önkormányzati rendeletek megalkotására.

4.1. Törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről

2010. évi CXXXI. Törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről (részletek)

2. Alapelvek

2. § (1) A társadalmi egyeztetés során biztosítani kell, hogy a véleményezési folyamatban a véleményeknek - különös tekintettel a hátrányos helyzetű, társadalmi-gazdasági szempontból marginalizált csoportok véleményére - a lehető legszélesebb köre jelenjen meg.

(2) A jogszabályok előkészítése során biztosítani kell az egyeztetések átláthatóságát, azok minél teljesebb körű nyilvánosságát.

(3) A társadalmi egyeztetés során az abban részt vevők kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni.

II. FEJEZET

A JOGALKOTÁS TERVEZÉSE

3. A Kormány jogalkotási terve

3. § A Kormány jogalkotási tervét - a nemzetközi kötelezettségvállalásokra, az európai uniós kötelezettségekkel való összhang megteremtésére vonatkozó követelményekre, az Országgyűlés és az Alkotmánybíróság döntéseire, valamint a kormányprogram célkitűzéseire

figyelemmel, a felelősök megjelölésével -, az Országgyűlés rendes ülészakaihoz igazodóan, határozattal állapítja meg.

4. A miniszter jogalkotási tájékoztatója

4. § A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter közzéteszi az erre kijelölt honlapon (a továbbiakban: honlap) a Kormány jogalkotási tervezési időszakára vonatkozó jogalkotási tájékoztatóját. A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter jogalkotási tájékoztatója tartalmazza az általa előkészítendő jogszabálytervezetek címét, a szabályozás rövid tartalmi összefoglalását és a jogszabálytervezet közzétételének tervezett időpontját. A közzétett miniszteri jogalkotási tájékoztatók a közzétételtől számított egy évig nem távolíthatók el a honlapról.

III. FEJEZET

A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS

5. A társadalmi egyeztetésre vonatkozó közös szabályok

5. § (1) Társadalmi egyeztetésre kell bocsátani

- a) a törvény,
- b) a kormányrendelet,
- c) a miniszteri rendelet

tervezetét és indokolását (a továbbiakban együtt: tervezet).

(2) A tervezet társadalmi egyeztetésre bocsátását megelőzően a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter döntése alapján társadalmi egyeztetésre lehet bocsátani a tervezet koncepcióját is.

(3) Nem kell társadalmi egyeztetésre bocsátani

- a) a fizetési kötelezettségekről,
- b) az állami támogatásokról,
- c) a költségvetésről, a költségvetés végrehajtásáról,
- d) az európai uniós, illetve nemzetközi forrásokból nyújtott támogatásokról,
- e) a nemzetközi szerződés kihirdetéséről, valamint
- f) a szervezet és intézmény alapításáról,

szóló jogszabályok tervezeteit.

(4) Nem bocsátható társadalmi egyeztetésre a tervezet, koncepció, ha az egyeztetés a Magyar Köztársaság különösen fontos honvédelmi, nemzetbiztonsági, pénzügyi, külügyi, természetvédelmi, környezetvédelmi vagy örökségvédelmi érdekeinek védelmét veszélyeztetné.

(5) Nem kell társadalmi egyeztetésre bocsátani a jogszabály tervezetét, ha annak sürgős elfogadásához kiemelkedő közérdek fűződik.

6. § (1) A társadalmi egyeztetésre bocsátásért, annak lefolytatásáért és a beérkezett vélemények feldolgozásáért a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter tartozik felelősséggel.

(2) Ha a közzétett törvénytervezet más törvény szakaszai több mint egyötödének módosítására irányul, a módosítani kívánt hatályos törvényszöveget a honlapon a tervezett módosításokkal egységes szerkezetben, a tervezett módosításokat külön is megjelölve kell közzétenni.

6. A társadalmi egyeztetés formái

7. § (1) A társadalmi egyeztetés formái a következők:

- a) a honlapon megadott elérhetőségen keresztül biztosított véleményezés (a továbbiakban: általános egyeztetés), és
- b) a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter által bevont személyek, intézmények és szervezetek által történő közvetlen véleményezés (a továbbiakban: közvetlen egyeztetés).

(2) A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter az (1) bekezdésben meghatározott egyeztetési formákon kívül más formákat is igénybe vehet az egyeztetés lefolytatásához.

7. Általános egyeztetés

8. § (1) Társadalmi egyeztetés keretében általános egyeztetés tartása minden esetben kötelező.

(2) Az 5. §-ban meghatározottak alapján közzé kell tenni a honlapon a társadalmi egyeztetésre bocsátott tervezetet, koncepciót.

(3) A tervezettel együtt közzé kell tenni a jogalkotásról szóló törvényben meghatározott előzetes hatásvizsgálat összefoglalóját.

(4) E törvény 5. § (5) bekezdése alapján a társadalmi egyeztetésre nem bocsátott tervezeteket is közzé kell tenni a honlapon.

9. § (1) A honlapon megadott elektronikus levélcímen keresztül bárki véleményt nyilváníthat a társadalmi egyeztetésre bocsátás céljából közzétett tervezetről, koncepcióról. A vélemények beérkezéséről visszaigazolást kell küldeni.

(2) A névtelenül beérkezett véleményeket azok figyelembevétele nélkül törölni kell.

(3) A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter a beérkezett véleményeket, a véleményező nevét és elektronikus levélcímét - visszaigazolás küldése, a 11. § szerint elkészítendő összefoglaló és a véleményezők listájának közzététele, valamint a 12. §-ban meghatározott utólagos véleményezés céljából - legkésőbb a véleményezett jogszabály hatálybalépésétől számított másfél évig kezeli. Amennyiben a véleményezett jogszabály nem lép hatályba, a véleményező nevét és elektronikus levélcímét legkésőbb a vélemény beérkezését követő egy éven belül törölni kell.

(4) A véleményező adatainak kezeléséhez szükséges hozzájárulást a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvényben foglalt vélelem szerint a jelen paragrafus (2) bekezdésében foglalt adatkezelések tekintetében megadottnak kell tekinteni. E tényre és a véleményező adatait érintő adatkezelés szabályaira a vélemény megadása előtt a véleményező figyelmét megfelelően fel kell hívni.

(5) A közzétett tervezeteket a közzétételtől számított egy évig nem lehet a honlapról eltávolítani.

10. § (1) A tervezetet a kormányzati szervekkel való egyeztetésre bocsátással egyidejűleg úgy kell közzétenni, hogy a tervezet céljához és hatálybalépéséhez igazodóan megfelelő idő álljon rendelkezésre a tervezet érdemi megítéléséhez és a vélemények kifejtéséhez, továbbá a jogszabály előkészítőjének arra, hogy a beérkezett véleményeket, javaslatokat érdemben mérlegelhesse.

(2) A véleményezési határidő megegyezik a kormányzati szervekkel való egyeztetésre bocsátás során megállapított határidővel, kivételes esetben a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter ettől eltérő időtartamot is meghatározhat.

11. § (1) A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter mérlegeli a beérkezett véleményeket és azokról, valamint az elutasított vélemények esetében az elutasítás indokairól tipizált összefoglalót készít, amelyet a honlapon a véleményezők listájával együtt közzétesz. A jogszabály előkészítéséért felelős minisztert egyedi válaszadási kötelezettség nem terheli.

(2) Az (1) bekezdés alapján elkészítendő összefoglalót törvény esetén az Országgyűléshez történő benyújtást, kormányrendelet és miniszteri rendelet esetén a kihirdetést követően kell közzétenni.

(3) A közzétett törvénytervezethez beérkezett véleményeket a törvényjavaslatot tárgyaló országgyűlési bizottság kérésére a bizottság részére hozzáférhetővé kell tenni.

12. § (1) A honlapon legalább hatvan napon keresztül megfelelő elérhetőséget kell biztosítani

a) a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter döntése alapján a jogalkotásról szóló törvényben meghatározott utólagos hatásvizsgálattal egyidejűleg, valamint

b) a hatálybalépést követően

ba) törvény esetében szükség szerint, de legalább egy év elteltével,
bb) kormányrendelet és miniszteri rendelet esetében a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter döntése alapján

arra, hogy a jogszabály hatályosulásával kapcsolatos észrevételeket, problémákat, valamint a jogszabály módosítására vonatkozó javaslatokat bárki jelezhesse a jogszabály előkészítőjének.

(2) A jogszabályok hatályosulásával kapcsolatos vélemények megtételének lehetőségéről - kivéve az utólagos hatásvizsgálattal egyidejűleg történő véleményezést - elektronikus úton értesíteni kell mindazokat, akik a jogszabálytervezet előzetes egyeztetése során véleményt nyilvánítottak.

(3) A jogszabályok hatályosulásával kapcsolatos vélemények esetében a 9. § és 11. § rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.

8. Közvetlen egyeztetés

13. § (1) A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter stratégiai partnerségi megállapodásokat alakít ki. A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter e megállapodások révén szoros együttműködést alakíthat ki azon szervezetekkel, amelyek képesek a kölcsönös együttműködésre, és amelyek az adott jogterületek szabályozásának előkészítésében széles társadalmi érdeket jelenítenek meg vagy az adott jogterületen tudományos tevékenységet végeznek (a továbbiakban: stratégiai partner).

(2) Stratégiai partnerség alakítható ki különösen

a) a civil szervezetekkel,

b) egyházakkal,

c) szakmai, tudományos szervezetekkel,

d) országos kisebbségi önkormányzatokkal,

e) érdek-képviselői szervezetekkel,

f) köztisztviselőkkel, valamint

g) a felsőoktatási intézmények képviselőivel.

(3) Az együttműködés feltételeit és kereteit a stratégiai partner és a miniszter között határozott idejű, de legkésőbb a Kormány megbízatásának megszűnéséig tartó megállapodásban kell rögzíteni.

(4) A megállapodásban rögzíteni kell különösen

a) az együttműködés célját,

b) azokat a tárgyköröket, amelyekkel kapcsolatos jogszabályok előkészítésében együttműködnek,

c) a kapcsolattartás módját,

d) a véleményalkotáshoz szükséges információkhoz való hozzáférés szabályait,

e) a megállapodás időtartamát.

(5) A megállapodást a honlapon mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni.

(6) A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter stratégiai partneri megállapodást alakít ki azokkal az egyházakkal, amelyekkel korábban az együttműködés kereteit a Kormány jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó aktusban meghatározta.

14. § (1) A stratégiai partner kötelessége, hogy a közvetlen egyeztetés során az adott jogterülettel foglalkozó, stratégiai partnerséggel nem rendelkező szervezetek véleményét is megjelenítse.

(2) A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter a stratégiai partnereken kívül más is bevonhat az érintett tervezet közvetlen egyeztetésébe, illetve kérelemre lehetőséget biztosíthat meghatározott jogszabály véleményezésében való részvételre.

(3) A közvetlen egyeztetés során a stratégiai partner által írásban megtett véleményeket a törvényjavaslatot tárgyaló országgyűlési bizottság kérésére a bizottság részére hozzáférhetővé kell tenni.

15. § (1) A személyes részvétellel történő egyeztetés tartása esetén, a tárgyalás előtt a felkészüléshez szükséges, megfelelő időben kell értesíteni a feleket a találkozó időpontjáról.

(2) A személyes részvétellel történő egyeztetésről összefoglalót kell készíteni, amelyet a honlapon közzé kell tenni. Az összefoglalónak tartalmaznia kell a stratégiai partner által képviselt indokolt álláspontokat.

(2010. évi CXXXI. Törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől)

A helyi közügyeket meghatározó döntések meghozatala az önkormányzatok joga. A döntés során az önkormányzatoknak be kell tartaniuk a jogforrási hierarchia alapján magasabb szintűnek minősülő szabályok (pl. törvények) előírásait. A jogforrási hierarchia a jogszabályok egymáshoz való viszonyát szabályozó elv, amely szerint a magasabb szintű szabállyal nem lehet ellentétes alacsonyabb szintű szabály.

A helyi közügyekben való részvételtől egy nemzetközi egyezmény is rendelkezik. Mivel a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló, Strasbourgban, 1985. október 15-én kelt egyezményt hazánk is aláírta és ezt követően az Országgyűlés törvényt alkotott a kihirdetéséről ez a dokumentum is a kötelezően betartandó belső jog része lett. Az Országgyűlés így járt el a Charta helyi közéletben való részvételtől szóló kiegészítő jegyzőkönyvével is, ezért az alábbi jegyzőkönyv is a kötelezően betartandó szabályok közé tartozik.

4.2. Törvény a helyi közéletben való részvételtől

2010. évi XXVI. Törvény a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló, Strasbourgban, 1985. október 15-én kelt egyezménynek a helyi közéletben való részvételtől szóló kiegészítő jegyzőkönyve kihirdetéséről

1. § Az Országgyűlés e törvénnyel felhatalmazást ad a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló, Strasbourgban, 1985. október 15-én kelt egyezménynek a helyi közéletben való részvételtől szóló kiegészítő jegyzőkönyve (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) kötelező hatályának elismerésére.

2. § Az Országgyűlés a Jegyzőkönyvet e törvénnyel kihirdeti.

3. § A Jegyzőkönyv hiteles angol nyelvű szövege és annak hivatalos magyar nyelvű fordítása a következő:

Kiegészítő Jegyzőkönyv a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához a helyi közügyekben való részvételtől

Preambulum

Az Európa Tanácsnak a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához (a továbbiakban a „Charta”, ETS 122 szám) csatolt jelen Kiegészítő Jegyzőkönyvet aláírói tagállamai

Figyelembe véve azt, hogy az Európa Tanács célja a tagjai közötti szorosabb egység elérése a közös örökségüket képező eszmék és elvek megőrzése és megvalósítása érdekében;

Figyelembe véve azt, hogy az állampolgárok közügyek intézésében való részvételének joga egyike az Európa Tanács valamennyi tagállama által elfogadott demokratikus alapelveknek;
Figyelembe véve azt, hogy a tagállamokban végbement fejlődés megmutatta ezen alapelv kiemelkedő fontosságát a helyi önkormányzatok számára;
Figyelembe véve azt, hogy helyénvaló lenne a Chartát olyan rendelkezésekkel kiegészíteni, amelyek garantálják a helyi közügyekben való részvétel jogát;
Ismerve az Európa Tanács közérdekű adatot tartalmazó iratokhoz való hozzáféréstről szóló Egyezményét, amelyet a Miniszteri Bizottság 2008. november 27-én fogadott el;
Ismerve a Nyilatkozatot és a Cselekvési Tervet, amit az Európa Tanács állam- és kormányfőinek harmadik csúcstalálkozója (Varsó, 2005. május 16-17.) fogadott el,

A következőkben állapodtak meg:

1. cikk

A helyi közügyekben való részvétel joga

- 1. A Szerződő Felek joghatóságukon belül mindenki számára biztosítják a helyi közügyekben való részvétel jogát.*
- 2. A helyi közügyekben való részvétel joga a helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörei gyakorlásának meghatározására és befolyásolására való jogot jelenti.*
- 3. E jog gyakorlásának elősegítésére törvénynek kell eszközöket biztosítania. Bármely személy vagy csoport hátrányos megkülönböztetése nélkül törvény eltérő rendelkezéseket tartalmazhat a személyek bizonyos körülményeire vagy csoportjaira vonatkozóan. A Fél alkotmányos és/vagy nemzetközi kötelezettségeinek megfelelően, törvény kizárólag a választópolgárokra korlátozódó sajátos rendelkezéseket is tartalmazhat.*
- 4.1. Minden Fél törvényben ismeri el a Fél állampolgárainak a lakóhelyük szerinti helyi önkormányzat testülete vagy közgyűlése tagjainak megválasztásában - szavazóként vagy jelöltként - való részvétel jogát.*
- 4.2. Törvény szintén elismerheti más személyek jogát is az ilyen részvételre, amennyiben a Fél saját alkotmányos rendjével összhangban így dönt, vagy amennyiben ez megfelel a Fél nemzetközi jogi kötelezettségeinek.*
- 5.1. A helyi közügyekben való részvétel jogának gyakorlására vonatkozó bármely alaki követelményeket, feltételeket és korlátozásokat törvény rendeli el és azok meg kell, hogy feleljenek a fél nemzetközi jogi kötelezettségeinek.*
- 5.2. Törvény csak olyan alaki követelményeket, feltételeket és korlátozásokat írhat elő, melyek annak biztosításához szükségesek, hogy a helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörei etikus gyakorlását és átláthatóságát ne veszélyeztesse a részvételi jog gyakorlása.*
- 5.3. Minden egyéb alaki követelmény, feltétel és korlátozás a hatékony politikai demokrácia működése, a demokratikus társadalom közbiztonságának fenntartása, illetve a Fél nemzetközi jogi kötelezettségei által támasztott kívánalmaknak való megfelelés szükségessége alapján állhat fenn.*

2. cikk

A részvételi joggal kapcsolatos intézkedések végrehajtása

- 1. A Felek minden olyan intézkedést megtesznek, mely szükséges a helyi közügyekben való részvétel jogának érvényesüléséhez.*
- 2. A részvételi jog gyakorlásához szükséges intézkedések magukban foglalják:*
 - (i) a helyi önkormányzatok felhatalmazását arra, hogy lehetővé tegyék, ösztönözzék és segítsék a jelen Jegyzőkönyvben megállapított részvételi jog gyakorlását;*
 - (ii) az alábbiak létrehozásának biztosítását:*

- a) a személyek bevonására szolgáló eljárások, melyek magukba foglalhatnak konzultációs eljárásokat, helyi népszavazásokat és népi kezdeményezéseket, továbbá - ahol a helyi önkormányzat magas lakosságsszámmal bír és/vagy nagy földrajzi területen helyezkedik el - intézkedéseket annak érdekében, hogy az emberek a hozzájuk legközelebb eső szinten kerüljenek bevonására;
 - b) a helyi önkormányzatok kezelésében lévő hivatalos dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó eljárások, a Fél alkotmányos rendjével és nemzetközi jogi kötelezettségeivel összhangban;
 - c) intézkedések, amelyek a részvételben akadályozott személyek csoportjai igényeinek megfelelnek; és
 - d) mechanizmusok és eljárások a helyi önkormányzatok és a helyi közszolgáltatások működésével kapcsolatos panaszok és javaslatok kezelésére és megválaszolására;
- (iii) informatikai és a kommunikációs technológiák használatának ösztönzése a jelen Jegyzőkönyvben meghatározott részvételi jog előmozdítása és gyakorlása érdekében.
3. Az eljárások, intézkedések és mechanizmusok a helyi önkormányzatok eltérő típusai számára - méretükre valamint feladat- és hatásköreikre tekintettel - eltérőek lehetnek.
4. A helyi közügyekben való részvételre vonatkozó jog érvényesítése érdekében hozott intézkedésekre vonatkozó tervezési és döntéshozatali folyamatok során a helyi önkormányzatokkal a lehetőségekhez mérten, a kellő időben és a megfelelő módon konzultációt kell folytatni.

3. cikk

A Jegyzőkönyv hatálya alá tartozó szervek

Jelen Jegyzőkönyv a Felek területén található helyi önkormányzatok valamennyi típusára alkalmazandó. Azonban bármely állam a megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okirat letétbe helyezésekor megjelölheti azon helyi és területi önkormányzatoknak kategóriáit, amelyekre a Jegyzőkönyvet alkalmazni kívánja, illetve amelyeket kivon a Jegyzőkönyv hatálya alól. A Feleknek a későbbiek során is lehetőségük van a helyi és területi önkormányzatok újabb körének a Jegyzőkönyv hatálya alá vonására az Európa Tanács főtitkárának utólagos értesítése útján.

4. cikk

Területi hatály

1. Bármely állam az aláírásakor, vagy a megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okirat letétbe helyezésekor meghatározhatja azt a területet vagy azokat a területeket, amelyekre nézve a jelen Jegyzőkönyv alkalmazásra kerül.

2. Bármely állam a későbbiek során az Európa Tanács főtitkárához intézett nyilatkozattal kiterjeszheti a Jegyzőkönyv területi hatályát a nyilatkozatban megjelölt bármely területre. Az ilyen területre nézve a Jegyzőkönyv a nyilatkozatnak a főtitkár által történt kézhezvételét követő három hónapos időtartam utáni hónap első napján lép hatályba.

3. Az előző két szakasz alapján tett bármely nyilatkozatot, a benne meghatározott bármely terület tekintetében az Európa Tanács főtitkárához intézett értesítésben vissza lehet vonni. A visszavonás az értesítésnek a főtitkár által történt kézhezvételét követő hat hónapos időtartam utáni hónap első napján lép hatályba.

(2010. évi XXVI. Törvény a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló, Strasbourgban, 1985. október 15-én kelt egyezménynek a helyi közéletben való részvételtől szóló kiegészítő jegyzőkönyve kihirdetéséről)

A részvétel kérdése egyben emberi jogi kérdés is. Hiszen akár a civil részvétel, akár a társadalmi részvétel nehezen képzelhető el cselekvési szabadság, véleménynyilvánítási

szabadság nélkül. Ha azt vizsgáljuk, hogy a fiatalok, diákok milyen formában kapcsolódhatnak be az őket érintő ügyek intézésébe, a róluk szóló döntések meghozatalába, akkor azt is vizsgálnunk kell, hogy milyen jogaik, kötelezettségeik vannak. Az emberi, gyermeki, diákjogok egymást átfedő, egymást kiegészítő rendszert alkotnak. Az emberi jogok mindenkit megilletnek, mert emberek. A gyermeki jogok minden embert megilletnek, akik egyben gyermekek is. A jogi dokumentumok azonban abban már eltérnek, hogy ki is számít gyermeknek. A gyermek jogairól szóló, New Yorki Egyezmény vonatkozásában gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. Diákjogok esetében meg kell különböztetnünk egymástól tanulói és hallgatói jogokat. Tanulói jog alatt a közoktatásról szóló törvény alapján tanulói, kollégiumi jogviszonyban lévő diákok jogait értjük. A hallgatói jogok pedig a felsőoktatási törvény alapján hallgatói jogviszonnyal rendelkezőket illetik meg.

A fentiekből is látszik, hogy Kovács Géza 16 éves középiskolai tanulónak egyaránt vannak emberi, gyermeki és diákjogai. Ha az ő részvételhez fűződő jogait vizsgáljuk, akkor egyaránt figyelembe kell venni az emberi jogokat szabályozó dokumentumokat, a gyermekjogi egyezményt és a közoktatási szabályokat.

A téma szempontjából jelentős további jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)¹

[1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről](#)

2011. évi CXII. Törvény az információs önrendelkezési jogról és az információs szabadságról

4.3. Az ifjúsági részvétel dokumentumai

Kulcsszavak: aktív, felelős felnőtt

„A részvétel az európai ifjúsági munkában egy sokoldalú megközelítésből értelmezett KULCSfogalom. Nincsen olyan európai ifjúságpolitikai dokumentum, amely ne foglalkozna a részvétellel, mint kitüntetett fogalommal és mint fontos, támogatandó gyakorlattal, valamint, mint az ifjúsági munka céljával. Ezek a megközelítések az európai demokrácia-fogalomból, demokrácia kiépült intézményeinek működéséből és az ezen intézményeknek az elfogadásából, valamint a természetes emberi szükségletekből és késztetésekből állnak össze. A kulcsfogalomként való értelmezés összefügg az ifjúsági munka küldetésével, amelyet gyakran úgy foglalkozunk össze, hogy „segítse a fiatalokat abban, hogy aktív és önmagukért, valamint társadalmi és természeti környezetükért felelős felnőtté válhassanak.” Az aktív és a felelős magatartás, attitűd tanulása a részvételen nyugszik, amelyet az ifjúsági munka cselekvéseinek folyamatában segít.”

(Wootsch Péter, Otthonosan itthon Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Budapest, 2009. 170.o.)

4.3.1. Módosított Európai Charta a fiatalok helyi és regionális társadalmi szerepvállalásáról⁶

Kulcsszavak: társadalmi részvétel, aktív állampolgár, ifjúsági dimenzió, minden fiatal

„Preambulum

Ahhoz, hogy demokratikusabb, befogadóbb és virágzóbb társadalmat építhessünk, nélkülözhetetlen a fiatalok aktív részvétele a helyi és regionális döntéshozatalban és intézkedésekben. A közösség demokratikus életében való részvétel többet jelent, mint a választást vagy a választhatóságot, bár ezek is fontos elemei. A részvétel és az aktív polgári szerepvállalás azt jelenti, hogy megfelelő jogokkal, eszközökkel, térrel és lehetőséggel, és - amennyiben szükséges - támogatással rendelkezünk ahhoz, hogy részt vegyünk a döntéshozatalban és befolyásoljuk azt, valamint, hogy cselekedjünk, tevékenységekbe kezdjünk annak érdekében, hogy hozzájárulhassunk egy jobb társadalom megteremtéséhez.

A helyi és regionális önkormányzatoknak, mivel leginkább ők állnak közvetlen kapcsolatban a fiatalokkal, fontos szerepük van az ifjúsági részvétel előmozdításában. A helyi és regionális önkormányzatoknak éppen ezért gondoskodniuk kell arról, hogy a fiatalok ne csak hallomásból és tanulmányaikból ismerjék meg a demokráciát és az állampolgári magatartást, hanem lehetőségük legyen azt ki is próbálni. A fiatalok részvétele ugyanakkor nem csak arra szolgál, hogy aktív polgárokat neveljünk, vagy hogy a jövő demokráciáját építsük. Ahhoz, hogy a részvételnek jelentősége legyen egy fiatal számára, nagyon lényeges az, hogy már fiatalon, és ne csak életének egy későbbi szakaszában nyíljon lehetősége befolyásolni és formálni az őt érintő döntéseket és intézkedéseket.

*A helyi és regionális önkormányzatok az ifjúsági részvétel támogatásával és előmozdításával **a fiatalok társadalmi integrációjához** is hozzájárulnak azáltal, hogy segítik őket abban, hogy ne csak a fiatalokat érintő kihívásokkal és problémákkal birkózzanak meg, hanem a modern társadalmak kihívásaival is, amelyekben az anonimitás és az individualizmus igen gyakori probléma. Ugyanakkor ahhoz, hogy a fiatalok helyi és regionális részvétele sikeres, tartós és tartalmas legyen, több szükséges, mint a politikai és közigazgatási rendszerek fejlesztése és átalakítása. Minden, a fiatalok részvételét előmozdítani szándékozó politikának vagy programnak meg kell győződnie arról, hogy a kulturális környezet tiszteletben tartja a fiatalokat, illetve tekintettel kell lennie a fiatalok eltérő szükségleteire, körülményeire és vágyaira is, valamint célszerű némi élményszerű és szórakoztató elemet is tartalmaznia.*

Alapelvek

1. A fiatalok helyi és regionális életben való részvétele részét kell, hogy képezze az állampolgárok közéletben való részvételére vonatkozó átfogó politikának, amint azt a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz címzett 19 (2001) Ajánlása az állampolgárok helyi közéletben való részvételéről is leszögezi.

2. A helyi és regionális önkormányzatok meggyőződése, hogy minden ágazati politikának rendelkeznie kell ifjúsági dimenzióval is. Ezért vállalják, hogy eleget tesznek a jelen

⁶ Függelék a Miniszteri Bizottság a fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló 13.(2004) számú ajánlásához.

Chartában foglalt rendelkezéseknek, és a fiatalokkal és azok képviselőivel való konzultáció és együttműködés révén a részvétel számos formáját valósítják meg.

3. A részvétel jelen Charta által javasolt alapelvei és különböző formái megkülönböztetés nélkül minden fiatalra egyaránt érvényesek. Ennek megvalósítása érdekében különös figyelmet kell fordítani minden olyan fiatal részvételének elősegítésére, akik a társadalom hátrányos helyzetű rétegeihez, illetőleg etnikai, nemzeti, szociális, szexuális, kulturális, vallási vagy nyelvi kisebbséghez tartoznak.

(Az alábbi felsorolás tartalomjegyzék, a területek kifejtését lásd az eredeti dokumentumban - a szerk.)

I. rész

Ágazati politikák

I.1 Sport, szabadidő, közösségi élet

I.2 A fiatalok foglalkoztatottságának támogatása, a munkanélküliség elleni küzdelem

I.3 Városi környezet és lakóhely, lakáspolitikai és közlekedés

I.4 A fiatalok részvételét elősegítő oktatási és képzési politika

I.5 Mobilitás és csereprogramok

I.6 Egészségpolitika

I.7 A nemek közötti egyenlőség politikája

I.8 A kistelephelyekre irányuló speciális politika

I.9 A kultúrához való hozzáférés politikája

I.10 A fenntartható fejlődésre és a környezetre irányuló politika

I.11 Az erőszak és a bűnözés elleni küzdelem politikája

I.12. Antidiszkriminációs politika

I.13 Szexuálpolitika

I.14 A jogokhoz és a törvényhez való hozzáférés politikája

II. rész

Eszközök a részvételhez

II.1 A részvételre nevelés

II.2 A fiataloknak szóló információszolgáltatás

II.3 A részvétel támogatása az információs és kommunikációs technológiák útján

II.4 A fiatalok a médiában való részvételének előmozdítása

II.5 A fiatalok ösztönzése, hogy önkéntes tevékenységeket folytassanak és elkötelezzék magukat a közösségi ügyeknek

II.6 A fiatalok programjainak és kezdeményezéseinek támogatása

II.7 A fiatalok szervezeteinek támogatása

II.8 A fiatalok részvétele a civil szervezetekben és a politikai pártokban

III. rész

A fiatalok intézményes részvétele a helyi és regionális ügyekben

III.1 Ifjúsági tanácsok, ifjúsági parlamentek és fórumok

III.2 Az ifjúsági részvétel struktúráinak támogatása”

(Módosított Európai Charta a fiatalok helyi és regionális társadalmi szerepvállalásáról, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSH MOISZ, Budapest, 2009.111-121.o.)

4.3.2. Fehér Könyv⁷ (részletek)

Kulcsszavak: „állampolgári deficit”, a részvételt ösztönözni kell, részvétel=tanulás, jogi keret

„Fiatalok közéleti szerepvállalása

Az európai fiatalok általában lelkesen támogatják a demokráciát és szívesen vesznek részt működésében. De az intézményi struktúrák iránt nagymértékben megrendült a bizalom. A fiatalok manapság sokkal kevésbé kötelezik el magukat a politikai és társadalmi cselekvés hagyományos struktúrái mellett (pl. pártok, szakszervezetek), és a demokratikus párbeszédben is csak kismértékben vesznek részt. Az ifjúsági szervezetek is érzik ennek hatását, és felismerik, hogy át kell alakulniuk.

Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a fiatalokat nem érdekli a közéletben való részvétel. Legtöbbjük világosan kimondja, hogy szeretne részt venni, szeretné befolyásolni a társadalom döntéseit, de mindezt a régi részvételi struktúrákon és mechanizmusokon kívül, egy egyénibb, egyszerű alkalomra szóló részvételi formában képzelik el.

A közigazgatás feladata, hogy áthidalja a szakadékot, ami a fiatalok lelkesedése, kifejezési vágya és a társadalom által kínált módszerek, és struktúrák között tátong. Ennek hiányában felléphet az „állampolgári deficit”, vagy rosszabb esetben tiltakozásra kerülhet sor.”

(Az Európai Bizottság Fehér Könyve. Új lendület Európa fiataljai számára, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 22.o.)

„A fiatalok aktív polgári szerepvállalása

*A fiatalok, akik részt vettek a konzultáción, felelős állampolgároknak tartják magukat. Szeretnének aktívabban részt venni közösségük életében. Számos kérdésben szeretnének véleményt nyilvánítani. Ennek az egyértelmű részvételi óhajnak teret kell biztosítani különböző szinteken, a helyitől a nemzetköziig; formába kell önteni – aktív és reprezentatív formákba – és a forma nem zárhat ki semmilyen jellegű elkötelezettséget, legyen az egyszerű vagy folyamatos, spontán vagy szervezett. **A fiatalok bevonását a közéletbe nem lehet egyetlen konzultációra vagy közvélemény-kutatásokban való részvételre korlátozni. A fiatalokat be kell vonni a döntéshozó folyamatokba is.***

A részvételt kivétel nélkül mindig ösztönözni kell, és ez azt is jelenti, hogy azok számára, akik a legtöbb nehézség árán tudnak csak részt venni a közéletben, meg kell könnyíteni ezt a folyamatot. A fennálló struktúrákhoz könnyebb hozzáférést kell biztosítani azoknak a fiataloknak, akik semmilyen szervezetnek sem tagjai.”

(Az Európai Bizottság Fehér Könyve. Új lendület Európa fiataljai számára, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSZH MOISZ, 2009.25-26.o.)

„A fiatalok közéletben való részvétele jellemzően a tagállamok hatáskörébe tartozó kérdés. Ennek ellenére a nyitott rendszerű koordináció alkalmazása európai szinten értéktöbbletet

7

Az Európai Bizottság Fehér Könyve Új lendület Európa fiataljai számára

eredményezhet, különösen azért, mert **a fokozott közéleti részvétel hozzájárul a fiatalok tanulási folyamatainak és állampolgáriságának fejlődéséhez.**

A közéletben való részvételt elsősorban a helyi közösségek szintjén kell fejleszteni, beleértve az iskolákat is, amelyek remek lehetőséget nyújtanak a közéleti részvétel gyakorlására. Ebbe a folyamatba be kell vonni azokat a fiatalokat, akik semmilyen szervezethez vagy csoportosuláshoz nem tartoznak.

A nyitott rendszerű koordináció alkalmazása arra készítheti a helyi önkormányzatokat, hogy rugalmas és újszerű részvételi mechanizmusokat vezessenek be, továbbá eredményezheti a civil szervezetekben nem feltétlenül aktív fiatalok számára is nyitott, **regionális vagy országos ifjúsági tanácsok elterjedését.**

*A fiataloknak szóló fontos jelzésként a Bizottság javasolja egy európai szintű, fiatalokat meghallgató konzultációs rendszer megerősítését. Anélkül, hogy kizárná a közvetlen konzultáció lehetőségét vagy más, egyszeri kezdeményezések megvalósítását, az Európai Bizottság az **Európai Ifjúsági Fórumot** (European Youth Forum) javasolja – olyan átalakítások után, amelyek lehetővé teszik, hogy ellássa mind a civil szervezetekhez tartozó, mind pedig a szervezeteken kívüli fiatalok képviselőtét – mint a megfelelő testületet a fiatalokkal való konzultációk kivitelezésére, a nyitott rendszerű koordináció keretében prioritásként megjelölt témakörökben és a munka nyomon követésében. Lehetőséget kell teremteni továbbá a fiatalok képviselőtének növelésére a Gazdasági és Szociális Bizottságban.”*

(Az Európai Bizottság Fehér Könyve. Új lendület Európa fiataljai számára, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSH MOISZ, Budapest, 2009.30-31.o.)

„Nincs demokrácia részvétel nélkül

A konzultációs folyamat lehetővé tette, hogy a fiatalok javaslatokkal álljanak elő, de ezen felül remek példája volt az olyannyira támogatott részvételnek is.

*A fiatalok legegységesebb kinyilatkoztatása az volt, hogy **aktívan részt akarnak venni az őket körülvevő társadalom életében.** Ha őket kizárják, ez egyben azt is jelenti, hogy a demokrácia nem működik megfelelően. Alaptalannak és igazságtalannak tartják azt a véleményt, hogy ők közönyösek vagy el nem kötelezettek lennének. Úgy érzik, hogy nem kapják meg sem a megfelelő forrásokat, sem a szükséges információt és képzést ahhoz, hogy aktívabb szerepet vállaljanak. Az ifjúsági szervezetek azt is hozzátették, hogy **a közéletben való részvétel joga alapvető jog, és mindenkire érvényesnek kell lennie, mindenfajta diszkrimináció nélkül.***

- *A fiatalok közéletben való részvétele – egy tanulási folyamat*

A közéletben való részvétel megkívánja a fiataloktól, hogy új készségekre tegyenek szert, vagy fejlesszék a már meglévőket.

Az első lépés – általában saját közvetlen környezetükben (iskolában, kerületben, városban, ifjúsági házban, szervezetben, stb.) – döntő fontosságú. Ez a lépés ad lehetőséget arra, hogy a fiatalok szert tegyenek a következő lépésekhez szükséges önbizalomra és gyakorlatra. Továbbá, különösen a helyi közösségekben, a közéletben való részvétel olyan változásokat eredményezhet, amelyek kézzel foghatóak, láthatóak, és amikről maguk a fiatalok is megbizonyosodhatnak. Ezen a szinten a fiataloknak nem csak a véleménynyilvánításra van lehetőségük, hanem arra is, hogy bekapcsolódjanak a döntéshozó folyamatokba.

Második lépésként a fiatalok megértik, hogy a helyi szintre ható döntések közül sokat a döntéshozatal magasabb szintjén hoznak, főként európai szinten. Tehát a szintek közötti mozgás elősegítésére kapcsolatokat és hálózatokat kell létrehozni.

A közéletben való részvétel során a fiatalok olyan készségekre tesznek szert, amiket aztán az élet más területein (gazdasági, társadalmi, kulturális, politikai) és különféle intézményi környezetekben kell meggyőzően alkalmazniuk.

- *Részt venni a közéletben? Igen... de hogyan?*

A fiatalok nem tartják kielégítőnek a ma létező részvételi mechanizmusokat. Fenntartásokkal viseltetnek a képviselői demokrácia bizonyos formái iránt, de a helyi szintű részvételt, ami sokkal közvetlenebb és azonnali hatású, már nem nézik ilyen gyanakvóan. Az **ifjúsági szervezetek**ről megoszlanak a vélemények. Vannak, akik ezeket tartják a fiatalok közéleti részvételéhez legmegfelelőbb struktúráknak, míg mások nem igazán látják vonzerejüket, és inkább a többé-kevésbé formális, **helyi szinten működő csoportokat** részesítik előnyben, az ifjúsági klubokat, helyi szerveződések, ifjúsági parlamenteket, stb. Nagyon kevesen gondolják, hogy a közéletben résztvevő fiatalok alacsony százalékos aránya azt jelentené, hogy a fiatalok egyszerűen elutasítják a részvétel lehetőségét, avagy netán a társadalom szándékosan szorítja ki őket.

- *Kirakat-részvétel helyett valódi részvétel*

A fiatalok ellenzik a közéletben való részvétel szimbolikus, valódi tartalom nélküli formáit. A konzultációs folyamatot ellenben jó módszernek találták, feltéve, ha azt eredményezi, hogy véleményeiket és javaslataikat valóban figyelembe veszik majd.

- *A részvétel feltételei*

A fiatalok azon az állásponton vannak, hogy a közéletben való részvétel egyik fő feltétele a **megfelelő jogi keret**. Segítséget kell nyújtani az érintett struktúráknak, és hangsúlyozni kell a demokráciára nevelés elvét. Az ifjúsági szervezetek sürgetik továbbá a részvétel minden formájának – legyen az hagyományos vagy egészen újszerű – támogatását. Ennek előfeltétele a létező és a jövőbeni új struktúrák elismerése és támogatása. Nagyobb forrásokra van szükség, mind időben, mind anyagiakban. Figyelembe kell venni a részvételt akadályozó tényezőket (társadalmi, kulturális, fizikai, pszichológiai, stb.), és mindenkinek megfelelő képzést kell biztosítani annak érdekében, hogy állampolgári jogait gyakorolni tudja. Végül pedig ragaszkodnak ahhoz, hogy a fiatalok véleményét és hozzászólásait beépítsék a döntésekbe, és erről informálják a fiatalokat.

A fiatalok szerint ez a jogi keret tartalmazhatná a választói alsó korhatárra és a választhatóságra vonatkozó alapelveket, szabályokat és kötelezettségeket (ideértve az alsó korhatár lejjebbvitelének kérdését is), tartalmazhatná a szavazójog kiterjesztését (például bevándorlókra), és helyet kaphatna benne az állampolgári jogok aktív gyakorlását szolgáló képzés bevezetése is.

A kutatók úgy érzik, hogy a jogi keret létrehozása, az állampolgári oktatás és a fiatalok tapasztalatain alapuló párbeszéd kialakítása mind előfeltételei a fiatalok közéletben való aktív részvételének. De ezen is túl kell mennünk, egy egészen új területre, újfajta tevékenységek felé, amelyekben a fiatalok, tanárok, ifjúsági munkások és a közigazgatás közös vállalkozásba fog, amely csak akkor lesz sikeres, ha helyi szintű döntésekhez és eredményekhez vezet.”

(Az Európai Bizottság Fehér Könyve. Új lendület Európa fiataljai számára, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSH MOISZ, Budapest, 2009.39-43.o)

4.3.3. EU Ifjúsági Stratégia⁸ (részletek)

Kulcsszavak: együttműködés, „részvétel megtanulása”, minőségi normák, politikai és pénzügyi támogatás, Európai Ifjúsági Portál

„3. Az új keret szükségessége

3.1. Közösségi szintű együttműködés

Az ifjúsági együttműködés jól strukturált és fejlett európai uniós szakpolitikai terület. Az ifjúság számára 1988 óta valósulnak meg EU-programok. A politikai folyamat a 2001-es Fehér Könyvvel⁹ indult el, és jelenleg három pilléren alapul:

- A fiatalok aktív polgári szerepvállalása a nyitott koordinációs módszer négy pillére révén (részvétel, információ, önkéntesség és a fiatalok jobb ismerete), közös célkitűzésekkel, tagállami beszámolókkal és az ifjúsággal folytatott strukturált párbeszéddel.*
- Társadalmi és foglalkoztatási integráció a lisszaboni stratégia keretében az európai ifjúsági paktum¹⁰ végrehajtása révén három prioritással (foglalkoztatás/társadalmi beilleszkedés, oktatás/szakképzés, a munka és a magánélet összeegyeztetése). Ezen továbblépve „a fiatalok teljes körű részvételének elősegítése az oktatásban, a foglalkoztatásban és a társadalomban” című bizottsági közlemény¹¹ további intézkedéseket javasolt.*
- Az ifjúság szélesebb körű figyelembevétele más szakpolitikai területeken (például a diszkriminációmentesség vagy az egészség területén).*

(Az EU ifjúsági stratégiája – Befektetés és az érvényesülés elősegítése. In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSH MOISZ, Budapest, 2009., 188.o.)

„5. cselekvési terület – **Részvétel**

A fiatalok és az intézmények közötti szakadékot látva egyre komolyabb kihívást jelent a fiatalok teljes részvétele a civil társadalom életében és a politikai életben. A jelenlegi közös részvételi és információs célkitűzések megvalósítása azt mutatja, hogy még van hová fejlődni, különösen az ifjúsági szervezetek támogatásának, a képviseleti demokráciában történő részvételnek és a „részvétel megtanulásának” tekintetében. A politikaalkotóknak – többek között civil és európai ügyekben is – olyan módokon kell kommunikálniuk, amelyekre a fiatalok fogékonyak, különösen azért, hogy a szervezetlen vagy hátrányos helyzetű fiatalokat is meg tudják szólítani.

Célkitűzés

Az ifjúság teljes társadalmi részvételének biztosítása a következők révén: a fiatalok a helyi közösségek társadalmi életében és a képviseleti demokráciában való részvételének erősítése, az ifjúsági szervezetek és a „részvétel megtanulása” különféle formáinak támogatása, a

⁸ Az EU Ifjúsági Stratégiája 2009.

⁹ COM(2001) 681. Az Európai Bizottság Fehér Könyve – Új lendület Európa fiataljai számára.

¹⁰ Az Európai Tanács elnökségi következtetései, 2005. március (7619/05).

¹¹ COM(2007) 498. A Bizottság Közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fiatalok teljes körű részvételének elősegítése az oktatásban, a foglalkoztatásban és a társadalomban.

szervezetekhez nem tartozó fiatalok részvételének támogatása és minőségi információs szolgáltatások nyújtása

A tagállamok és a Bizottság intézkedései hatáskörükön belül

- Az ifjúsági részvételre, információra és konzultációra vonatkozó minőségi normák kialakítása.
- Az ifjúsági szervezetek, valamint a nemzeti és helyi ifjúsági tanácsok további politikai és pénzügyi támogatása.
- Az e-demokrácia fejlesztése további, szervezetekhez nem tartozó fiatalok elérése érdekében.
- További lehetőségek kialakítása az európai, illetve nemzeti intézmények és a fiatalok közötti vitához.
- A Bizottság modernizálni fogja az Európai Ifjúsági Portált, és igyekszik még több fiatalt elérni. (Az EU ifjúsági stratégiája – Befektetés és az érvényesülés elősegítése. In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 195.o.)

4.3.4. Nemzeti Ifjúsági Stratégia¹² (részletek)

Kulcsszavak: bizalmatlanság, folytonos átalakulás, az ifjúság erőforrás, célok, feladatok 15 évre

Helyzetelemzés a „Közösség, részvétel, közélet” témakörben:

„A politikai intézményrendszer egyes elemei iránt nagyfokú bizalmatlanság nyilvánul meg. A demokratikus intézményrendszer elfogadottsága alacsony. Erősen negatív a bizalmi indexe a képviselői demokrácia alappilléreinek számító Országgyűlésnek és a pártoknak. A Kormány, a sajtó, valamint az egyházak szintén a negatív tartományba esnek. A pozitív tartományban a honvédség, a bíróságok és a rendőrség szerepelnek - nem elképzelhetetlen ugyanakkor, hogy utóbbi kettő megítélése részben megváltozott az elmúlt években.

A közéleti aktivitás fontos dimenziója a civilszervezeti tagság. A fiatalok kevesebb, mint hatod része rendelkezik valamilyen szervezeti tagsággal (15%). A legpreferáltabbak a sportegyesületek, a sportklubok és az egyházi szervezetek. A még értelmezhető sávban találhatóak a kulturális, hagyományőrző csoportok, valamint a diák- és az önkéntes szervezetek.

Minél inkább érdeklődik a fiatal a politika iránt, annál nagyobb a valószínűsége, hogy szervezeti tagsággal rendelkezik. Azok a fiatalok, akik tagjai valamilyen szervezetnek, elsősorban a barátok, a közösség kedvéért lettek tagok (38%). A válaszok sorrendjében a második az érdekképviselői lehetőség (14%), a harmadik az iskolai indíttatás (diáktársak, tanárok befolyása: 10%) és 7%-os említési arányt ér el a fontos ügyek felvállalása és az, hogy valami jót tehet a közösségért.

A tagsági viszonyrendszerben nem lévő többség elsősorban az érdektelenséget, valamint az idő hiányát jelöli meg távolmaradási okként (36%).

*A 14-29 éves generáció 29%-a végez tágran értelmezett önkéntes munkát.”
(Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 88/2009. (X.29.) OGY határozat melléklete, 18.o.)*

¹² Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 88/2009. (X.29.) OGY határozat

Az ifjúsági közfeladatok és ellátásuk helyzete a „Párbeszéd, érdekegyeztetés, civil forrásbevonás, együttműködés” c. fejezetben:

„A magyarországi ifjúsági szervezetek a rendszerváltás óta eltelt 17 év folyamán végig olyan környezetben végezték munkájukat, amelyet az ifjúságpolitikai intézményrendszer folytonos átalakítása, a feladatok, a felelősségi és hatásköri kérdések különböző kormányzati intézmények, illetve intézményi szintek közötti megosztása jellemezett.

Jelenleg nincs Magyarországon legitim civil-kormányzati párbeszéd, és nincs az ifjúsági szervezeteket képviselő, az ifjúsági korosztályok érdekeit megjelenítő civil együttműködés.

Az ifjúsági ernyőszervezetek működésére - stabil szervezeti, anyagi, szabályozási háttér hiányában - leginkább az instabilitás volt a jellemző, ezzel párhuzamosan az ifjúsági korosztály részvétele a nonprofit és civil szervezetekben csökkent. Az ifjúsági szakma - a civil ifjúsági szegmens”

(Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 88/2009. (X.29.) OGY határozat melléklete, 22.o.)

A fiatalok és a velük foglalkozók szervezetei a „Civil ifjúsági szervezetek (részvétel, szolgáltatások, önkéntesek, érdekképviselő)” c. fejezetben

„Az ifjúsággal kapcsolatos szerveződések a magyar civil szektor mindössze 4%-át tették ki. Szervezetszámukkal arányosan részesültek a bevételi forrásokból, összesen 15,5 milliárd forinttal gazdálkodhattak. 2005-ben, az egy szervezetre jutó átlagosan 6,4 millió Ft-os bevétel azonban lényegesen kisebb volt a nonprofit szektor átlagánál (17 millió Ft), és az ifjúsági szervezetek 6%-ának sem bevétele, sem kiadása nem volt, utóbbiak feltehetően csak formálisan léteztek. Az ifjúsági szervezetek kétharmada egyesületi, 33%-a alapítványi formában működött, az összes alkalmazott 2, az egyesületi tagok 4, és a rendszeresen dolgozó önkéntesek 5%-a összpontosult náluk. Egyharmaduk a közép-magyarországi régióhoz kapcsolódott, s döntő többségük (81%) városokban végezte tevékenységét.

Az ifjúsági civil szervezetek száma 1995 óta növekedett, taglétszámuk azonban nagymértékben csökkent és a szervezetszámot belső szerkezete is átalakult. A legtöbb és a legnagyobb taglétszámú ifjúsági szervezetszámot továbbra is a diáksport-egyesületek alkotják, a második legnagyobbat a heterogén összetételű és célú gyermek- és ifjúságvédelmi szervezetek képviselik. A legnagyobb változás a szabadidős ifjúsági szervezeteknél történt, amelyek száma és taglétszáma is jelentősen visszaesett. 1995-ben még a szervezetek 28%-a, a tagok 39%-a kapcsolódott hozzájuk, 2004-ben ugyanezek a mutatók már csak 23% és 12% voltak. Az ifjúsági szervezetek speciális csoportját alkotó politikai szerveződések mutatói ellentmondásosan alakultak: az ifjúsági szervezetek között számarányuk folyamatosan, 9%-ról 3%-ra csökkent, ugyanakkor taglétszámuk nagyon hektikusan változik. A választásokat követő években tagságuk mindig jóval magasabb volt, mint a köztes időszakban.

A szervezeti tagság az átlagost meghaladó arányban volt jellemző a felsőoktatási intézményekben tanulóakra, az egyházasan vallásosakra, a férfiakra és a fővárosban élőkre. A fiatalok közéleti aktivitását illetően figyelemre méltó, hogy a 2004-re vonatkozó ifjúságkutatás szerint a fiatalok a jövőben jóval magasabb arányban vettek volna részt tiltakozó és érdekvédelmi megmozdulásokban, mint tették azt korábban.

1995 és 2004 között nőtt az ifjúsági hitélettel kapcsolatos szervezetek száma, de fiatalokat integráló erejük már kevésbé volt számottevő, aktív tagjaik száma 1997 óta folyamatosan csökken. Jelezni kell azonban, hogy az egyházi ifjúsági szervezetek egy része továbbra is az egyházközséghez, a helyi felekezethez kapcsolódva, de nem bejegyzett ifjúsági szerveződésként végzi tevékenységét.”

(Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 88/2009. (X.29.) OGY határozat melléklete, 25.o.)

5. Az aktív részvétel értékei, jellemzői

Kulcsszavak: aktív polgári szerepvállalás, aktív állampolgárság, együttműködés, partnerség, felelősségvállalás

Az aktív polgári szerepvállalás (active citizenship) a demokratikus társadalmakban élő személyeknek a társadalom, illetve a közösség életében való aktív részvétele. Az ifjúsági munka egyik alapvető célkitűzése az ehhez szükséges készségek előmozdítása és fejlesztése. (EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSH MOISZ, Budapest, 2009., 202.o.)

„Az **aktív állampolgárság** egy összetett eszme. Ismerni kell állampolgári jogainkat, s hogy miként gyakorolhatjuk azokat. Az aktív részvétel megköveteli az érdeklődést a tágabb közösség és lakókörnyezetünk mindennapi problémái s az iránt, hogy tudomást szerezzünk és másokat is tájékoztassunk a napi politikai és társadalmi kérdésekről. Mindemellett fontos, hogy művelői részt vegyenek a hátrányos helyzetű rétegek, csoportok és kisebbségek társadalomba való integrálásában, valamint hogy osztozzanak a közügyek iránti felelősségben. Aktív állampolgárrá válásunkat számos tényező befolyásolja, segítheti, illetve gátolhatja. Két-három évtizeddel ezelőtt az az állampolgár, akinek alapkészségei – így az írni, olvasni tudás – hiányoztak, hátrányos helyzetbe került, s szinte lehetetlen volt számára a társadalmi folyamatokban való aktív részvétel. Ma már a globalizáció és a technológiai fejlődés következtében ugyanilyen hátrányokkal küzd az az állampolgár, aki például nem ért a számítógépek nyelvén, nem beszél nyelveket vagy a „szakzsargonnal” élve ún. funkcionális analfabéta.”

„*Senki sem születik jó állampolgárnak, ahogy egyetlen államban sincs magától értetődő demokrácia. Sokkal inkább igaz az, hogy mind a kettő folyamat, amely egy életen át tart, és fejlődik. A fiatalokat születésüktől kezdve be kell vonnunk ebbe a folyamatba.*” Kofi Annan (Részvétel, bevonódás, demokrácia, emberi jogok, In. Ifjúságügy – ifjúsági szakma, ifjúsági munka, FSH MOISZ, Új Mandátum, Budapest, 2009., F1/9)

A demokrácia tanulása, a demokratikus értékek megteremtése nem csak ideális körülmények között valósulhat meg. Álljon itt egy hazai példa arra, hogy a történelem legnehezebb időszakában is létrejöhet demokrácia, a gyerekek részvételével, egy elhivatott felnőtt segítségével.

„Sztehlo Gábor evangélikus lelkész nevét nem sokan ismerik. Annyian semmiképpen sem, mint kellene. De sokan látták a *Valahol Európában* című filmet, melynek meséjét a „Sztehlo-gyerekek” igaz története ihlette. A lelkész a nyilasterror idején a Jó Pásztor evangélikus szervezet és a Nemzetközi Vöröskereszt támogatásával kétezer zsidó gyereket és felnőttet mentett meg. A német megszállás után gyerekotthonokban, pincékben bújtatta a menekülteket. A háborút követően védenicei közül sokan hiába várták vissza szüleiket. Egyetlen támaszuk Stehlo Gábor maradt. Budapesten a hadiárvák hontalanul, hozzátartozók nélkül éltek. Minden állami otthon megtelt, és akit már sehol sem tudtak befogadni, Stehlo gondjaira bízta. A lelkész több száz fős gyerekcsapatnak keresett lakhelyet 1945 tavaszán. A Weiss Manfréd család egyik rokonának segítségével megüresedett zugligeti villákban helyezték el a „hajléktalanokat”. A „Farkastanyára” költöztek a nagyobb fiúk, a kisebbek a szomszédos épületekben rendezték be a „Fecskefészket”. Később lányok is érkeztek, végül már 700-800 főre duzzadt a létszám. Stehlo Gábor önéletrajzában utal arra, hogy míg kezdetben főként a zsidó értelmiség gyerekei találtak otthonra náluk, 1945 nyarára egyre több

menekült katonatiszt, hivatalnok és proletár gyereke került hozzájuk. „A magyar társadalom olvasztókohója lett az otthon, ahol eleinte görbén nézett egymásra az elárvult zsidó és a csendőr fia.” A diákok létrehozták a Gaudiopolist, az Örömvárost. Amíg Magyarországon az önkormányzatiság csak a rendszerváltás után született meg, a Gaudiopolisban ez már '45-ben megvalósult. A köztársaság fővárosa a Farkastanya volt, a többi épület is városként működött, gyerek-polgármesterek irányításával. A kerületeket, azaz a hálótermekeket néptribunok képviselték a minisztertanácsban. Az állam kiskorú polgárai demokratikusan választottak maguk közül vezetőket. Népszavazással döntöttek a miniszterelnökről és a minisztertanács tagjairól is. Sztéhlo, mivel ellenezett minden tekintélyelvet, megálmodott köztársaságában semmilyen pozíciót sem vállalt, csupán tanácsaival segítette növendékeit.

A Gaudiopolisban nem volt kötelező a munka, ám az „örömpolgárok” szívesen vállalták a feladatokat. A lelkész által készített állampolgársági könyvükben jegyezték fel teljesítményüket, amelyért fizetést is kaptak. Pénzük a „Gapo dollár” volt, amelynek mindenkorí árfolyama egy villamosjegyet ért. A játék bankót élelmiszerre válthatták át. A gyerekek köztársaságuk alkotmányát is rögzítették, törvénykönyvet fogalmaztak. Rendetlenségért, késésért nyilvános dorgálás járt, akit azonban hazugságon vagy lopáson értek, azt ki is közösíthették. Erre azonban nemigen akadt példa. A Gaudiopolisnak még „állami vicclapja” is volt: a „Gapo Matyi”.

Az evangélikus lelkész teljes vallásszabadságot hirdetett a mikro-államban, istentiszteletét bárki látogathatta. Kiváló pedagógusok dolgoztak, pezsgő szellemi élet folyt az Örömvárosban.

A Gaudiopolist sem a magyar állam, sem az egyház nem támogatta. Bár a Nemzetközi Vöröskereszt sokat segített, ma is rejtély, hogyan tudta a lelkész több száz gyerek ellátását és a villák fenntartását megszervezni.

A Gaudiopolist 1950-ben államosították, az Örömvárost felszámolták, Sztéhlonak semmije sem maradt. Családja Svájcba emigrált, a lelkész 1960-ban követte hozzátartozóit. Sztéhlo Gábor mindvégig remélte, hogy munkájának lesz folytatása, és újabb gyerekköztársaságok alakulnak majd Magyarországon. A Gaudiopolishoz hasonló gyerekállam azonban azóta sem jött létre hazánkban.

Sztéhlo Gábor életében a magyar államtól nem kapott kitüntetést, nevét nem őrzi utca. Még megélte, hogy 1973-ban a Jad Vasemben a Világ Igazai közé választották. Halálának évfordulójára azonban a világ minden tájáról hazalátogatnak megmentett egykori diákjai, és emléktáblája előtt találkoznak. 1991-ben Preisich Gábor világhírű építész kezdeményezésére alapítványt hoztak létre, amely önálló életet kezdő, egykori állami gondozottakat támogat. Sztéhlo Gábort Nobel-békedíjra is felterjesztették, de azt akkor – 1971-ben – Willy Brandt kapta meg. Az egykori Farkastanyában ma a Vasvári Pál Gyermekotthon működik.

A gyerekköztársaság egykori polgárai úgy vélik: az ottani demokratikus szellemet a rendszerváltás óta sem sikerült Magyarországon meghonosítani.

(Kell-e tanulni a demokráciát? - Gaudiopolis örömpolgárai, ICSSZEM honlap, 2005.)

Ajánlott módszerek:

Partnerek; Eszmecsere

6. Az ifjúság társadalmi részvételének formái

A fiatalok társadalmi részvételének az ifjúsági munka gyakorlatában legelterjedtebb formája az önkéntesség. Az önkéntes tevékenységnek legalább négy különböző típusa különböztethető meg: a kölcsönös segítségnyújtás és önszolgálat; a jótékonykodás és a rászorultak szolgálata; a közösségi részvétel és állampolgári szerepvállalás; valamint a közügyek képviselése és a társadalmi kampányok megvalósítása.

6.1. Önkéntesség

Kulcsszavak: segítségnyújtás, közösségi részvétel, jótékonykodás, szolgálat

„Az önkéntesség elválaszthatatlan a társadalmi részvételtől. Az önkéntesség olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratból végzünk anyagi ellenszolgáltatás nélkül.

Az önkéntesség kiemelkedő szerepet játszik a jóléti és ipari társadalmak, valamint a fejlődő országok haladásában, és az önkéntes munkán nyugszik a civil szervezetek, szakmai szövetségek, szakszervezetek és sok államilag támogatott decentralizált szolgáltatás tevékenysége.

Ezen túlmenően a fiatalok, az idősek, a családok, a fogyatékosok és más társadalmi csoportok jelentős mértékben az önkéntességen keresztül vesznek részt a nemzetek kulturális, gazdasági és társadalmi életében.

A **részvétel** alatt az állampolgárok irányítási folyamatban betöltött szerepét értjük, a kormányzati konzultációs testületekben vállalt képviselői szereptől egészen a helyi fejlesztési programokba felhasználóként történő bekapcsolódásig. Az önkéntességnek ez a formája minden országban fellelhető, de a legfejlettebb országokban erősebb hagyománya van az állampolgári szerepvállalásnak. A „részvétel” a fejlődés kulcsszava lett az elmúlt években, és teljesen elfogadott a részvétel alapvető szerepe a hatékony irányításban. Ugyanakkor erőteljes bírálatokat is lehet hallani, amelyek azzal érvelnek, hogy az, amit részvételnek neveznek, valójában csak látszat, nem egyéb, mint eszköz arra, hogy a döntéseket legitimé tegyék.

Az önkéntesség az egyik kulcsterület, amelyen keresztül kifejezésre jut az állampolgári elkötelezettség, az állampolgárok közötti bizalom és a kölcsönösség.

Minél erőteljesebb és sokoldalúbb az állampolgári szerepvállalás és együttműködés, annál nagyobb összetartás, összhang és gördülékeny tevékenység jellemzi a közösségek életét. Az önkéntesség segíti azoknak a fiataloknak a társadalmi integrációját, akik a perifériára szorultak vagy kirekesztettek. {...}

A fiatalok részvétele az önkéntességben lehetőséget nyújt az önfejlődésükre, és értékes alapot jelent az állampolgárság gyakorlásához.”

(Bánszegi Zsuzsa, *Fiatalok társadalmi részvétele*, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 13.o.)

6.2. Strukturált párbeszéd

Kulcsszavak:strukturált párbeszéd, aktív állampolgárság, önkéntesség, EU prioritás, „D” terv, kapcsolat fiatalok és döntéshozók között

„Az európai ifjúságpolitikának kezdetektől fogva sarokkövét képezi a fiatalok aktív állampolgári szerepvállalásának ösztönzése, melynek előmozdítására a strukturált párbeszéd módszerét, illetőleg eszközét ajánlja az Európai Bizottság. A strukturált párbeszéd segítségével a fiatalokat be kell vonni a napirenden lévő ifjúsági ügyek megvitatásába, hiszen azok leginkább őket érintik. A különböző szinteken (**helyi, megyei, regionális, országos, uniós**) történő párbeszédnek eredményeit mindig az annál magasabb szintre kell továbbvinni és vitára bocsátani, majd a hazai vagy országos véleményeket, szempontokat a Bizottsághoz eljuttatni, ily módon a „strukturált párbeszéd a fiatalokkal”¹³ az uniós hivatalok és az európai fiatalság között zajló párbeszédet teremti meg.

A strukturált párbeszéd kialakítása az Európai Unió fő prioritásai közé tartozik, hiszen többek között ez a fiatalokkal való kölcsönös kommunikáció legfőbb módja. Az Unió célja nem más, mint, hogy a nyitott koordinációs módszer prioritásai (az aktív állampolgárság és az önkéntesség) megvalósuljanak az ifjúságpolitika területén, és hogy minden szinten létrejöjjön egy alapvető munkakapcsolat a hivatalnokok és a fiatalok között. Ez a megközelítés a 2001-es Ifjúsági Fehér Könyvön és az Ifjúsági Miniszterek Tanácsa által megállapított közös tagállami célkitűzéseken, azaz **a fiatalok részvételének, az aktív állampolgárságnak az erősítésén** alapul. A Miniszterek Tanácsa - hogy nyilvánvalóvá tegye az ifjúsági ügyek iránti elkötelezettségét - 2005-ben olyan állásfoglalást adott ki, melyben felhívja a Bizottság és a tagállamok figyelmét arra, hogy európai szinten fejlesszék a strukturált párbeszédet a fiatalokkal az őket érintő politikai intézkedések kérdésében, és e párbeszédbe vonják be az ifjúsági szervezeteket és az ifjúságpolitikával foglalkozó kutatókat, szakembereket is. (A 2005/C 292/03-as számú állásfoglalás.)

Ez egyben az ifjúsági szféra hozzájárulása a Bizottság "D" tervéhez: a demokráciáért, a párbeszédért és a vitáért (Democracy, Dialogue and Debate). Az Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság „Kommunikáció az ifjúsági részvételt és információt érintő európai politikákról” című dokumentuma (COM 2006 417, 2006. július 20.) szerint nagy szükség van „egy fejlett strukturált párbeszédre a fiatalokkal az európai feladatokról”. Mert fontos „a fiatalokat aktívan bevonni a politika-alkotásról folytatott vitákba és párbeszédbe az európai teendőket illetően”.

Tehát a fiatalok és a döntéshozók közötti strukturált párbeszéd megvalósulása helyi, megyei, regionális, nemzeti és európai szinten a fiatalok és a döntéshozók közötti szilárd munkakapcsolat kialakulását eredményezi, amely többek között nem mást jelent, mint például azt, hogy a fiatalok, az ifjúság mindennapi életét közvetlenül érintő döntéseik meghozatalának az előkészítésében részt vesznek, döntéshozók javaslataikat a döntéshozatal során figyelembe veszik.”

(Ferencsik Ildikó: Strukturált párbeszéd – A fiatalok társadalmi részvételének növelése, FSHZ MOISZ, Budapest, 2009., 3-4.o.)

¹³ Strukturált párbeszéd fiatalokkal, Brüsszel 2007.08.10. EAC/D1/JK/D(2007)

„A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy lehetséges strukturált párbeszédet kialakítani a fiatalokkal. A fiatalokat érdekli az uniós integrációt érintő kérdések megvitatása. Érdeklük őket az európai szintű ifjúsági találkozók és azok a viták is, amelyeken keresztül a strukturált párbeszéd helyi, regionális és országos szinten megvalósul. {...}

Az is világos, hogy a strukturált párbeszéd az ifjúsági szervezetekkel együtt és rajtuk keresztül alakítható ki. A nemzeti ifjúsági tanácsok és az európai ernyőszervezetek által összefogott ifjúsági szervezetek, amelyek általában az Európai Ifjúsági Fórumban is képviseltetnek, alkalmas és reprezentatív hálózatot jelentenek ahhoz, hogy a párbeszédet – mint egy alulról jövő elképzelést – megszervezzék.

A strukturált párbeszédben sokféle fiatalnak és az ifjúsági szervezetek széles körének részt kell vennie. Ezt szem előtt tartva az Európai Ifjúsági Fórum, a nemzeti ifjúsági tanácsok és az ifjúsági szervezetek felelősek az uniós szintű események résztvevőinek kiválasztásáért, míg a Fiatalok Lendületben Program nemzeti programirodái választják majd ki azokat, akik bemutatathatják projektjeiket. A résztvevők kiválasztásáról tájékoztatni kell az illetékes kormányzati hivatalokat (értsd: a minisztériumot). A kiválasztási eljárás célja, hogy a fiatalok még inkább a magukénak érezzék az eseményeket, és hogy fokozza a fiatalok érdeklődését és az aktív részvételüket.

Az Európai Ifjúsági Fórumnak, a nemzeti ifjúsági tanácsoknak és az ifjúsági szervezeteknek olyan innovatív és hatékony módszereket kell kialakítaniuk, amelyekkel további célcsoportokat is meg tudnak szólítani és be tudnak vonni, például olyanokat, akik bár valamilyen formában aktívan tevékenykednek, mégsem kapcsolódnak egyetlen szervezethez vagy struktúrához sem, illetve a hátrányos helyzetű fiatalokat. Ők a strukturált párbeszéd elsődleges célpontjai. {...}

A strukturált párbeszédnek egy a helyi és regionális szintekről a nemzeti és nemzetközi szintek felé irányuló, alulról jövő folyamaton kell alapulnia. Hat hónapra lesz szükség a viták teljes lebonyolításához minden szinten.

Helyi és regionális szint

A helyi és regionális szintű vitákon minden elérhető társadalmi szereplőnek részt kell vennie – az ifjúsági szervezeteknek és a helyi/regionális ifjúsági tanácsoknak, az önkormányzatoknak, a regionális hatóságoknak, az egyházaknak, az egyesületeknek, az ifjúsági hálózatoknak és információs pontoknak stb. Jelenleg a Fiatalok Lendületben Program 5.1-es alprogramjában¹⁴ várható támogatási lehetőség a regionális szintű, de nem helyi projektek részére.

Nemzeti szint

A helyi és regionális vitáknak nemzeti szintű megbeszélésekké kell fejlődniük, lehetőséget adva arra, hogy a résztvevők az egyik szinttől a másikig követhessék az adott témát. A strukturált párbeszéd számára prioritásként megjelölt témákat feldolgozó szemináriumok alkalmasak arra, hogy a Fiatalok Lendületben Program 5.1-es alprogramjának keretében

¹⁴ A Fiatalok Lendületben Program 5.1-es alprogramja A fiatalok és az ifjúságpolitikai döntéshozók találkozási címet viseli. Ez a kategória a fiatalok és az ifjúsági munkában részt vevők, valamint az ifjúságpolitika felelősei közötti együttműködéseket, szemináriumokat, és a strukturált párbeszédet támogatja. (Forrás: Fiatalok Lendületben Program. Pályázati útmutató) A Program Pályázati Útmutatója letölthető a http://www.mobilitas.hu/uploads/1/menu/219/fajlok/FLP_utmutato_hu.pdf weboldalról – a szerk.

támogatásra pályázhassanak. Mindehhez együttműködés szükséges a projektek ellenőrzését végző nemzeti programirodák és a nemzeti ifjúsági tanácsok között, akiknek a nemzeti szintű párbeszéd eredményeinek összegyűjtése és európai szintre való továbbítása a feladata.

A helyi, regionális és nemzeti események során kiválasztott képviselők általában meghívást kapnak az európai szintű programokra (az Elnökségek Ifjúsági Eseményeire és az Európai Ifjúsági Hetekre), ahol lehetőséget kapnak a nemzeti viták eredményeinek bemutatására. Nagyon fontos tehát, hogy a nemzeti párbeszéd résztvevői lássák, hogy munkájuk eredménye a folyamat további szakaszait is érinti.

Európai szint

Az Európai Ifjúsági Hetek és az Elnökségi Ifjúsági Események európai szinten megrendezett programok. Az alapvető cél az, hogy a nemzeti viták tapasztalatainak közös nevezőjét európai szinten is megtaláljuk, és hogy olyan következtetéseket fogalmazzunk meg, amelyek a nemzeti viták végeredményeit is tekintetbe veszik.

Az Európai Ifjúsági Események fő célkitűzése a következtetések levonása, hivatalosan elfogadott szövegek formájában, ami továbblépés a korábbiakhoz képest. Ezeket az eredményeket minden érintett résztvevőnek megfelelően terjeszteni és értelmeznie kell. Ezek az eredmények az EU intézményeivel folytatott tárgyalásoknak is tárgyát képezik majd, és az Európai Ifjúsági Portálon¹⁵ keresztül is bemutatásra kerülnek. A megvalósulás értékelését vagy a következtetések elutasítását további ifjúsági eseményeken kell megvitatni és nyilvánosan bejelenteni.

Az Európai Ifjúsági Hetek legyenek olyan elsőrangú európai események, amelyeken Európa-szerte zajlanak a programok, minden tagországban nagyszabású összegző és értékelő összejövetelek kerülnek megrendezésre, valamint egy látványos központi programra kerül sor Brüsszelben. A rendezvények szorosan kapcsolódjanak a Fiatalok Lendületben Programhoz, a kiválasztott sikeres projektek képviselői kapjanak meghívást a Brüsszelben zajló központi eseményre, ahol díjakat is átvehetnek majd. Emellett az Európai Ifjúsági Hetek teremtsenek lehetőséget találkozókra és vitákra a fiatalok és az uniós intézmények képviselői között.

Az Elnökségi Ifjúsági Események fókuszáljanak egyrészt azoknak a vita-folyamatoknak az eredményeire, amelyek a strukturált párbeszéd egy meghatározott, prioritást képező témájában lezajlottak, illetve egy a fiatalokat és az ifjúságpolitikai koordinációt különösen érintő problémára. {...}

A strukturált párbeszéd nem egy merev elképzelés, hanem állandó és változatos kapcsolatok révén működő munkafolyamat, amelynek az Európai Ifjúsági Fórummal folytatott rendszeres és ad hoc találkozók, a hátrányos helyzetű fiatalokra irányuló konferenciák, a specifikus ifjúsági szervezetekkel való egyedi kapcsolatfelvétel, az e-konzultációk stb. mind részét képezik. Mindez lehetővé teszi, hogy rugalmasan reagáljon a váratlan fejleményekre.”¹⁷

(Az európai strukturált párbeszéd a fiatalokkal, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.164-169.o.)

¹⁵ Az Európai Ifjúsági Portál a <http://europa.eu/youth> weboldalon érhető el – a szerk.

6.3. Fiatalok részvételének szintjei, lehetőségei

Kulcsszavak: részvételi formák, érdekérvényesítés, települési szintű érdekképviselet, ifjúsági szolgáltató terek, ifjúsági projekt

„Sokan gondolják azt, hogy általában a társadalmi részvétel, a fiatalok bevonása az életkörülményeiket érintő kérdésekbe csakis egy szavazófülkében vagy egy nagy tárgyalóasztalnál történhet, melyhez elegendő egy szavazólap, egy kérdőív vagy egy jó beszélgetés arról, mit szeretnének a fiatalok a településen vagy mit várnak el a közösségeiktől. A másik tévhit, hogy mindehhez elegendő pár óra, mondván a bevonás megtörtént: „hiszen mi megkérdeztük a fiatalokat”.

Ezzel szemben az európai ifjúsági munka tapasztalatai ma egyre inkább azt igazolják, hogy az ifjúsági részvételi lehetőségek gyakorlására ennél sokkal több lehetőség kínálkozik, melyekkel élnek, vagy szeretnének élni a fiatalok. Négy, igen jól elkülönülő területen valósulhat meg a részvétel.

Így a döntéshozatalban, saját életük irányításában, közcélú, közösségi tevékenységben, döntés előkészítésben.

Érdekes, hogy míg korábban a fiatalok a döntéshozatalban való részvételük igényét fogalmazták meg és tevékenykedtek ennek érdekében, addig ma a fiatalok inkább a döntés előkészítésében való aktív részvételüket hangsúlyozzák. A fiatalok szívesen vesznek részt közcélú, közösségi tevékenységekben, de míg korábban ezt szervezett keretek között tették, addig ma inkább az a jellemző, hogy egy-egy kampány, vagy rövid távú projekt kapcsán informális csoport tagjaként teszik.”

(Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 33.o.)

A fiatalok aktív polgári szerepvállalása, társadalmi részvétele érdekében a részvételnek különböző formái, lehetőségei formálódtak a gyakorlatban. A részvételi formák kialakításával, kialakulásával megteremtődik a lehetőség a párbeszédre a döntéshozókkal, ami egyben az érdekképviselet, érdekérvényesítés fóruma.

Megkülönböztetünk európai, nemzeti, regionális, megyei és települési részvételi szinteket.

Európai szinten nemzetközi szervezetek, szövetségek formájában találkozhatunk a részvétel lehetőségeivel. Európa erre hivatott szervezetei az Európai Ifjúsági Fórum, és az Európai Ifjúsági Parlament.

Európai Ifjúsági Fórum: E fórum a fiatalok érdekeit képviseli Európában, ez az a platform, amely az európai ifjúsági szervezeteket képviseli a fiatalokkal kapcsolatos kérdésekben, a nemzetközi intézményekben, például az Európai Uniónál, az Európa Tanácsban és az Egyesült Nemzeteknél.

<http://www.youthforum.org>

Európai Ifjúsági Parlament: Ez a szervezet arra törekszik, hogy erősítse az embereknek az európai problémákkal kapcsolatos tudatosságát. Minden évben szervez nemzetközi eseményeket 25 ország részvételével, amely fiatalok széles csoportja számára teszi lehetővé, hogy felszólaljanak az érdekeik mellett.

<http://www.eypej.org>

Magyar Ifjúsági Konferencia: A magyarországi és a határon túli magyar fiatalok és szervezeteik (55 szervezet) fóruma, melyet 1999. november 27-én alapítottak. Célja, hogy minél több magyar fiatal számára nyíljon lehetőség határokon átnyúló programokon, rendezvényeken való részvételre, elősegítvén a magyar ifjúság testi, szellemi, erkölcsi fejlődését.

Nemzeti szinten a részvételt és egyben a korosztályi érdekképviseletet biztosító fórum lehet a **nemzeti ifjúsági tanács**, mely Európa számos országában működik, de Magyarországon még várat magára, valamint az **ifjúsági parlament**, és az **országos hatókörű ifjúsági, ill. civil szervezetek, szövetségek**.

Rendelet alapján működik a **Gyermek és Ifjúsági Alapprogram Tanácsa**, főként forráselosztóként, de ifjúságpolitikai és szakmapolitikai jogosítványokkal is rendelkezik. A Tanács összetételében 7 tagot a minisztériumok (kormányzati oldal), 4 tagot a Gyermek és Ifjúsági Konferencia, 2 tagot az egyházak, és 1 tagot a települési önkormányzatok országos szövetsége (civil oldal) delegál.

Országos szintű ifjúsági képviseletet látnak el többek között a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK), a Gyermek és Ifjúsági Konferencia (GYIK), a politikai pártok ifjúsági szervezetei (FIDELITAS, SOCIETAS), az iskolai diákönkormányzatok munkáját segítő/támogató szervezet a Magyarországi Diákönkormányzatok Egyesülete (MODE). Az egyházak ifjúsági szervezetei: Katolikus Ifjúsági Mozgalom (KIM), Református Fiatalok Szövetsége (REFISZ), Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség (MEVISZ) és további civil ifjúsági szervezetek.

A regionális illetve a megyei szinten létező részvételi formák a regionális ifjúsági tanácsok, bizottságok, a párbeszéd céljából rendezett konferenciák, fórumok, kerekasztalok.

A regionális ifjúsági tanácsokat a 2/1999. ISM rendelet hozta létre, forráselosztó és képviseleti céllal.

„A **Regionális Ifjúsági Tanács** a ... területfejlesztési régió területén élő, tanuló, dolgozó fiatalok képviseletét biztosító döntéshozó, véleményező és javaslattevő testület.

A Regionális Ifjúsági Tanács feladata:

- a) együttműködik a Regionális Fejlesztési Tanáccsal és a gyermekeket és az ifjúságot közvetlenül érintő feladatokat ellátó, régióban működő szervekkel, ellátja az ezzel összefüggő egyeztetési, koordinációs és képviseleti feladatokat,
- b) figyelemmel kíséri a régióban a regionális, a térségi és a helyi ifjúsági programok, szolgáltatások megvalósulását, az ifjúsági szervezetek tevékenységét, az ifjúsági közösségek szükségleteit és törekvéseit, és ennek alapján javaslatot tesz a Tanácsnak az Alapprogramból a régióknak nyújtott támogatások keretösszegére ...”

Helyi (települési) szinten a leggyakrabban működő formák: diák és hallgatói önkormányzatok, gyermek és/vagy ifjúsági önkormányzatok, fórumok, kerekasztalok, koordinációs bizottság/tanács, helyi szervezetek.

Az alábbiakban az ifjúsági részvételt több szempont alapján csoportosítva mutatjuk be, egyrészt a bevonást, részvételt biztosító helyszín, környezet, keret szerint, amelyekhez a környezet adta tevékenységi lehetőségeket is hozzárendeltük. Másrészt az ifjúsági részvétel különböző tevékenységformáit soroljuk fel.

Példák a helyben (a településen) megvalósítható ifjúsági részvételi lehetőségekre:

- fiatalok szerkesztik teljesen az ifjúsági rovatot a település életéről, eseményeiről a helyi újságban;
- fiatalok megszervezik és koordinálják a falunapot, a farsangot a felnőtt generációval közösen;
- fiatalok szépítik és tartják rendben a település köztereit (egyszeri vagy többszöri alkalommal);
- a fiatalok az idősebb generációnak különböző rendezvényeket szerveznek, vagy egy-két alkalomra a szociális otthonban lévő időseknek a napját megszervezik, és segítenek az idősek mindennapos tevékenységeiben;
- a fiatalok a felnőtteket a számítógép, az internet vagy a mobil telefon használatára tanítják meg vagy nyelvórákat adnak;
- ép fiatalok a település fogyatékossgal élő fiataljaival közös műsorral, kiállítással vagy rendezvénnyel készülnek, vagy valamilyen klubfoglalkozást, teadélután tartanak számukra;
- külföldi delegáció, prominens személyek látogatásakor részt vesznek az események előkészítésében, tervezésében, a találkozó lebonyolításában (fogadás, fogadóhelyszín feldíszítése, szendvicskészítés, műsor előadás, videofelvétel készítés stb.).

Ifjúsági szolgáltató terek, irodák

(olyan intézmények, szervezetek, ahol a szolgáltatások elsődleges célcsoportja a fiatal, pl.: ifjúsági információs és tanácsadó irodák, teleházak, művelődési házak, ifjúsági kávézó, önkéntes központok, játszóház, lelkeségély-szolgálat)

- a fiatalok az iroda szolgáltatásairól brossurát terveznek;
- a fiatalok weboldalt találnak ki, reklámokat készítenek, chatroomokat irányítanak;
- más fiatalokat vonnak be a szolgáltatást igénybevevő fiatalok (szolgáltatás megismertetése);
- más fiatalok számára);
- eseményszervezés történik fiatalok által.

Példák:

Cseresznye Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda <http://www.cseri.hu/>

Helpi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda <http://www.helpi.hu/>

MMIK LOGO Ifjúsági Szolgálat <http://www.vasmegeye.hu/logomobil/>

Képviselési formák, érdekegyeztető fórumok

A képviselési formák egy gyűjtőnév, amely jelenthet diákönkormányzatot, hallgatói önkormányzatot, ifjúsági kerekasztalt, diák-polgármesteri posztot, települési gyermek és ifjúsági önkormányzatot (GYIÖK), nemzeti, regionális, megyei, helyi ifjúsági tanácsot.

Példák:

Dabas Város Gyermek és Ifjúsági Önkormányzata <http://www.dabas.info.hu/>

Kecskemét Megyei Jogú Város Ifjúsági Kerekasztal <http://www.kwcskegida.hu>

Ifjúsági ház

- fiatalok részvétele az ifjúsági terek kialakításában;
- az ifjúsági ház működésének szabályaiba való beleszólási lehetőség biztosítása;
- az ifjúsági ház rendjének fenntartása a fiatalok közreműködésével;
- ötletelés a fiatalokkal az ifjúsági ház éves tevékenységének összeállításáról;
- ifjúsági klubok és egyéb közösségi tevékenység létrehozása, tartalommal való megtöltése;
- fiatalok tartanak fiataloknak klubokat, tevékenységeket (egyszeri vagy többszöri is lehet);
- fiatalok önálló kiállításainak biztosítása.

Példák:

Diáktanya <http://diaktanya.hu/>

Nyitott Ház Alapítvány <http://www.nyitothaz.eu/>

Projekt (pl., nemzetközi ifjúsági csere, ifjúsági kezdeményezés)

Az ifjúsági projekt olyan projekt, mely fiataloknak készül, fiatalok bevonásával történik és fiatalok valósítják meg. A legtöbb ifjúsági projekt egyúttal közösségi projekt is, mivel egy közösséget vagy a fiatalok egy csoportját célozza meg.

A fiatalok egy rövidebb vagy hosszabb ideig tartó projektben is részt vehetnek. A projekt lehet teljesen az ő kezdeményezésük, vagy egy szervezet, intézmény által kezdeményezett tevékenység, mely a fiatalokat célozza meg.

A projekt megvalósulhat külföldön (pl., nemzetközi ifjúsági csere, ifjúsági kezdeményezés, testvérvárosi program) vagy akár otthoni környezetben is (Önkéntes Hét kapcsán az egyik helyi szervezet falunapot vagy „ki mit tud”-ot szervez, vagy egy rendszeres tevékenységbe vonja be a fiatalot: pl. telefonos lelkisegély szolgálat, ifjúsági klub programjának összeállítása és megszervezése).

Példák:

1. Keresztény Ifjúsági Kör

A projekt címe: Kultúr-INDA

A pályázó közösségépítő projektet valósított meg Gyömrőn és Kókán, a gyömrői állami gondoskodásban élő, ill. értelmileg sérült és tanulásban akadályozott fiatalok bevonásával. A projekt célja az volt, hogy a célcsoport számára a szabadidő tartalmas eltöltését biztosítsák, a magyar népi hagyományokkal és más népek kultúrájával ismertessék meg őket, és ezáltal biztosítsák az egészséges és hátrányos helyzetű fiatalok integrált együttlétét. Ennek érdekében a pályázó nyolc hónapon keresztül összesen tíz alkalommal zenei és táncoktatást, és készségfejlesztést, hagyományörzést megvalósító foglalkozásokat tartott a célcsoport számára. A fiatalok projektje nagy népszerűségnek örvendett a térségben, amely a projekt folyamatos promóciójának is köszönhető.

2. Magyar Williams Szindróma Társaság

A projekt címe: Együtt az esélyegyenlőségért - egy nemzetközi fejlesztő kalandtábor Williams szindrómás fiataloknak

A csere során egy speciális nemzetközi fejlesztőtábor valósult meg sérültek, halmozottan fogyatékos fiatalok esélyegyenlőségének növelésére. Egyedülálló projekt, mely lehetőséget biztosított Európa különböző részein élő Williams szindrómás fiatalok számára, hogy részt vehessenek egy fejlesztő programban, mely elősegíti a későbbi önálló életvitelt is.

3. "Van kiút?!" Ifjúsági Csoport

A projekt címe: Van kiút?!

A pályázó csoport egy 15 perces dokumentumfilmet készített Oláh Ibolya, Kálid Artúr, Timó és Káli Horváth Kálmán közreműködésével azzal a céllal, hogy életük követendő példát mutasson állami gondoskodásban élő gyermekek számára. A filmet bemutatták a tatabányai, vértesszőlősi, szőnyi és komáromi lakóotthonokban, ahol a bemutatók után a csoport tagjai beszélgetést kezdeményeztek az otthonokban élő fiatalokkal. Bemutatták a filmet ugyanezen települések televízióiban és a Hálózat televízióban is, továbbá állami gondoskodásban élő gyermekekkel foglalkozók, ifjúságsegítők, gyámügyön dolgozók, bűnmegelőzési szakemberek, pártfogók számára is. A projekt részeként a csoport megjelentette a Van kiút?! című
újságot
is.

4. Órhegy Egyesület

A projekt címe: Building a road to respect

A magyar, holland, spanyol csere során a fiatalok bemutatták, hogyan tudnak hozzájárulni a vidékfejlesztés kérdéséhez saját környezetükben, és hogyan tudnak együttműködni ezen a területen a jövőben.

Ifjúsági szervezet

Az ifjúsági szervezet tagjait fiatalok alkotják. Az ifjúsági szervezet már formális struktúrába rendeződve intézményesült formában működik, mely magasabb színvonalú tevékenységeket vagy akár más civil szervezeteknek szóló szolgáltatásokat végez. Az itt dolgozó, tevékenykedő fiatalok már tapasztaltak a civil szervezeti létben és ismerik az ifjúsági munka sokféle módszerét és tevékenységi formáját. Az ifjúsági célú civil szervezet a legjobb táptalaja az ifjúsági részvétel elősegítésének, hiszen a szervezetet alkotó tagok maguk is fiatalok, így őket kevésbé kell meggyőzni a fiatalok újszerű, kreatív gondolkodásáról vagy gyors felismerésekről.

Az ifjúsági szervezetek az ifjúsági részvétel elősegítését két formában valósíthatják meg:

1. A legegyszerűbb eset az, amikor a szervezet lehetőséget ad hasonló gondolkodású, azonos célokkal és érdeklődési körrel rendelkező, a képességeit és ötleteit megmutatni, bizonyítani kívánó fiataloknak a szervezet munkájába való bekapcsolódásra, a napi tevékenységek megvalósítására. Az újonnan érkező fiatalok egy-egy projekt erejéig kapcsolódhatnak be a szervezet életébe és utána továbblépnek, vagy tagokká is válhatnak, akik továbbvizik/vihetik és továbbfejlesztik a szervezet működését, fenntartását, tevékenységeinek bővítését. Így a szervezetet alapító tagok nyugodt szívvel térhetnek át egy újabb megmértetésre vagy életfeladatra.

2. A fiatalok bevonása fiatalok által egy magasabb, fejlesztői szinten is megvalósulhat. Az ifjúsági szervezet a szervezeti működés összetett és sokrétű tudásának egy olyan fokára lépett, ahol a felhalmozott tapasztalatot a szervezeten kívüli térbe viszi, és ott teremt lehetőséget egy fiatalokból álló közösségnek a közügyekben való részvétel és a befolyásolási lehetőségek megtapasztalására, önmaguk egyénként és közösségként való kipróbálására, döntési folyamatokra való rálátásban vagy csak egyszerűen új dolgok, életcélok kitűzésében. A cél az, hogy egy fiatalokból álló csoport hogyan szervezheti meg önmagát, vállalhat fel tudatosan feladatokat, képviselheti érdekeit és fejlesztheti állampolgári lehetőségeit. A szervezet cselekvésre, aktivitásra generál és ösztönöz más fiatalokat is oly módon, hogy segíti, fejleszti őket és jelen van a közösség megteremtésének segítségétől addig a pontig, amíg az új csoport fejlett, tudatos, szervezett, önmaga lábán álló közösséggé/szervezetté nem válik. A generáló szervezet nem a fiatalok helyett cselekszik, hanem a háttérből segíti a folyamatokat.

(Bánszegi Zsuzsa: Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.,33-38.o.)

Példák:

Artemisszó Alapítvány <http://www.artemisszio.hu/>

Egyesek Ifjúsági Egyesület <http://www.egyesek.hu/>

Életút Alapítvány <http://eletutvac.hu/>

Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület <http://www.fekete-sereg.hu/>

Garabonciás Alapítvány <http://www.garaboncias.hu/>

Diótörés Alapítvány <http://www.diotores.hu/>

Jövőbarát Alapítvány <http://www.ejsport.hu/>

Káva Kulturális Műhely Egyesület <http://www.kavaszhaz.hu/>

Nagyító Alapítvány <http://www.nagyito.hu/>

Nap-Út Alapítvány <http://www.naputalapitvany.hu/>

Váltóság Alapítvány <http://www.valtosav.hu/>

Ajánlott módszerek:

Jelmátrix; Partnerek; Eszmecsere

7. A kormányzati civil párbeszéd

A következőkben röviden összefoglaljuk, miként valósult meg a közös vezetésen (co-management) és közös döntéshozatalon (co-decision)¹⁶ alapuló civil kormányzati együttműködés európai ideája a rendszerváltás óta eltelt időszak során Magyarországon.

1. Az 1990-1994 közötti időszak kormányzati civil párbeszéde

A MISzOT szervezetei 1991 őszére civil tárgyalócsoport állítottak fel az Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács létrehozásának céljából, de a tárgyaláson a kormányküldöttek nem rendelkeztek mandátummal. Az ifjúsági szervezetek ezután többször is kezdeményezték a háromoldalú (kormány, ifjúsági szervezetek, ifjúságért tevékenykedő szervezetek) Tanács létrehozását, válaszképp a kormányzat létrehozta az ún. Információs Fórumot (más lehetőséget nemigen biztosítva a véleménycserére), ahol egy-egy ifjúságot érintő problémáról adtak tájékoztatást. Ettől kezdve az 1990-94 közötti időszakban nem is volt formába öntött érdekegyeztetés. Források és döntési kompetencia híján kvázi tanácsadó testületekként működött a Gyermek és Ifjúsági Kodifikációs és Deregulációs Bizottság, ahol a pártok önkormányzati szakértői és felkért civil szakértők működtek együtt.

2. Az 1994-1998 közötti időszak kormányzati civil párbeszéde

1994 őszén az ifjúsági civil non-profit szervezetek újból kezdeményezték az érdekegyeztető tanács megalakítását és javaslatot tettek annak működési módjára. 1995 januárjában a kezdeményezők és a Kormány között létrejött az erre vonatkozó megállapodás. A Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács – a munka világában működő érdekegyeztető mechanizmushoz hasonlóan – háromoldalú rendszerben működött, amelynek tagjai voltak:

- a Kormányzati Tárgyalócsoport,
- a Korosztályi Tárgyalócsoport, amely az ifjúsági és gyermekszervezeteket képviselte;
- a Támogatói Tárgyalócsoport, amely a gyermek- és ifjúsági korosztályokért dolgozó támogató (szakmai) szervezetek véleményét csatornáztatta be.

A gyermek- és ifjúsági érdekegyeztetéssel kapcsolatos feladatokról szóló Kormányhatározat kimondta: a gyermek- és ifjúsági korosztályokat közvetlenül érintő jogszabályokról a Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanácsot tájékoztatni kell. A jogszabálytervezetek előkészítése során ... gondoskodni kell arról, hogy a Tanács véleménye a döntéshozatalnál figyelembe vehető legyen. A kormány-előterjesztésekben tájékoztatást kell nyújtani a Tanács állásfoglalásáról.

Az ifjúsági intézményrendszer elemeinek (Mobilitás Tanácsadó Testület – ami a Youth for Europe program Selection Committee-jének a feladatait is ellátta, a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram Tanácsa, a zánkai tábor működtető kht. Felügyelő Bizottsága és Tanácsadó Testülete és a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány Kuratóriuma) testületeibe a Tanács – illetve annak egyes oldalai – delegálták a civil képviselőket.

3. Az 1998-2002 közötti időszak kormányzati civil párbeszéde

¹⁶ Egyedülálló és értékes együttműködési mechanizmus a kormányok és az ifjúsági szervezetek között

A Kormány a Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács munkájában 1998-tól nem vett részt. A minisztérium tizenhat ifjúsági (korosztályi és szakmai) szervezettel együttműködve alakította ki társadalmi párbeszédrendszerét (stratégiai partneri program). A felsorolt szervezetekkel a minisztérium évenként megújított együttműködési megállapodásokat kötött, amelyek keretében egyrészt támogatásban részesítette a szervezetek, másrészt – negyedéves periódusban – konzultációt folytatott velük. A stratégiai partnerek véleményezhették az ifjúságot érintő jogszabályok tervezetét.

A Gyermek és Ifjúsági Alapprogram működéséről szóló rendelet értelmében a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája, az Országos Gyermek és Ifjúsági Parlament, a Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete és a történelmi egyházak közösen gyakorolták a minisztérium forrásbővítő intézményrendszerének civil kontrollját. A GYIA Tanács és a frissen kialakított regionális ifjúsági tanácsok mellett a Nemzetközi Programok Tanácsába (a Mobilitás Tanácsadó Testületének utódja) is az említett szervezetek kaptak delegálási jogot.

Újdonságként jött létre a Magyar Ifjúsági Konferencia, amely 1999 novemberében tartotta alakuló ülését. A testület a magyarországi és határon túli ifjúsági szervezeteknek teremtett fórumot. Létrehozásának célja az volt, hogy az ifjúsági, illetve a szektorközi együttműködés területén támogassa a kapcsolatfelvételt és az együttműködés feltételeinek megteremtését. A kilenc határon túli régióból ifjúsági-, cserkész-, egyházi-, diák-, és hallgatói szervezetek vettek részt a Magyar Ifjúsági Konferencia munkájában. A Magyar Ifjúsági Konferencia Állandó Bizottsága szerepet kapott a minisztérium által, a határon túli ifjúsági szervezetek támogatására kiírt pályázatok megfogalmazásában és elbírálásában is.

4. Az 2002-2006 közötti időszak kormányzati civil párbeszéde

Az ifjúsági ügyekért felelős minisztérium a 2003. évben nem újította meg a tizenhat ifjúsági (korosztályi és szakmai) szervezettel 2000-2002. között évenként megkötött együttműködési megállapodásait és támogatási szerződéseit. Ezt helyettesítendő egy ötelemű struktúrát kívánt létrehozni a civil, a hallgatói, az egyházi, a politikai és a határon túli ifjúsági szervezetekkel történő megegyezés keretében. A hangsúlyozta, hogy az ifjúsági szervezetek képviselőinek megszervezését a civil társadalom belügyének tekintik, és abban az esetben, ha a szervezetek létre tudják hozni az integrált ifjúsági képviselőt, azt a tárca a társadalmi egyeztetés partnerének fogja tekinteni, vagyis bevonja a jogszabály előkészítés folyamatába, biztosítja számára az ifjúsági intézményrendszer civil kontrollját biztosító testületekbe való delegálás jogát és a működéséhez szükséges forrásokat. A tárca ugyanakkor nem nyújtott támogatást az integrált ifjúsági képviselő megszervezéséhez. A három működő ifjúsági ernyőszervezet (Országos Gyermek és Ifjúsági Parlament, Magyar Gyermek és Ifjúsági Tanács, Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Szövetség) közös felhívásban próbált meg a civil szegmens képviselőt ellátó együttműködésre szólítani: létrejött a Gyermek és Ifjúsági Konferencia (civil szegmens), amely később együttműködési megállapodást kötött az ifjúsági ügyekért felelős tárccal, hasonlóképp a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájával (hallgatói szegmens).

5. Az 2006 utáni időszak kormányzati civil párbeszéde

Az ifjúsági feladatokért felelős tárca 2007 júniusában módosította a civil képviselő lehetőségét szabályozó rendeletet: valamennyi civil helyet a Gyermek és Ifjúsági

Konferenciához delegált (GYIA, RIT-ek), amely jelenleg is nyilvános pályázat során választja ki a szektor képviselőjét szeptembertől ellátó delegáltakat.”
(Magyar nemzeti ifjúságpolitikai riport, 2007.)

6. Az Új Nemzedék Jövőjéért Program

A Közigazgatási és Igazságügy Minisztérium és a Nemzeti Erőforrás Minisztérium 2011-ben indította útjára az Új Nemzedék Jövőjéért Program címen megjelentett ifjúságpolitikai stratégiai vitairatot.

A program alapvetése:

A jövő Magyarországa az új nemzedékről, a fiatalokról fog szólni. Ők vagyunk azok, akik a ma meghozott döntések és tettek következményét viseljük majd évek múltán, akik a jövő újságírói, őstermelői vagy döntéshozói lesznek. A beléjük oltott önmegvalósítási vágy lehetővé teszi, hogy mindenki a saját útját járja majd. Egy dolog azonban már most összeköt mindenkit: a nemzet felemelkedésének lehetőségét hordozzuk magunkban.

Az Új Nemzedék Jövőjéért program is éppen ezért jött létre: hogy mindenki saját szavaival mondhasza el, mit változtatna meg, mit mentene át a jelenből a jövőbe, mit vár a ma döntéshozóitól, és hogyan képzelel el azt a helyet, amely az otthont jelenti.

A program témakörei:

Budapest

Vidék

A Nők Helyzete

Kultúra

Tehetséggondozás

Karriertervezés

Sport Szórakozás

Családalapítás

Állampolgári Aktivitás

Az egyes témaköröknél tudományos igényű összefoglalás, a téma fiatal szakértője által írt állásfoglalás, valamint egy-egy ismert személyiség saját véleménye olvasható statisztikai adatokkal, valamint személyes tapasztalatokkal kiegészítve.

www.ujnemzedek.hu

www.facebook.com/ujnemzedek

Ajánlott módszerek:

Partnerek; Eszmecsere

8. Települési önkormányzat és a fiatalok részvétele

Kulcsszavak: közeleti lehetőségek, a fiatalok aktív társadalmi részvétele, részvételi formák a településeken, partnerség, megtartóképeség

„A régióban összesen 26 településen van valamilyen szinten működő ifjúsági érdekképviseleti fórum, mely fórumok többségének legitimitása és érdekérvényesítő képessége is igencsak korlátozott.” (részlet a Közép-dunántúli regionális ifjúsági helyzetelemzésből)

„A települési önkormányzat a fiatalok részvétele szempontjából kettős szerepben van. Az egyik szerepében feltételeket teremtő: az önkormányzat által alkalmazott megoldások, a közhatalom polgárokkal való megosztásának módjai lehetőséget teremtenek a bekapcsolódásra, alakítják a közeleti lehetőségeket. A másik szerepében folyamatokat segítő: a kezdeményezéseket kezelő rendszerének kialakításával és működtetésével hozzásegíti a civil társadalom törekvéseit ahhoz, hogy a részvétel értelmezése ne szűküljön le arra, hogy az önkormányzat milyen fórumokat működtet a fiatalok számára.

A korábbi fejezetekben többször utaltunk már arra, hogy nemzetközi ajánlások, politikai dokumentumok egész sora hangsúlyozza azokat a feladatokat, amelyeket egy települési önkormányzatnak érdemes megoldani a fiatalok aktív társadalmi részvételének segítése érdekében. Ezek a dokumentumok egybeesnek abban, hogy kimondják, a fiataloknak a részvételhez szükségük van:

Információkra

- a részvételről, lehetőségekről, alkalmakról
- a részvétel tartalmairól
- a részvételhez szükséges tennivalókról

Támogatásra

- a részvételt segítő kezdeményezések pénzügyi támogatására,
- a kezdeményezések infrastrukturális támogatására

Tanulási lehetőségekre, tanulási alkalmakra

- a részvételt segítő képzésekre, amelyek maguk is a képzés résztvevőinek részvételére épülnek

Megfelelő bekapcsolódási lehetőségekre

- olyan helyzetekre, akciókra, eseményekre, rendezvényekre, amelyek felületeket nyitnak az aktív részvételre, és amelyek a cselekvési lehetőségeket részesítik előnyben a passzív-befogadói élményekkel szemben

Rendszerességre és ehhez tervezett cselekvésekre

- mindennek a rendszeressége, a következetesség, a szükséges erőforrások koncentrációja tudatosságot, tehát tervezést igényel; célszerű, ha a települési önkormányzatok tervezési folyamataikba beépítenek a fiatalok részvételére vonatkozó megközelítéseket, szempontokat

Sok települési önkormányzat jutott már Magyarországon is arra a következtetésre, hogy a fiatalok részvételének biztosításához formákra, alkalmakra van szükség. Ennek legnyilvánvalóbb jele az, hogy ifjúsági kerekasztalok vagy érdekegyeztető fórumok vagy

éppen gyermek- és ifjúsági önkormányzatok egész sora alakult meg és működik. Fel szeretnénk hívni a figyelmet arra, hogy ezek bármilyen jó szándékkal megtett lépések is, nem teljesítik a fiatalok részvételével kapcsolatos valamennyi elvárását, és nem merítenek ki minden lehetőséget. Az ifjúsági fórumok megalakítása és működtetése nem járhat együtt azzal, hogy a részvétel más formáiról lemondunk. Minél több, aktív részvételre épülő kis agóra működik egy településen, annál hatékonyabb lehet az ifjúsági fórum munkája is. Ilyen kis agórákat köztereken, közintézményekben vagy közösségi terekben egyaránt létre lehet hozni.

Állandó kihívást jelentenek a marginalizált, szegény, kirekesztett csoportokhoz tartozó fiatalok bevonásával kapcsolatos problémák és az, hogy nekik kiemelt segítségre és támogatásra van szükségük a részvételhez. Olyan együttműködést kívánó területekre érkezünk el ezzel, amelyeket át kell gondolnunk és meg kell vizsgálnunk. A partnerségek kiépítése nagyon fontos feladat a hatékonyabb tanulási folyamatok szervezéséhez.

A Helyi és Regionális Önkormányzatok Európai Kongresszusa (CLRAE) 2006. februárjában európai települések képviselőivel megtartott konferenciájának egyik szekciója „A fiatalok meghódítják a szociális tereket – részvétel és bevonódás helyi szinten” címet viselte. A résztvevők megállapították: „a részvételnek a konkrét élethelyzetekhez és környezethez kell kapcsolódnia, ahol a fiatalok tartózkodnak, élnek. A szükségleteiket és érdekeiket, a lehetőségeiket és a bennük rejlő erőforrásokat úgy kell felhasználnunk a fejlesztésekben, hogy komolyan vesszük őket. Nagyon sok jó példát ismerünk arra, hogy a fiatalok rendkívüli felelősséggel vettek részt közvetlen lakókörnyezetük alakításában, és eredeti megoldásokkal foglalták el a szociális tereket. ... (a konferencia résztvevői megvitatták) vajon a reprezentatív demokrácián alapuló formák, mint a gyermek- és ifjúsági tanácsok valóban a legjobb formák-e a hátrányos helyzetű fiatalok bevonására ... az a tény, hogy ez a modell létezik, és hogy fejlődésre képes, mint az a mulhouse-i példa¹⁷ is mutatja, azt mondatja velünk, hogy ez a modell fenntartható. Ugyanakkor a résztvevők azt hangsúlyozták, hogy ugyanilyen figyelmet kell fordítani a fiatalok spontán akcióira, kezdeményezéseire, és ezeket is támogatni, segíteni szükséges.”

A fiatalok részvételének előtérbe állítása nagyon érdekes folyamatok elindítását eredményezheti, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a település élete a fiatalok aktivitásaitól új színekkel gazdagodhasson. Ez kihathat a helyi társadalom kiegyensúlyozott működésére, amely pedig befolyásolja a települési élet minőségeit. Ez olyan hosszú távú előnyökkel jár együtt, amelyek egy település megtartóképességét növelhetik. A részvétel minősége tehát a település életminőségét érintő kérdéssé válik!”

(Wootsch Péter, Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 184- 186.o.)

Ajánlott módszerek:

Partnerek; Eszmecsere

¹⁷ Mulhouse-ban, ebben az elzászi francia városban egy nagyon érdekes modell-kísérlet zajlik a CLRAE támogatásával. Ebben a fiatalok részvételének szervezett és spontán formái összekapcsolására irányuló kísérleti projektben egy szakértői és folyamatokat segítő team felmérte a városban élő fiatalok szükségleteit és érdeklődéseit. Erre építve kezdték meg a különböző részvételt segítő akciók, projektek és formák kidolgozását, a fiatalok bevonásával. Sajnos ennek a nagyon érdekes projektnek a dokumentációja csak francia nyelven hozzáférhető. l.: <http://www.ville-mulhouse.fr/jeunesse>

9. Ajánlások a fiatalok társadalmi részvételének elősegítésére

9.1. A fiatalok részvételéről szóló módosított Európai Charta ajánlái

Kulcsszavak: képzés, információ, információs és kommunikációs technológiák, támogatás

A fiatalok társadalmi szerepvállalásának eszközei

„A valós ifjúsági részvétel érdekében számtalan eszközt kell a fiatalok rendelkezésére bocsátanunk. Ez maga után vonja a részvétellel kapcsolatos ifjúsági képzések elindítását, a folyamatos tájékoztatást, a fiatalok kommunikációs eszközökkel való ellátását, projektjeik támogatását, valamint a fiatalok a közösségi ügyek és az önkéntes tevékenységek iránti elkötelezettségének felismerését és hangsúlyosabbá tételét. A részvétel csak akkor nyer teljes értelmet, ha elismerjük a fiatalok politikai pártokban, szakszervezetekben és szervezetekben játszott szerepét és legfőképpen, ha kifejezetten támogatjuk azokat az ifjúsági szervezeteket, amelyeket a fiatalokkal együtt vagy maguk a fiatalok hoznak létre.

II.1 A részvételre nevelés

43. A helyi és regionális önkormányzatoknak, annak tudatában, hogy az iskola mennyire meghatározó szerepet játszik a fiatalok életében, iskolai keretek között is támogatást és képzést kell nyújtaniuk az emberi jogok, az ifjúsági részvétel és a nem-formális tanulás terén. Képzést és támogatást kell nyújtaniuk továbbá a fiataloknak a szervezeti életben és a helyi közösségben való részvételéhez oly módon, hogy :

- szakmai képzéseket szerveznek tanároknak és a fiatalokkal foglalkozó szakembereknek a fiatalok részvételének gyakorlatáról;
- támogatják a diákok az iskolai életben való részvételének minden formáját;
- támogatják az állampolgári nevelési programokat az iskolákban;
- a szükséges hely és eszközök biztosítása, valamint a jó gyakorlatok cseréjének elősegítése útján támogatják a kortárs-képzéseket.

II.2 A fiataloknak szóló információs szolgáltatás

44. Gyakran az információ a részvétel kulcsa. Egyre inkább tükröződik az európai és nemzetközi hivatalos dokumentumokban¹⁸ annak felismerése, hogy a fiataloknak joguk van az őket érintő lehetőségekről és ügyekről szóló információkhoz, és nem csak a helyi és regionális élethez kapcsolódóan.

45. Annak érdekében, hogy a fiatalok részt vehessenek különböző tevékenységekben és a közösségeik életében, illetve, hogy részesülhessenek a nekik szóló szolgáltatásokból és lehetőségekből, elsősorban meg kell ismerniük ezeket. Gyakran a számukra érdekes vagy éppen az általuk szervezett tevékenységeken és projekteken való részvétel jelenti az első lépést abban a folyamatban, ami komolyabb szerepvállalásra ösztönzi őket a helyi közösségben, vagy akár annak politikai életében.

¹⁸ Lásd például az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 1990. február 21-én elfogadott R(90)7 Ajánlását a fiataloknak szóló információkról és tanácsadásról.

46. A helyi és regionális önkormányzatoknak éppen ezért támogatniuk és fejleszteniük kell a már meglévő információs és tanácsadó központokat annak érdekében, hogy azok olyan minőségű szolgáltatást nyújthassanak, amely megfelel a fiatalok szükségleteinek. Ahol ilyen központok nem működnek, a helyi és regionális önkormányzatoknak és más illetékes szereplőknek kell gondoskodniuk a megfelelő információs szolgálatok felállításáról, többek között olyan, már kiépített struktúrák útján, mint az iskolák, az ifjúsági szolgálatok és a könyvtárak. Különleges intézkedések szükségesek annak érdekében, hogy a fiatalok azon csoportjai is információhoz jussanak, akikhez az valamilyen okból (pl. a nyelvi akadályok, vagy az internet-kapcsolat hiánya miatt) nem jut el.

47. A fiatalok számára létrehozott információs központoknak meg kell felelniük bizonyos szakmai alapelveknek és előírásoknak.¹⁹ A közigazgatási szerveket bátorítani kell arra, hogy biztosítsák ezen előírások folyamatos alkalmazását, ahol arra lehetőség van, ott a nemzeti, vagy regionális minőségi mércékkel és előírásokkal összhangban. A fiataloknak lehetővé kell tenni, hogy részt vegyenek az információs központok/szolgálatok tevékenységének és működésének előkészítésében, megvalósításában és értékelésében, illetve, hogy azok vezető szervezeteiben képviselthez jussanak.

II.3 A részvétel támogatása az információs és kommunikációs technológiák útján

48. Az információs és kommunikációs technológiák új lehetőségeket kínálhatnak a fiataloknak szóló információs szolgáltatásra és az ifjúsági részvétel elősegítésére. Alkalmassak a széleskörű információcserére, és interaktív jellegüknek köszönhetően fokozzák a fiatalok részvételét. Ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak információs és részvételi politikájukban használniuk kell ezeket a technológiákat, azzal a feltétellel, hogy minden fiatal számára biztosított az eszközökhöz való hozzáférés, mind a hozzáférési helyek, mind az felhasználói ismeretek oktatása tekintetében.

II.4 A fiatalok a médiában való részvételének előmozdítása

49. A fiatalok a legfőbb médiafogyasztók, ugyanakkor alkotó szereplőivé is válhatnak e területnek, amennyiben több lehetőséget kapnak arra, hogy kifejezzék magukat, illetve, ha maguk is részt vehetnek a média által kínált információ összeállításában. Azzal, ahogy bizonyos dolgokat megközelítenek, sokféle és a társaik érdeklődésére még inkább számot tartó módon tudnak információt közvetíteni. A részvételnek ez a módja arra is kiválóan alkalmas, hogy megértesse a fiatalokkal az információ működését, és hogy kialakítsa bennük a szükséges kritikai képességet.

50. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért támogatniuk kell a fiatalok által és számára létrehozott média (rádió, televízió, írott és elektronikus sajtó stb.) készítését és működését, és az ehhez kapcsolódó képzési programokat.

II.5 A fiatalok ösztönzése, hogy önkéntes tevékenységeket folytassanak és elkötelezzék magukat a közösségi ügyeknek

51. Támogatni kell a fiatalokat, hogy önkéntes tevékenységekben vegyenek részt. Egy olyan világban, ahol egyre erősebb nyomás nehezedik a fiatalokra a tekintetben, hogy sikeresek legyenek, és jól teljesítsenek az iskolában vagy a munka terén, nagyon fontos, hogy az

¹⁹ Lásd például az Európai Ifjúsági Információs Chartát, melyet az Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség (ERYCA) fogadott el.

önkéntesség elismerést és támogatást szerezzen. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért:

- támogatniuk kell az önkéntes központok alapítását és azokat a kezdeményezéseket, amelyek célja a fiatalok önkéntes tevékenységekbe – például információs és népszerűsítő kampányokba – való bevonása;
- a fiatalokkal, az önkéntes szervezetekkel, az oktatási intézményekkel és a munkaadókkal együttműködve olyan rendszert kell kiépíteniük, amely elismeri és erősíti az iskolarendszerű oktatásban és a foglalkoztatásban megvalósított önkéntességet.

II.6 A fiatalok programjainak és kezdeményezéseinek támogatása

52. A fiatalok vágyai és reményei közül számos elképzelés olyan projektek és helyi tevékenységek formájában is megvalósítható, amelyek mindenki számára egyformán hasznosak lehetnek. Megfelelő támogatással ezek a projektek – a sikeresek és a sikertelenek egyaránt – hozzájárulnak a fiatalok felelősségérzetének és önállóságának fejlődéséhez, akik ily módon válnak társadalmi szereplőkké. A helyi és regionális önkormányzatoknak tehát támogatniuk kell az ilyen programok megvalósítását, akár kisebb, akár nagyobb volumenűek, egyrészt a végrehajtásukhoz nyújtott szakértői segítséggel, másrészt a szükséges pénzügyi, dologi és technikai segítség biztosításával.

II.7 A fiatalok szervezeteinek támogatása

53. A fiatalok szervezetei egyedülállóak abban a tekintetben, hogy elsősorban a fiatalok álláspontját tükrözik, az ő szükségleteiket és érdekeiket szolgálják. Teret biztosítanak ezenkívül arra is, hogy a fiatalok megismerjék és megtapasztalják a többi fiatallal közös döntésekben és tevékenységekben való részvétel lehetőségét és kihívásait. Lehetnek ezek struktúrával rendelkező szervezetek és informális alapon szerveződő csoportok egyaránt. A fontos az, hogy a fiataloknak, ha úgy kívánják, lehetőségük legyen a közösségükön belül a saját maguk által választott ifjúsági szervezethez csatlakozni. A fiataloknak, ha úgy akarják, jogukban áll saját szervezetet is alapítani, és támogatni is kell ebben őket, ezért:

- a helyi és regionális önkormányzatoknak rendelkezniük kell olyan elkülönített forrással, amely kifejezetten a fiatalok azon szervezeteinek támogatására szolgál, amelyek programokat vagy szolgáltatásokat nyújtanak a fiatalok számára, vagy kifejezik a fiatalok álláspontját, és képviselik az érdekeiket a közösségen belül. Előnyben kell részesíteni azokat a szervezeteket, amelyeket a fiatalok maguk működtetnek önmaguk számára és/vagy amelyeknek olyan politikájuk és szervezetük van, ami elősegíti a fiatalok aktív részvételét;
- a helyi és regionális önkormányzatoknak a fiatalokkal és szervezeteikkel való együttműködésben ki kell alakítania az Európa Tanács ifjúsági területén működő, közös vezetéssel alapuló, *ko-menedzsment*²⁰ jellegű döntéshozatal elvét és rendszerét a fiatalokat érintő politikák terén. Nagyon lényeges, hogy azokon a területeken, ahol érvénybe lép a ko-menedzsment struktúra, a fiatalokat és szervezeteiket teljes értékű partnerként tisztelik, és ahhoz is joguk van, hogy ha úgy kívánják, távol maradjanak.

²⁰ Az Európa Tanács ifjúsági területen működő közös vezetési rendszere. E rendszerben két testület készíti elő a döntéseket: az Európai Ifjúsági Irányító Bizottság (European Steering Committee for Youth - CDEJ), amelyben 49 tagállam ifjúsági ügyekért felelős minisztériumainak vagy hivatalos szerveinek képviselői ülnek, és az Ifjúsági Tanácsadó Testület (Advisory Council on Youth), amelyben európai ifjúsági szervezetek és hálózatok 30 képviselője vesz részt. A döntéshozatal szerve pedig az Ifjúsági Közös Tanács (Joint Council on Youth), amelyben a CDEJ és az Ifjúsági Tanácsadó Testület delegáltjai közösen hoznak határozatokat az Európa Tanács ifjúsági területen végzett munkájának prioritásairól és költségvetéséről.

II.8 A fiatalok részvétele a civil szervezetekben és a politikai pártokban

54. Az igazán demokratikus társadalom alapeleme az élénk, független és aktív civil szektor. Az is fontos, hogy a civil társadalom többi szegmensei – mint például a politikai pártok – helyi és regionális szinten is erősek és tevékenyek legyenek. Az ország, a régió vagy a helyi közösség demokratikus közéletében való részvétel többet jelent, mint a választójog időnkénti gyakorlását. Azért olyan fontos a civil szervezetekben és a politikai pártokban való részvétel, mert lehetővé teszi az állampolgárok számára, hogy folyamatosan részesei és befolyásolói legyenek a döntéseknek és tevékenységeknek. Ezért van rendkívül nagy jelentősége annak, hogy bátorítsuk és támogassuk a fiatalok részvételét a közösségek szervezeti életében.

55. A helyi és regionális önkormányzatoknak pénzügyi és egyéb forrásokat is kell biztosítaniuk azon civil szervezetek számára, amelyek tevékenyen előmozdítják a fiatalok részvételét programjaikban, illetve demokratikus döntéshozatali rendszereikben és folyamataikban.

56. A helyi és regionális önkormányzatoknak – a politikai pártokkal együttműködve, részrehajlás nélkül – segíteniük kell a fiatalok részvételét a pártpolitikai rendszerben, és támogatniuk kell az olyan specifikus tevékenységeket, mint például a képzések.”

(Módosított Európai Charta a fiatalok helyi és regionális társadalmi szerepvállalásáról, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSH MOISZ, Budapest, 2009.121-124.o.)

9.2. A Fehér Könyv ajánlásai

Kulcsszavak: szervezetekhez nem tartozó fiatalok; rugalmas és újszerű részvételi mechanizmusok, politikai hatalmaktól független ifjúsági tanácsok, Európai Ifjúsági Fórum

„Ennek a kérdéskörnek (melyiknek?) két aspektusa van: az egyik inkább formai, és a képviseleti demokrácia mechanizmusaival foglalkozik, a másik kevésbé formális, és a részvétel új módozatainak kimunkálásával foglalkozik.

Csak ha mindkét dimenziót figyelembe vesszük, tudjuk megfelelően kiaknázni a fiatalok által képviselt társadalmi tőkét.

A javasolt programok, tevékenységek az alábbi elvekre épülnek:

- a helyi szint fontossága;
- annak szükségessége, hogy a közéletben való részvételt kiterjesszék a szervezetekhez nem tartozó fiatalokra is, és a nem csak kimondottan fiatalokat érintő kérdéskörökre is;
- az iskola a részvételnek továbbra is egy olyan területe, ami prioritást kell hogy élvezzen, bár a nem-formális oktatás fontosságát is el kell ismerni;
- a fiatalok közéletben való részvételének segítése nem korlátozódhat véleményük megkérdésére.

Az országos, regionális és helyi szintre vonatkozó javaslatok

- A helyi önkormányzatok Európa-szerte vezessenek be rugalmas és újszerű részvételi mechanizmusokat, különféle keretek között (iskolák, sportközpontok, szervezetek, stb.), amelyek közvetítőkre támaszkodnak, és amelyek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy maguk válasszák ki munkamódszereiket. Helyi eljárások segítségével meg lehetne teremteni a különböző döntéshozatali szintek és hálózatok közötti párbeszéd feltételeit - a tapasztalatcsere és a legjobb gyakorlatok megosztása érdekében.
- Konzolidálni kell a területen dolgozók szerepét, el kell ismerni a részvételi folyamatokban támogatóként és közvetítőként elfoglalt fontos helyüket.
- Regionális és országos szinten széles körben be kell vezetni az ifjúsági tanácsok intézményét. Ezek a szervezetekhez nem tartozó fiatalok előtt is nyitva kell hogy álljanak, és a politikai hatalmaktól függetlenek kell hogy legyenek. A regionális és országos szintű döntéshozók ezekkel a tanácsokkal kellene hogy konzultáljanak minden olyan döntés meghozatala előtt, amely jelentősen befolyásolja majd a fiatalok helyzetét.
- A nemzeti szint nagyon fontos kapocs a helyi és az európai szintek között, ezért:
 - javaslatokat és ajánlásokat kell tennie Európa felé, és továbbítania kell a legjobb gyakorlatokat tartalmazó példákat;
 - a nemzeti szint felelős az európai szinten kijelölt célok lefordításáért és a tagállamok saját politikai, intézményi és szervezeti jellegzetességeihez való igazításáért.
- A tagállamok tegyék nyilvánossá, hogy hogyan próbálják meg bevonni a fiatalokat a közéletbe; ezeket a prioritásokat célszámokkal együtt közölgék (nevezzék meg például a célcsoportot, a határidőket, stb.), és a megvalósítás nyomonkövetésének módját is írják le.
- A Fehér Könyv példája alapján a fiatalok bevonása ebbe a folyamatba szerves része lenne a kezdeményezésnek.

Az Európai szintre vonatkozó javaslatok

- Az Európai Ifjúsági Fórum (European Youth Forum) ne csak az ifjúsági szervezetek és nemzeti ifjúsági tanácsok (és rajtuk keresztül a regionális és helyi ifjúsági szervezetek) tagjai számára legyen hozzáférhető, hanem azon fiatalok számára is, akiket nem képviselnek ezek a struktúrák. Egy ily módon kiszélesített Ifjúsági Fórum az európai intézmények és a fiatalok közti párbeszéd nyilvánvaló eszköze lenne.
- Támogatni kell a hálózatépítést és a közvetlen párbeszédet, nevezetesen rendszeres találkozók, konferenciák formájában (például a Fehér Könyvben szereplő, prioritást élvező témakörökben).
- A fiatalok közéletben való részvételét minden szinten és minden formában támogató helyi, regionális és nemzeti szintű kísérleti projekteket kell finanszírozni (a tagállamokkal együtt).
- A tagállamokkal együttműködésben meg kell szervezni a fiatalok bevonását az Európa jövőjéről szóló vitába, a Nizzában tartott Európai Tanács ülésének értelmében.

- Erősíteni kell az együttműködést az Európa Tanáccsal.
- Növelni kell a fiatalok jelenlétét a Gazdasági és Szociális Bizottságban (azáltal, hogy a tagállamokat felkérjük, több, az ifjúsági területet valamilyen módon képviselő személyt nevezzenek ki).
- Ki kell nevezni egy ifjúsági ombudsmant (ez nemzeti szinten is követendő).”
(Az Európai Bizottság Fehér Könyve. Új lendület Európa fiataljai számára, In. EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL szöveggyűjtemény, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 43-45.o.)

9.3. Az Európa Tanács 2008-as jelentése a magyarországi ifjúságpolitikáról

Kulcsszavak: ifjúsági szervezetek országos szintű képviselete, fiatalok részvétele a döntéshozásban, helyhatóságoknak, iskoláknak és ifjúsági intézményeknek szóló tájékoztatók, képzések,

„A magyar ifjúságpolitika a fiatalok szerepvállalásának a hiányát tartja a legnagyobb problémának, a vizsgálócsoport azonban több olyan területet is észrevett, melyek további figyelem és vita tárgyai lehetnének. Elsődleges feladatnak kellene tekinteni mindenekelőtt az európai szintű iránymutatások – például a fiatalok szerepvállalásáról szóló módosított charta – megvalósítását.

A vizsgálócsoport ezen túl a következő ajánlásokat teszi:

Elő kell segíteni az ifjúsági szervezetek országos szintű képviseletének kialakulását, és a problémákat el kell határolni a pártpolitikától és a lehetséges politikai változásoktól. Ez még nem biztosítja az ifjúsági szervezetek részvételét a döntési folyamatokban, de a nemzetközi hálózati együttműködést lehetővé teszi.

A fiatalok részvétele a döntéshozásban elsődleges kérdés. Számos országban a fiatalokat és/vagy ifjúsági szervezeteket képviselő testületek már részt vesznek ezekben a folyamatokban. A vizsgáló csoport némi meglepetéssel tapasztalta, hogy Magyarországon nagyszámú ifjúsági szervezet létezik, miközben csak kevés fiatal van a tagjaik sorában. Kíváncsú lenne felállítani egy országos ifjúsági tanácsot – a magyar ifjúsági munka nemzetközi képviseletére is – ám ez a megközelítés nem lesz elegendő a magyar fiatalok érdekképviseletéhez. Új módokon kell a lehető legnagyobb számban kapcsolatba kerülni a fiatalokkal; ennek egyik módja a helyi szinten folytatott rendszeres egyeztetés lehet.

Kiemelten fontos, hogy a kormányzás helyi, regionális és nemzeti szintjén aktívan előírják a fiatalok bevonását a fontos döntések meghozatalába.

A jelentőségteljes részvételhez elkötelezettségre, képességre és készségekre van szükség mind a fiatalok, mind a döntéshozók részéről. A helyhatóságoknak, iskoláknak és ifjúsági intézményeknek szóló tájékoztató kiadványok segíthetik a döntéshozókat a sikeres részvétel megvalósításának módjára vonatkozó ötletekkel, továbbá arra ösztönözhetik őket, hogy ilyen projekteket kezdeményezzenek és egyben a lehetőségeikről is tájékoztassák a fiatalokat. Az aktív állampolgárságról szóló külön képzés is igen hasznos lehet mindkét oldal számára.

Az aktív állampolgárság több a szervezetekben való tagságnál, több az adott struktúrák

használatánál. A közéletben való részvételt, mint a dolgok megváltoztatásának eszközt kell látni a fiatalok életének számos aspektusában. A politika alakítóinak feladata figyelembe venni a részvétel új formáit.

A fiatalokra a mindennapi életkörülményeikben gyakorolt közvetlen ráhatást elő kell segíteni. Ám még a részvételi struktúrák jelenléte mellett sem várható el, hogy minden fiatal részt vegyen a politika alakításában. Különösen a hátrányos helyzetű fiataloknak van szükségük több lehetőségre az egyéni fejlődésükhöz (iskolák, munkahelyek), először az aktívvá válás előtt.”

(Andreas Walther, Manfred Zentner (szerk.), Ifjúságpolitikai vizsgálat Magyarországon. Nemzetközi jelentés, Európa Tanács, Ifjúsági és Sportigazgatóság, Strasbourg, 2008. 89-90.o.)

Ajánlott módszerek:

Csoportmozaik; Szakértő mozaik;

10. Érdekképviselet

10.1. Általános tudnivalók – összefüggések

Kulcsszavak: szükséglet, érdek, érdekérvényesítés, érdekegyeztetés

„Életünkben a cselekvéseket a különböző szintű szükségleteink határozzák meg. Maslow szükségletpiramisának tanulmányozása során a legelemibb szükségleteinktől kezdve megtaláljuk és besorolhatjuk az önmegvalósítás iránti igényünket is. Ezek a különböző szükségletek, igények azok, amelyek egyéni, csoportos és intézményes működésünk során cselekedeteinket, tevékenységünket befolyásolják. Az érdek természetesen a szükségletnél már konkrétabb és összetettebb jelentéssel, tartalommal bír, amely már magában foglalja a cselekvés útját a felmerülő igény vagy szükséglet kielégítésére.

Az értelmező kéziszótár meghatározása szerint az érdek „valakinek, valaminek a javát, hasznát szolgáló szükséges, fontos dolog”.

Az érdek lehet egyéni, csoportos, intézményi vagy társadalmi, amelynek érvényesítéséhez (megvalósításához) bizonyos környezeti feltételek szükségesek, vagy pedig másokat - itt újra több szintről beszélhetünk egyéntől a társadalomig - szükséges a megvalósulás, cselekvés irányába befolyásolni. Ez a befolyásolási képesség - amely természetesen egyéni képességek, kapcsolatok, módszerek és eszközök függvénye - jelenti részben az érdekérvényesítő képességet. Amikor a szükségleteink ügyében járunk el, elkerülhetetlen, hogy másokkal (azonos vagy magasabb szinten) és más véleményekkel, igényekkel, érdekekkel találkozzunk. Ilyenkor mindenki a saját „ügyét” vagy más kifejezéssel érdekét képviseli, és máris az érdekek egyeztetésébe csöppenünk.

Az érdekegyeztetés lényege az eltérő véleményen lévő felek álláspontjának egymáshoz való közelítése, a döntések előkészítése.”

(Böröcz Livia, Érdekérvényesítés, In.: Ifjúságügy – ifjúsági szakma, ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Új Mandátum, Budapest, 2009., G1/3.)

10.2. Érdekartikulációs, érdekvédelmi technikák

Kulcsszavak: vita, párbeszéd, nyomásgyakorlás, fórum, akció

A párbeszéd és a vita összehasonlítása

„A párbeszéd-kör működésének alapvető feltétele, hogy a párbeszéd ne váljon vitává! Ezért elengedhetetlen pontosítani a kettő különbségét.

A párbeszéd együttműködés: két vagy több fél dolgozik együtt és törekszik a közös megértésre.

A vita	A párbeszéd
A vita szembenállás: két fél szemben áll egymással és arra törekszik, hogy bebizonyítsa: a másiknak nincs igaza.	A párbeszédben a cél a közös alap megtalálása.
A vitában a cél a meggyőzés.	A párbeszédben az egyik azért hallgatja a másikat, hogy megértse, értelmezze és egyetértést keressen.
A vitában az egyik azért hallgatja a másikat, hogy hibát találjon benne és vitába szálljon vele.	A párbeszéd szélesíti és megváltoztatja résztvevők szempontjait.
A vita megerősíti a résztvevők saját szempontjait.	A párbeszéd úgy tárja fel a feltételezések „háttérét”, hogy lehetővé teszi az újraértékelés.
A vita úgy védi meg a feltételezéseket, mint igazságot.	A párbeszéd az álláspont önelemzésére készlet.
A vita a másik vélemény cáfolására készlet.	A párbeszéd utat nyit bármilyen, az eddig felmerült lehetőségektől jobb megoldás felé.
A vita megvédi a saját álláspontot, mint legjobbat és minden más lehetőséget figyelmen kívül hagy.	A párbeszéd nyitott hozzáállást teremt: tévedhetünk, változtathatunk.
A vita zárt hozzáállást teremt: elszántak vagyunk igazunkban.	A párbeszédben engedünk a felmerült legjobb gondolatoknak, tudván, hogy mások hozzászólásai sokkal inkább építeni, mint rombolni segítik.
A vitában engedünk a felmerült legjobb gondolatoknak és végsőkig védjük, hogy bebizonyítsuk ezek igazát.	A párbeszéd a saját hitünk átmeneti felfüggesztését kívánja.
A vita a saját hitünk teljes kimutatását kívánja.	A párbeszédben alapegyetértéseket keresünk.
A vitában a feltűnő különbségeket keressük	A párbeszédben a másik véleményben megerősítést keresünk
A vitában a másik véleményben gyenge pontokat keresünk.	A párbeszédben igyekszünk felismerni a másik véleményében a használható ötleteket
A vita magába foglalja a másikkal szembeni ellenállást, anélkül, hogy figyelne az érzésekre és kapcsolatokra és a másik lekicsinylésére, elítélésére törekszik.	A párbeszéd magába foglalja a másik iránti igazi érdeklődést és nem az elidegenítésre vagy sértegetésre törekszik.
A vita azt feltételezi, hogy egyetlen jó válasz van valakinek a kezében.	A párbeszéd azt feltételezi, hogy a megoldás egyes részei sokak kezében vannak és együtt a részek egy működőképes megoldást születhetnek.
A vita befejezetté válik.	A párbeszéd nyitott marad.

(Bodorkós Barbara, Kajner Péter, Kovács Edit, Peták Péter, Péterfi Ferenc, RAJTunk múlik! Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön?, Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 2006.)

A nyomásgyakorlás eszközei

A nyomásgyakorlás főbb eszközeit két nagy csoportra oszthatjuk:

- Az első csoportba azok az eszközök sorolhatóak, amelyeket nem mi magunk szervezünk meg, hanem mások aktivitását tudjuk felhasználni a saját céljainkhoz. Ezek: a részvétel az önkormányzati testületi üléseken, valamint önkormányzati bizottságokban, közmeghallgatásokon, illetve lakossági fórumokon.
- A másik csoportba tartoznak azok az eszközök, amelyeket mi magunk szervezünk meg. Ilyenek az aláírásgyűjtés, a helyi népszavazás, a helyi népi kezdeményezés, a demonstrációk, a fórumok/beszélgetések, a napilapok, folyóiratok szerkesztőihez küldött nyílt levelek, illetve a szervezetek alapítása.

Amikor részt veszünk a helyi önkormányzat által szervezett fórumokon

Részvételi jog az önkormányzati képviselő-testületi üléseken

Az állampolgároknak joguk van a képviselő-testületek ülésein részt venni, mivel az Alkotmánybíróság állásfoglalása szerint azok nem titkosak. Ezeken az üléseken azonban a nem képviselő-testületi tagokat és a meghívott személyeket nem illeti meg az önkormányzati törvény 13. §-ában írt javaslattételi jog és a közérdekű kérdések feltételének a joga.

Gyakori megoldás, hogy amikor a helyi lakosok megjelennek az ülésen, akkor zárt ülést rendelnek el. Tudnunk kell, hogy csakis az önkormányzati törvény 12.§ (4) bekezdésben előforduló esetekben rendelhetnek el zárt ülést. A választópolgárok betekinhetnek a képviselő-testület előterjesztéseibe, jegyzőkönyveibe is, ha azok nem zárt ülésen készültek. Minden más esetben a nyilvánosság kizárása törvénysértő. Erre és ennek jogi következményeire szükség esetén figyelmeztetni kell a képviselőket. (Önkormányzati törvény: 1990. évi LXV. tv. az önkormányzatokról – ÖTv.)

Közmeghallgatás

Az ÖTv. 13. §-a szerint a képviselő-testület évente legalább egyszer előre meghirdetett közmeghallgatást kell, hogy tartson, amelyen az állampolgárok és a helyben érdekelt szervezetek képviselői közérdekű kérdésekkel fordulhatnak a helyhatósághoz és javaslatokat tehetnek.

Lakossági fórumok

Az ÖTv. 18. § (2) bekezdése előírja, hogy a képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatban meg kell, hogy határozza azoknak a fórumoknak a rendjét, amelyek a lakosság, az állampolgári szervezetek közvetlen tájékoztatását, a fontosabb döntések előkészítésébe való bevonását szolgálják. Ezek állásfoglalásáról és az ott felmerült kisebbségi véleményekről tájékoztatni kell a képviselő-testületet.

Amikor mi kezdeményezünk

Aláírásgyűjtés

Szervezhetünk „nem hivatalos” aláírásgyűjtést, amely – ha sokan csatlakoznak hozzá – alá tudja támasztani a lakossági igényeket, követeléseket. Remek hivatkozási alapot adhat akciónk számára. Ennek módja, hogy megfogalmazzunk egy rövid levelet, állásfoglalást a szóban forgó ügyről (pl. hogy ragaszkodunk a helyi park megtartásához, ne építsék be). A rövid levelet mindenki aláírhatja (névvel, címmel, személyi azonosítóval), aki egyetért vele. Fontos tudni azonban, hogy a helyi népszavazás és a helyi népi kezdeményezés esetét kivéve az ilyen típusú, nem hivatalos aláírásgyűjtésnek nincs jogi vonzata, vagyis nem kötelező

érvényű a helyi önkormányzatra vonatkozóan. Ha komoly nyomásgyakorlásra van szükség, követeléseink alátámasztására, akkor hivatalos aláírásgyűjtést indíthatunk. Legfőbb előnye, hogy ezen keresztül az aláírásgyűjtők fel tudják hívni a helyi lakosság figyelmét egy adott problémakörre, mozgósítani képesek azt, valamint lehetőség nyílik a velük való közvetlen kapcsolat megteremtésére, és a vélemények, tapasztalatok cseréjére. A törvény népszavazások és népi kezdeményezések esetén szabályozza pontosan az aláírásgyűjtések módját, tartalmát, illetve következményeit is.

Az aláírásgyűjtési kampány főbb lépései

1. Határozzuk meg az aláírásgyűjtési kampány témáját és fókuszát.
2. Tervezzük meg a gyűjtés módját: honnan is kívánjuk összegyűjteni az aláírásokat. Az aláírásgyűjtési kampány indítására akár külön rendezvényt is szervezhetünk, vagy a saját lakóhelyünk rendezvényeihez kapcsolódva lefolytathatjuk. Néhány lehetséges helyszín: iskolák, közösségi házak, helyi rendezvények/fesztiválok, bevásárló utcák, tömegközlekedési csomópontok.
3. Amennyiben aláírásgyűjtésünket hivatalos formában akarjuk végezni (például egy népszavazást akarunk kiíratni) ne felejtjük el az illetékes szervvel hitelesíteni az íveket. Helyi népszavazásnál a jegyzőhöz kell fordulni, országosnál pedig az Országos Választási Bizottsághoz.
4. Szabjunk határidőt az aláírásgyűjtés számra. Ügyeljünk arra, hogy a határidő reális legyen.
5. Az összegyűjtött aláírások átadása. Ennek módja kulcsfontosságú lehet az aláírásgyűjtés sikere szempontjából. Célszerű lehet személyes átadásban gondolkodni, és az eseményt a nyilvánosság előtt, a média és a helyi lakosok előtt lebonyolítani. Amennyiben az aláírásgyűjtés címzettje nem hajlandó átvenni az aláírásokat, akkor is gondolkozhatunk valamilyen „szimbolikus” átadásban.

Néhány gyakorlati tanács az aláírásgyűjtéssel kapcsolatban:

- Az aláírásgyűjtő lapokon az aláíró nevének és lakcímének kell szerepelnie
- Az íven az első aláírás legyen helyes, mert annak mintájára írnak alá az újonnan csatlakozók
- Hitelesített aláírásgyűjtő íveken különösen gyakori hiba a személyi igazolvány számának és a személyi azonosítónak összekeverése, erre figyeljünk
- Az aláírók neve elé mindig tegyünk sorszámot
- Az aláírásgyűjtő lap tetején vagy alján tüntessük fel az aláírásgyűjtés témáját
- Amennyiben lakásokba csöngetünk be az aláírásgyűjtés során, próbáljunk meg olyan időpontot választani, amikor biztosan otthon vannak a lakók (nyugdíjasok, kismamák esetében ez lehet hétköznapi délelőtt is, a többiek esetében inkább a szombat délelőtt és délután, vagy hétköznapi kora este)
- Az aláírásgyűjtést közterületen is lebonyolíthatjuk, ehhez előzetesen közterület foglálási engedélyt kell szereznünk a helyi polgármesteri hivaltaltól
- Az aláírók számos kérdést fognak feltenni tevékenységünkkel kapcsolatban, amelyekre célszerű előre alaposan felkészülni
- Célszerű lehet figyelemfelkeltő eszközöket is igénybe venni: a kampány címére, témájára utaló poszterek, kítűzők, pólók stb.

Helyi népszavazás

A törvény által meghatározott esetekben a képviselő-testület köteles kiírni a helyi népszavazást. Kötelező népszavazást kiírni azokban a kérdésekben, amelyeket a népszavazásról alkotott önkormányzati rendelet felsorol.

- A képviselő-testület elrendelhet helyi népszavazást a hatáskörébe tartozó ügyekben, ill. önkormányzati rendelet megerősítésére is. A népszavazással eldönthető kérdések köréből a törvény kizárja a költségvetést, a helyi adónemeket és mértéküket megállapító rendeleteket, valamint a képviselő-testület hatáskörébe tartozó személyi kérdéseket, továbbá a képviselő-testület feloszlásának kimondását.

Helyi népszavazást kezdeményezhet a települési önkormányzati képviselők egynegyede, a képviselőtestület mellett működő bizottságok, a helyi társadalmi szervezet vezető testülete. A kezdeményezők száma nem lehet kevesebb a választópolgárok 10%-ánál és nem lehet több 25%-ánál. A helyi népszavazáson az állandó lakással és az üdülőterületen önálló ingatlantulajdonnal rendelkezők vehetnek részt. A népszavazás eredménye kötelező a képviselő-testületre. Eredménytelen helyi népszavazás esetén a népszavazásra bocsátott kérdésben a képviselő-testület dönthet. Ugyanabban a kérdésben helyi népszavazást egy éven belül nem lehet kitűzni, akkor sem, ha a helyi népszavazás eredménytelen volt.

Helyi népi kezdeményezés lehetséges minden olyan ügyben, amelynek eldöntésére a képviselő-testületnek van hatásköre. A választópolgárok 5%-ánál több és 10%-ánál kevesebb számú választópolgár jogosult a népi kezdeményezést a polgármesterhez benyújtani. A képviselő-testület köteles megtárgyalni azt a népi kezdeményezést, amelyet a rendeletében meghatározott számú választópolgár kezdeményezett.

A népszavazás helyben szokásos rendjét – beleértve a népszavazás érvényességének és eredményességének feltételeit előíró garanciális szabályokat – az önkormányzatok rendeletben szabályozzák az Ötv. szerint.

Demonstrációk

A nyomásgyakorlás gyakori és látványos megoldása a demonstráció, tüntetés. Rendszerint akkor kerül rá sor, ha valamilyen ügyben komoly a szembenállás a felek között és a tárgyalás, döntések megváltoztatása érdekében jelképesen meg kell mutatni, hogy a helyi társadalom széles rétegeinek követelését képviseljük. A demonstrációnak számos lehetősége ismert, pl. virrasztás (pl. Virrasztás a hajléktalanokért, ld. alább), különleges nap (pl. Autómentes nap, Ne vásárolj semmit nap!), meglepő attrakció (pl. Fauna Egyesület szörme ellenes kampánya, Paradicsomfesztivál), utcaszínházi jelenetek, radikális ellenállások (pl. Greenpeace akciók), ülösztájk, felvonulás. Utóbbira kiváló példa a „Critical Mass” („Kritikus tömeg”) kerékpáros felvonulásai, amelyek egy olyan, a társadalom számos rétegét érintő ügy mellett állnak ki, mint a városi biciklizés lehetőségeinek bővítés.

A demonstrációkról

A demonstráció lehetséges előnyei:

- Biztosíthatja a helyi vagy országos médiába való bekerülést.
- Ha sikerül látványos, izgalmas eseményt produkálnunk, akkor kis energia befektetéssel és viszonylag kevés ember részvételével is nagy médiafigyelmet kaphatunk.
- Képes vitát, párbeszédet indítani az adott társadalmi témáról, ügyről.
- Egy demonstráció jó alkalom az adott ügygel kapcsolatos szóróanyagok, kiadványok terjesztésére, a téma megismertetésére.

Lehetséges kockázatok:

- A demonstráción megjelenhetnek nem várt személyek is.
- Ha rossz az idő, az emberek lehet, hogy nem jönnek el.

- Ha kevesen jönnek el, a demonstráció azt az érzést keltheti, hogy nem áll elég ember mögötte.
- Ha túl „hangos” a demonstráció, az adott ügy visszafogottabb támogatóit elriaszthatja.

Mire ügyeljünk?

A demonstrációk megszervezésénél különösen fontos a helyszín és az időpont. Könnyen megközelíthető helyszínt érdemes választani, ahol lehetőleg minél többen tartoznának. Felvonulás esetén célszerű olyan útvonalat választani, amelyet minél többen használnak. (Természetesen ilyenkor az útvonalat a rendőrséggel le kell zárítani.) Általában célszerűbb bevásárló napokra vagy ünnepnapokra szervezni a demonstrációt, hiszen az embereknek akkor több idejük van megállni és figyelni, kérdezni. Ha délelőttre tesszük az eseményt, könnyebben kerül be az esti híradásokba, szívesebben jönnek el az újságírók, viszont késő délután, kora este többen érnek rá. Ha például egy önkormányzati döntés ellen kívánunk tiltakozni, nyilván a testület ülésnapja előtt érdemes szervezkedni, hogy az ülésre már a demonstrációról szóló beszámolók ismeretében menjenek a képviselők. Ügyelnünk kell arra is, hogy lehetőleg más, fontos eseménnyel ne ütközzön a demonstrációnk, ne oszódjon meg a média és a helyi lakosság figyelme. Felvonulás esetén záró helyszínként olyan helyet érdemes választanunk, ahol a résztvevők és az érdeklődők számára elegendő tér biztosított a további beszélgetésekre, kommunikációra. Az újságírók gyakran akarnak elbeszélgetni, riportot készíteni nem csak a főszervezővel, szóvivővel, hanem az egyes résztvevőkkel is. Jó, ha erre az esetre tudunk egy-két embert (lehetőleg férfit is, nőt is), aki tisztában van ügyünk háttérével, jelentőségével, és mindezt médiaképesen elő is tudja adni. Ugyancsak érdemes a látványra is ügyelni. Banálisnak hat, de fontos: a rendezvény ideje alatt a résztvevők ne dohányozzanak, ne igyanak alkoholt. Bár álláspontunk megalapozottságának szempontjából mindegy, hogy milyen káros szenvedélyei vannak szimpatizánsainknak, még csak rosszindulat sem kell ahhoz, hogy a söröző, bagózó aktivistákról készült képekkel egy újság áthangolja, tönkretégye mondanivalónkat. És hasonló okokból ne viseljünk napszemüveget: adjuk mindig az arcunkat az ügyünkhöz, ezzel hitelesítjük azt, ezzel állíthatjuk magunk mellé az embereket. Ha mindezekre nem ügyelünk, igen komoly meglepetések érhetnek a rendezvényünkről készült beszámolókat olvasva.

Jogi keretek

A gyülekezési szabadság alkotmányos alapjog, amely mindenkit megillet. Azt, hogy a gyülekezési jog gyakorlása keretében mi mindent lehet csinálni, az erről szóló 1989. évi III. törvény szabályozza. Az utcai demonstrációk, békés felvonulások, tüntetések előzetes bejelentés-kötelezettek (kivéve például, ha nem közterületen kerül rájuk sor). A bejelentést az illetékes rendőrkapitányságnak legalább három nappal a rendezvény tervezett időpontja előtt kell írásban megtenni. (A bejelentésnek legalapvetőbben tartalmaznia kell a következőket: a rendezvényre várható résztvevők és a rendezők száma, a rendezvény célja, kezdte és vége, jár-e a rendezvény forgalomkorlátozással. A rendőrség is tisztában van azzal, hogy egyes adatokat csak becsülni tudunk. Adjunk meg kapcsolattartó személyt, aki egyébként a rendezvényen történekekért felelősséget is visel. Tapasztalatok szerint a rendőrség alapvetően jóindulattal viszonyul az ilyen demonstrációkhoz.) Nem bejelentés köteles a rendezvény, ha nem közterületen (magánterület, zárt épület) kerül megrendezésre, illetve ha egyéb okból nem tartozik a fenti törvény hatálya alá (pl. kulturális, sport, illetve családi rendezvények).

A demonstráció megszervezése

A demonstráció méretétől is függően az alábbi főbb szervezési feladatokra kell számítanunk:

- Tájékoztatás a demonstrációról, a nyilvánosság megteremtése a helyi és az országos médiában (pl. újságcikkek, rádióadás, tv-műsor), fényképek, videó anyagok készítése, amely a sajtó számára azonnal megküldhető.
- Szórólapok, rölapok, tájékoztató anyagok készítése, nyomtatása és szétosztása, plakátragasztás, transzparensok állítása, hírlevelek készítése és terjesztése.
- A helyszín megszervezése és a „tömeg” kezelése. Ügyeljünk arra, hogy amikor a színpadon nem beszél senki a demonstráció elején és végén, akkor is történjen valami, pl. szóljon valamilyen semleges zene.
- Gondoskodnunk kell arról, hogy a tömegben legyenek olyan rendezők, akik kellő eréllyel utasítják rendre azokat, akik szélsőségesen, a demonstrációt megzavarva viselkednek. Ha szükséges, végső esetben a helyszínt biztosító rendőrök segítségét is kérhetjük. Ne felejtsük: egy szélsőséges, rosszul szervezett, esetleg erőszakos demonstráció első sorban az ügyet és a szervezőket járhatja le.
- Kapcsolattartás a hatósággal (ld. demonstráció bejelentése). „Ellenzék” kezelése a helyszínen: a szervezőknek fel kell készülniük a demonstrációt ellenzők legkülönbözőbb megnyilvánulásaira.

Nyílt levelek

Bizonyos esetekben érdemes a döntéshozóknak, politikusoknak írt levelünket nyilvánossá tenni és a postai út helyett napilapokon keresztül eljuttatni a címzettnek. Ez kikényszerítheti a választ és ügyünknek szélesebb ismertséget ad. Nyílt levelet olyan témában érdemes írni, ami sokakat érint, kellő súlyú a nyilvánosság előtt a téma. Olyan ügyben, ami számunkra fontos, de másoknak jelentéktelennek tűnhet, ne írjunk nyílt levelet, mert a nevetségessé válást kockáztatjuk. Hogy milyen ügy tartozik a nyilvánosságra, az mindig egyedi döntés kérdése. Ha nem tudunk határozni, kérjük társaink vagy tapasztaltabb civilek tanácsát.

Szervezetek alapítása

A gyakorlatban számos olyan példa ismert, ahol egy közösségi akció együttes megtervezése és lebonyolítása rakta le egy új szervezet (pl. egyesület, alapítvány) alapjait. A szervezeti formában való érdekérvényesítésnek egyik legfőbb hozadéka, hogy ha bejelentkeznek a hivatalokba, ügyféli státusz illeti meg őket, azaz többek között kötelesek időben tájékoztatni minket minden, a megjelölt témában történő változásról, és több mindenbe nyerhetünk betekintést, mint „egyszeri állampolgárokként” és fellebbezhetünk is.”

(Bodorkós Barbara, Kajner Péter, Kovács Edit, Peták Péter, Péterfi Ferenc, RAJTunk múlik! Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön?, Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 2006., 51-58. oldal, 93-98. oldal)

10.3. Érdekképviselési és érdekegyeztető csatornák, szintek és formák

Kulcsszavak: párbeszédrendszer, érdekképviselési formák, európai, nemzeti, települési szint

„Kiemelten fontos az ifjúsági korosztályok települési (kistérségi, megyei) szintű közügyekben való részvételének biztosítása. A participáció, a részvétel elve több megoldási, módszerbeli irányt kínál, hiszen a települési gyermek- és ifjúsági önkormányzatok, a városi diákönkormányzatok, a gyermek- és ifjúsági érdekegyeztető fórumok, a civil kerekasztalok vagy a falugyűlések egyaránt eredményes megvalósulási formái lehetnek a párbeszédnek. A párbeszédrendszer egyik lényege a korosztályok részvételének és érdekképviselésének

biztosítása. Az ifjúság érdekeinek képviselését több formában is megtalálhatjuk, attól függően, hogy iskoláról, településről vagy valamilyen meghatározott csoportról van szó.

A települési gyermek- és ifjúsági önkormányzatok a településen lakó gyermekek, serdülők és fiatal felnőttek által és közülük választott, a választók érdekeit képviselő és mindennapjaikat szervező önkormányzati testületek. Korosztályi összetételük településenként változó, általában 12-29 éves kor közötti. Főként a kistelepülések körében terjedtek el, de találunk működő ifjúsági önkormányzatot a főváros néhány kerületében is.

A diákönkormányzatok (vagy azok szövetségei) általános és középiskolában az adott iskola diákjait képviselik. Léteznek települési és megyei szövetségek, amelyeknek csak egy része vállalja a diákok érdekeinek képviselését a település önkormányzata döntéseinek kialakításában.

A gyermek- és ifjúsági érdekegyeztető fórumok/tanácsok jellemzően a Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács (GYIÉT) mintájára megalakult helyi, kistérségi, megyei, háromoldalú érdekegyeztető szervezetek. Céljuk a településen, kistérségben, megyében az érintettekkel foglalkozó önkormányzati és civil szereplők folyamatos párbeszédének kialakítása és fenntartása. Jellemzőjük, hogy a döntéshozatalban szabályozott keretek között, az önkormányzattal kötött megállapodás keretében vesznek részt.

A kerekasztalok fő célja - hasonlóan az érdekegyeztető fórumokéhoz / tanácsokéhoz - a párbeszéd kialakítása és fenntartása, de az önkormányzatokkal való együttműködésük általában nem annyira szabályozott, mint az érdekegyeztető fórumoké / tanácsoké.

Az ifjúsági egyesületek, országos szervezetek helyi csoportjai jellemzően a kistelepüléseken játszanak nagyon fontos szerepet. Néhány ritka kivételtől eltekintve nincsen semmilyen megállapodásuk a helyi önkormányzattal, de a helyi, ifjúsági életszakaszban lévők érdekeinek védelmében és mindennapjaik szervezésében csak ők cselekszenek - mivel sokszor ők a település egyetlen ifjúsági szervezetei. Számos ifjúsági egyesület van, amely nevében is hordozza a felvállalt érdekképviselést.

Természetesen ezek a formák egymás mellett is létezhetnek, de mégis alapvető különbség, hogy az első két esetben (gyermek- és ifjúsági önkormányzat, valamint diákönkormányzat) képviselő szerepet hordoznak, míg a további formák (fórum, tanács, kerekasztal) már többoldalúak, és párbeszéd valósulhat meg a különböző belső csoportok között.

A részvételi formák egy lehetséges viszonya

Az ábrával szemléltetett viszony szerint a települési gyermek és ifjúsági önkormányzat, a diákönkormányzat része a két- vagy háromoldalú kerekasztalnak, és ez a kerekasztal jelenhet meg a magasabb szintű érdekegyeztető fórumon.

A civil érdekérvényesítés hazai gyakorlatai mellett érdemes megemlíteni két másik modellt is: Az érdekérvényesítés német modellje a helyi önkormányzati döntéshozatal befolyásolásának közvetlen módját képviseli: nevezetesen azt, hogy az érdekek képviselőit vállalkozni igyekeznek megválasztott képviselőként bekerülni a helyi képviselő-testületbe, és ott érvényesíteni civil szándékaikat.

Az angol modell szerint a döntéshozatalt a politikára és a politikusokra hagyják. Ezzel szemben elvárják, hogy a döntés-előkészítésben és a végrehajtásban az önkormányzat tekintse őket partnernek, tehát vállalják a helyi jogszabályok előzetes szakmai kontrollját, és a végrehajtásban felajánlják szolgáltatásaikat, immáron szerződéses viszonyban.”

(Böröcz Livia, Érdekérvényesítés, In.: Ifjúságügy – ifjúsági szakma, ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Új Mandátum, Budapest, 2009., G1/5-8.)

10.4. Döntéshozatal, lobbizás

Kulcsszavak: párbeszédrendszer, érdekképviselői formák, európai szint, nemzeti szint

„Döntéshozatal

A döntés adott lehetőségek közötti választás. A megalapozott döntéshez tudni kell, mit akarunk elérni (célok) és mik a jelenlegi adottságok. A döntési akarathoz fel kell ismerni a helyzetet, hogy szükséges-e a döntés, hiszen minden idejében hozott döntés kreativitást, intuíciót (megérzést) igényel. Számba kell venni a lehetőségeket, majd értékelni kell azokat.

A döntés folyamatát a következő lépésekben írhatjuk le:

1. A döntési helyzet felismerése
2. Helyzetfelmérés
3. Helyzetelemzés
4. Célkitűzés, kritériumok meghatározása
5. Alternatívák kidolgozása
6. Döntés
7. Realizálás, értékelés

{...} A döntés a szűken vett döntési folyamat, maga a választás. Ki kell dolgozni a döntés megvalósításának lehetőségeit, feltételeit, majd a megvalósulást ellenőrizni is szükséges, hiszen így gondoskodhatunk a döntéshozatali folyamat visszacsatolásáról. Ezt monitoring tevékenységnek nevezzük, amely során - többek között - azt tekintjük végig, hogy milyen hibák fordulnak elő, amelyeket a jövőben el kell kerülni.

A döntéshozatal egyik fajtája a csoportos döntéshozatal, amely azért hatékony, mert a csoportos teljesítmény gyakran jobb, mint az átlagos csoporttagé. A csoporttagokat fel lehet használni a problémák innovatív és kreatív megoldásainak kifejlesztésére. Ezt különböző technikák szolgálják.

Lobby

A lobbizás a kapcsolatok kiépítését és fenntartását, az előnytelen intézkedések kivédését és előnyök szerzését szolgálja, a törvényes keretek között. A lobbizás fogalma a szakirodalom szerint a közhatalmi döntéshozókra irányuló érdek- befolyásolást jelenti. A lobbinak három szereplője van: az egyik oldalon áll az érdekeit érvényesíteni kívánó érdekcsoport, a másik oldalon az érdekek érvényesítése szempontjából jelentős szerepet játszó közhatalmi szereplő, döntéshozó, a közvetítő szerepben pedig a lobbista. A lobbis modern értelemben tehát egy speciális kommunikációs folyamat, amely során az érdekelt közvetlenül és meghatározott csatornákon keresztül igyekszik egy adott döntéshozót a képviselt csoport céljainak megfelelően befolyásolni, meggyőzni.

A lobbitevékenység egy előre kialakított stratégia mentén zajlik, amelynek részét képezi a kitűzött célok körülhatárolása, a célok eléréséhez szükséges eszközök (személyes találkozók, írásos anyagok stb.) meghatározása, valamint az adott ügyben érdekérvényesítési szempontból meghatározó szereplők (politikai és szakmai döntéshozók, társadalmi szervezetek stb.) feltérképezése.”

(Böröcz Livia, Érdekérvényesítés, In.: Ifjúságügy – ifjúsági szakma, ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Új Mandátum, Budapest, 2009., G1/14-16.)

Eszköztár és munkamódszer

Mint minden alkalmazott kommunikációs szakterületnek, a lobbizásnak is sajátos ismeretrendszere, eszköztára van. Ezek elsősorban a klasszikus public relations technikák alapján kialakult munkamódszerek. A lobbista fő munkaeszköze az információ, hiszen munkája során folyamatosan kommunikál, megadott üzeneteket juttat célba és fogad be, azaz tevékeny és aktív szereplője a kommunikációs folyamatoknak.

A lobbizás stratégiája a következő elemekből épül fel: alapinformációk beszerezése, célok megfogalmazása, hálózat kiépítése, célcsoport-térkép készítés, végrehajtás és annak folyamatos korrekciója és hatáselemzés, értékelés

Az információ szerepe

Alapvető igény és a megbízó-tanácsadó együttműködés alapfeltétele, hogy a lobbista minden olyan információval rendelkezzen, amely az adott témakörben releváns, hírértékű vagy más szempontból fontos. Az eredményes érdekérvényesítés kulcsa a megfelelő felkészülés és felkészítés. Ez a közhelyszerű megállapítás annyira igaz, hogy a profi lobbista munkaidejének talán legnagyobb részét kitevő tevékenység maga a tanulás, az ügyféllel, a termékkel, szolgáltatással kapcsolatos ismeretszerzés. (...)

A lobbista kulcsszava a meggyőzés. Ehhez azonban szakszóval élve „információs testközelbe” kell jutni, azaz módot kell találni a hiteles és hatékony üzenet célba juttatására. (...)

A meggyőzés más eszközeinek alkalmazása a megbízás jellegétől, tartalmától függ. A lobbiszakma eszközrendszere ilyen módon rendkívül széles lehet: társadalmi célú reklámkampány alkalmazásától, nemzetközi referenciák, tanúsítások beszerzésén át a döntéshozók számára létesített termékbemutató, szakmai út, üzemlátogatás megszervezéséig terjedhet. {...}

(Morenth Péter, Lobbierdek-érvényesítés, PR Herald, www.prherald.hu)

Ajánlott módszerek:

A kör közepén; Csoportmozaik; Szakértő mozaik; Eszmecsere

11. Az ifjúságsegítő feladatkörei a részvétel és az érdekérvényesítés vonatkozásában

11.1. Európai portfólió

Kulcsszavak: képessé tétel, lehetőségek kialakítása, folyamatának támogatása, hozzájárulás fejlesztésekhez, értékelés

„1. feladatkör: A fiatalok „képessé tétele” (empowerment)

Az ifjúságsegítő képes:

- a kollektív cselekvés és tanulás fejlesztése által képessé tenni a fiatalokat a részvételre;
- bevonni a fiatalokat a tevékenységek megtervezésébe, megvalósításába és értékelésébe;
- képessé tenni a fiatalokat, hogy céljaik elérésén dolgozzanak;
- segíteni a fiatalok bizalmának, tudásának, kritikai gondolkodásának, készségeinek és megértésének fejlődését;
- érzelmi szinten is kapcsolatba lépni a fiatalokkal;
- szélesíteni az ismereteiket a hatalom és a változás fogalomkörét illetően.

2. feladatkör: A megfelelő tanulási lehetőségek kialakítása

Az ifjúsági vezető/segítő képes:

- egyéneket és csoportokat megcélozni;
- a fiataloknak megfelelő útmutatást és visszajelzést nyújtani;
- kihasználni a spontán tanulási és fejlődési lehetőségeket a hétköznapi szituációkban;
- felismerni a speciális nevelési igényeket;
- változatos oktatási módszereket és technikákat használni;
- ösztönözni a fiatalok kreativitását.

3. feladatkör: A fiatalok interkulturális tanulási folyamatának támogatása

Az ifjúságsegítő képes:

- segíteni a fiatalokat saját kulturális hátterük, értékeik és viselkedésük felismerésében;
- előmozdítani az aktív toleranciát és a más kultúrákból származó emberekkel való interakciót otthon és külföldön egyaránt;
- kreatív konfliktuskezelésre a békés megoldások irányába;
- segíteni a fiatalokat, hogy meghatározzák saját helyüket egy változó világban.

4. feladatkör: Hozzájárulás a szervezeti és az ifjúságpolitikai fejlesztésekhez

Az ifjúságsegítő képes:

- forrásokat találni és azokat használni;
- másokat irányítani és hatékonyan dolgozni csapatban;
- szervezeti kereteken belül dolgozni a változásért és a fejlődésért;
- másokkal együttműködni az ifjúságpolitika alakításában.

5. feladatkör: Értékelési gyakorlat alkalmazása

Az ifjúságsegítő képes:

- megtervezni és alkalmazni a különféle, részvételen alapuló értékelési módszereket;
- szükség esetén megfelelő informatikai eszközöket használni;
- beszámolót és előadásokat készíteni többféle közönség számára;
- kutatni és az eredményeket felhasználni a gyakorlat alakítására.”

(Mark Taylor, European portfolio for your workers and youth leaders /Európai portfólió ifjúságsegítők és ifjúsági vezetők számára/, Európa Tanács, Strasbourg, 2007. 22.o.)

11.2. Az ifjúságsegítő feladatai a részvétel és érdekképviselet tanulási folyamatában

Kulcsszavak: Ifjúságsegítő, szerep, ifjúsági részvételi szintek, felelősségvállalás

„Nem csupán magáról az ifjúsági részvételről, hanem az ifjúsági részvételi folyamat támogatásáról is beszélhetünk. Arról, hogyan is jelenik meg a részvétel során az ifjúságsegítő, s milyen szerepe, feladata van a folyamat elősegítésében. E folyamatban a felnőtt, a felnőtt segítő, vagy nevezük ifjúságsegítőnek, ifjúsági referensnek fontos, hogy lépésről lépésre megértse mi az Ő sajátos szerepe, mit kell tennie annak érdekében, hogy a fiatalokat hozzásegítse, hogy felelősen döntsenek, hogy saját kezdeményezésüket valóra válthassák?

Kovács Erzsébet tréner képzési programja alapján az alábbi ifjúsági részvételi szinteket határozta meg az ifjúsági munkában:

7. A fiatalok döntenek
6. A felnőttek átadnak bizonyos döntési jogokat
5. A felnőttek és a fiatalok közösen döntenek a fiatalok kezdeményezéseiről
4. A fiatalok képviselői részt vesznek a felnőttek javaslatairól szóló döntésekben
3. Kikérik a fiatalok véleményét
2. Meghallgatják a fiatalok véleményét
1. Tájékoztatják a fiatalokat, meghatározzák a feladataikat

Első lépésben a felnőtt segítő feladata, hogy kapcsolatot teremtsen a fiatalokkal. A kapcsolatteremtés feltétele annak, hogy megismerje a fiatalokat. A megismerést segíti, ha elfogadó, befogadó módon közelít a fiatalokhoz, ha meghallgatja Őket. Ha a fiatal látja és őszintének érzi a közeledést, az érdeklődést, akkor könnyebben nyílik meg. Fontos, hogy rendszeressé váljanak ezek a találkozások. A rendszeresség jó kötőerő. Ebben a szakaszban érdemes és szükséges a kommunikációs csatornákat, utakat is kiépíteni a fiatalokkal és jó, ha a más fiatalokkal való kapcsolódási pontokat is közösen megtalálják, kialakítják.

Az előző két lépés, ha azt előzetesen az ifjúságsegítő, felnőtt segítő gondosan megtervezte, és aszerint járt el, akkor jó alap ahhoz, hogy a fiatalok őszintén és bátran tegyék fel kérdéseiket, osszák meg véleményeiket a felnőtt segítővel. Mindez csak egy közösen megteremtett bizalmi légkörben lehetséges. A részvételi alapelvek gyakorlati érvényesítése nélkül ezekre a lépcsőfokokra nem tudunk eljutni, vagy eljutunk ugyan, de kellő megalapozottság hiányában nem vagy csak igen lassan tudunk előrehaladni a fiatalokkal. Ami újabb problémákat vethet föl, s azt vesszük észre, hogy a fiatalok elmaradnak, mert úgy érzik, hogy semmi sem történik, akkor miért az erőfeszítés, a befektetett idő?

Amennyiben e részvételi létra harmadik fokát a felelősségvállalás dimenziójába helyezzük, akkor ezt a fokot a fiatalok részéről megjelenő cselekvő aktivitás kezdeti szintjének is tekinthetjük.

Az ifjúságsegítő, felnőtt segítő feladata, hogy segítse, támogassa ebben a szakaszban az önálló vélemények felszínre kerülését, az önálló véleményformálódást, majd a különböző véleményeket vitassa meg a fiatalokkal, melynek során a fiatalok elsajátíthatják egymás véleményének tiszteletben tartásának képességét is.

A létra negyedik fokán az együttes cselekvés jelenik meg, de a vezető szerep itt még mindig a felnőtt segítőé, az ifjúságsegítőé. A programok tervezésének szakasza ez, ahol a tervezést a felnőtt segítő a fiatalok véleménye, és igénye alapján végzi. Az, hogy mennyire lesz sikeres a fiatalok bevonódása a felnőtt segítő által tervezett programokban, az elsősorban attól függ, hogy tisztázta-e a felnőtt segítő a fiatalok szerepét a programok lebonyolításában, ismertette-e számukra a részvételi lehetőségeiket?

Az ötödik létrafok a fiatalok közreműködésével és felelősségvállalásával megvalósuló programok, mint eredmény. A felnőtt segítő és a fiatalok célja közös: benne lenni! A felnőtt segítőnél minőségi és mennyiségi követelményként fogalmazódik meg mindez. Ezen a szinten a felnőtt segítő még viszonylag egyenlő mértékben koncentrálna a program sikerére és a fiatalok részvételére.

A hatodik szint a felnőtt segítő munkájában a forduló pont. Eddig arra koncentrált, hogy kapcsolatot teremtsen a fiatalokkal, összekapcsolja, meghallgassa és megértse Őket, hogy az igényeik alapján programot szervezzen. A hatodik lépcsőfokon egészen új, és sok esetben ismeretlen szerepet kell és szükséges betöltenie a felnőtt segítőnek. Vannak olyanok, akik ezzel az „új” szereppel nehezen tudnak azonosulni. Úgy érzik, ha a korábbi szerepüket (meghallgatom, figyelembe veszem, de én tervezem és én szervezem) elhagyják, akkor feleslegessé válnak, és a sikert sem Ők arathatják majd le. Ha az ifjúságsegítő valóban az ifjúsági munka legfőbb célja mentén kíván dolgozni, akkor olyan újfajta támogató szerepbe kell elhelyeznie önmagát, mellyel a fiatalokat hozzásegíti ahhoz, hogy saját életük aktív részesei legyenek. Ezt a szerepet csak akkor tudja magára öltetni, ha elfogadja, hogy ebben a fázisban a cél már nem a benne lenni, hanem mások megsegítése ahhoz, hogy felelősen benne legyenek. Az ifjúságsegítő feladata, hogy bekapcsolja a fiatalokat a döntéshozatalba, vagyis a részvétel, a feladat- és felelősség megosztás szervezése.

A részvételi létra hetedik fokán a felnőtt segítő partneri együttműködést kínál a fontos közös ügyek kiválasztásában. A fiatalok igényt tartanak a felnőtt segítő folyamatos közreműködésére, de már teljes egészében Ők vállalják a felelősséget döntéseikért, és megvalósításukért. A programok szervezésétől az önszerveződés támogatásáig hosszú utat jár be valamennyi ifjúságsegítő, mint ahogyan a szükségletek megfogalmazásától a cselekvő felelősségvállalásáig maguk a fiatalok is. A sikert az jelenti a felnőtt segítő számára, ha ezen az úton eredményesen támogatta a fiatalokat. **Eredmény, ha a fiataloknak nincs már közvetlenül szüksége az ifjúságsegítőre.** Ebben a munkában a legnagyobb felelősség megtalálni azt a lépcsőfokot amikor, és megteremteni azokat a feltételeket, ahogyan a fiatalokat elengedhetjük!”

(Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 28-29.o.)

11.3. A segítő szerepe a képesség tétel, képessé válás folyamatában

„Nem kétséges, hogy a képessé válás a szocializációs folyamat fokozatosan kialakuló, épülő és változó „terméke”, mint azt szinte valamennyi, a kérdéssel foglalkozó szerző is megállapítja.

„A modern ember számára az új környezetbe kerülés, az új munkahelyre kerülés, gyakran új társadalmi rétegbe való kerülés állandóan új »elsajátítási feladatokat« ad, új szokásrendszereket kell megtanulnia »használni« (...) a készségek gyakorlása mindenkor és folyamatosan történik.” (Heller, 1970: 20)

Heller kifejti, hogy minden ember beleszületik egy tőle függetlenül létező világba, amelyben fenn kell magát tartania, be kell bizonyítania életképességét, meg kell tanulnia a dolgokat használni, el kell sajátítania a szokásokat és követelményrendszereket. Az elsajátításhoz ki kell alakítania a fontosabb készségek minimumát, mely alatt az egyed nem bizonyulhat „életképesnek”. E készségek elsajátítása és gyakorlása mindenkor és folyamatosan történik. De nemcsak elsajátításról van itt szó, hanem alakításról is. *„A mindennapi életben az egyed számos formában objektíválódik. Alakítja világát (közvetlen környezetét) és ezzel alakítja önmagát”* (uo.: 21).

A spontán vagy a közvetítő, segítő szakember hatására beindult közösségi cselekvés – *csakúgy, mint a mindennapi élet bármely más tevékenysége!* – elősegíti az elsajátítás és a készségek gyakorlásának folyamatát.

Nem a közösségfejlesztő szakember vagy a közösségi munkás „teszi képessé” az érintetteket a közösségi munkában bizonyos készségek és jártasságok elsajátítására-átadására, hanem a közösségi módon szerveződő cselekvés maga, mely abban a katalizáló, felgyorsító, közvetítő közegben jön létre, amely kommunikációra, a nézetek cseréjére, a közös ügyek azonosítására, a közös érdekek felismerésére és képviselésére, folyamatos tájékozódásra és tanulásra készítettni a benne résztvevőket.

Amikor tehát a „képesség tétel” problematikájáról beszélünk, elsősorban is azt kell leszögeznünk, hogy nincsenek „képtelenek” és „képesek” – mindnyájan és állandóan úton vagyunk egyéni és közösségi képességeink, jártasságaink és ismereteink folyamatos épülésében vagy kényszerű leépülésében.

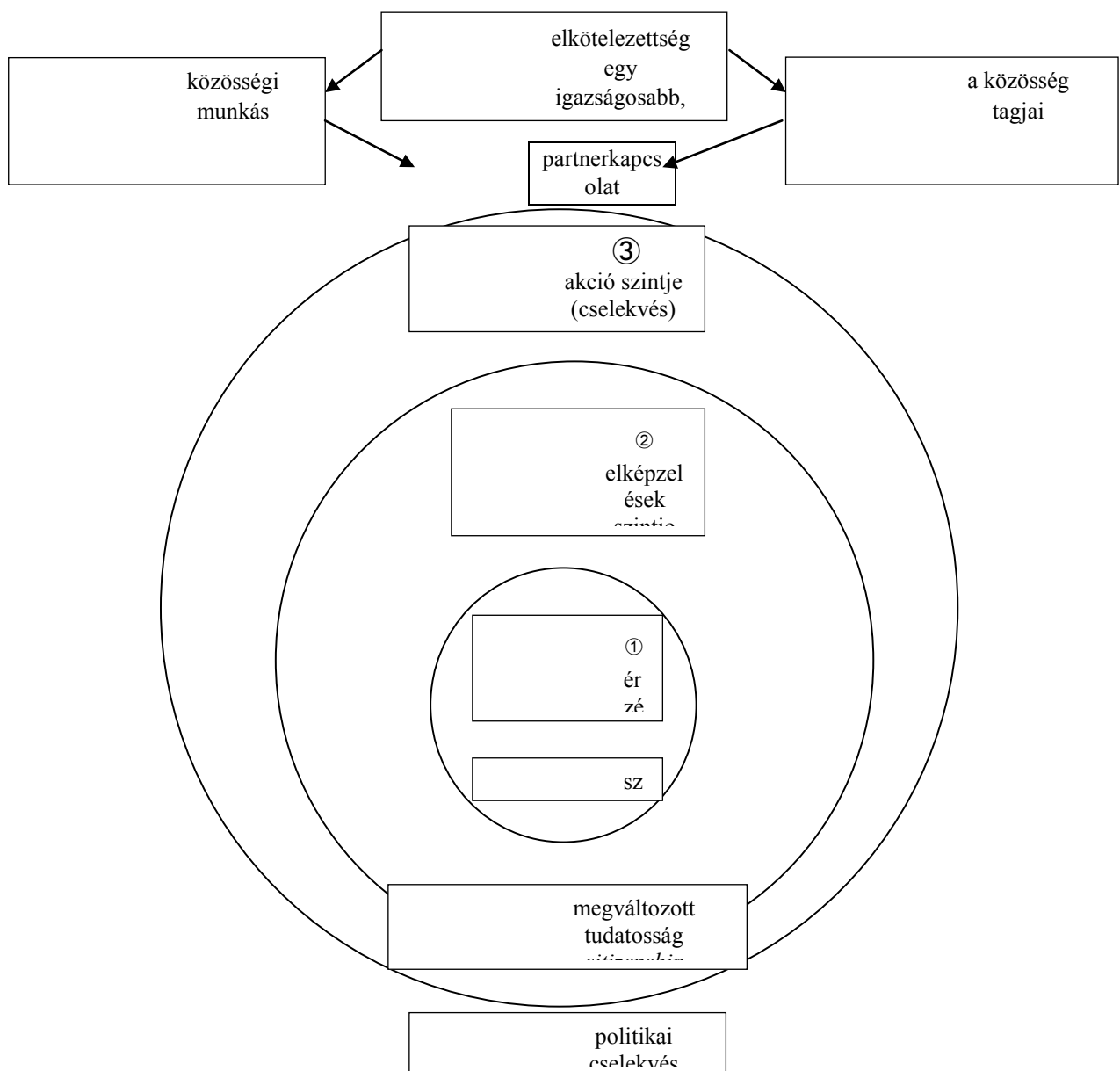
A képessé válás – képesség tétel (*empowerment*) kifejezés gyakori hivatkozási alap szakmai körökben. Kulcsfogalomként emlegetjük, mert ennek gyakorlati megvalósulására irányul egész szaktevékenységünk, ez a „vivőanyaga” az új, demokratikus és közösségi kultúrának. {....}

A brit közösségi munka kézikönyvéből magyarra fordított szemelvények (*Gyakorlati útmutató...*, Vercseg, 2005c) két jelentős angol közösségfejlesztő szakember, Alison Gilchrist és Peter Durrant írásából közölnek egy részletet, amely rövidsége mellett is a leglényegibb szempontokra irányítja figyelmünket. Azokat a pszichológiai, társadalmi, gazdasági és politikai tényezőket sorolják fel, „amelyek az emberek életére hatással bíró döntéseket befolyásolják” (Gilchrist és Durrant, 2005 [1997]: 37–38), és arra figyelmeztetnek bennünket, hogy nem veszélytelen e szót túl sokszor használni. „Valóban „képessé tehetjük” az embereket abban az értelemben, hogy készek vagy képesek vagyunk szándékosan saját (vagy mások) hatalmát és erőforrásait teljesen vagy részben rájuk ruházni?” (uo.: 38). Végül

gyakorlati módszereket javasolnak: nyilvánosságra hozatal, hozzáférés „a felhasználók által igényelt mértékben munkaterületünkhöz” (tehát a segítőkéhez!), valamint a döntésekben való részvétel. Tudjuk azonban, hogy az angol és a magyar kontextus eltérő értelmezéseket tesz lehetővé, sőt olykor a lefordított anyag mégoly jó fordítói teljesítmény ellenére sem igazán értelmezhető a magyar szakemberek számára, mert nem működik a „gyakorlati elmélet”: ha nem ismerjük a gyakorlatot, amiből az elmélet kinőtt, akkor az elmélet is nehezen értelmezhetővé válik, ha egyáltalán. Ha viszont külföldi szakirodalmi elményeinket a saját kultúránk vonatkozásában válogatjuk és értelmezzük, akkor a taglalt probléma megközelíthetővé válik.

Harkai Nóra *Közösség és közösségi munka* című tanulmányában többek között a kultúra-teremtés szempontjából is értelmezi a képessé tételt, és bemutatja a változás folyamatát és szintereit (lásd *Az empowerment szinterei* ábrát) (Harkai, 2006).

Az empowerment szinterei

Bármely szinten történő változás befolyással van a többi szintre.

- Ahogy érzem magam mint állampolgár: „jó közérzet”.
- Mit gondolok arról, hogy mit jelent állampolgárnak lenni: információ, jogok/lehetőségek ismerete, tudás, készségek, demokratikus értékek.
- Mit teszek, mint állampolgár (aktivitás, részvétel szintje): partnerség, együttműködés szintje, közösségi kezdeményezés szintje.

Az *empowerment*, „képesse tétel” folyamatában a valóság kritikus értelmezése és az ebből fakadó közösségi cselekvés teremti meg a változás lehetőségét, ennek eredménye pedig az a tudás, melyre a közösség a közös tapasztalatok elemzése, értelmezése során jut el. (...) Ebben a tanulási folyamatban a cselekvés áll a középpontban: a szükségletek manifesztálódnak, s közösségi cselekvést eredményeznek. A közösségi akció során új tapasztalatokra tesznek szert a tagok, melyek új tudások, képességek, készségek megszerzését teszik szükségessé.” (Harkai, 2006: 100–101)

A további munkák közül Lakatos Kinga átfogó igényű tanulmányát említhetem, melyben a szerző bemutatja Robert Adamsnek és Peter Beresfordnak az angol szakirodalomban megjelent fogalomértelmezéseit.

„A képesse tétel elmélete azzal foglalkozik, hogy hogyan szerezhetik meg az emberek az irányítást saját életük felett, csoportként (közösségként) képviselve saját érdekeiket; a módszer pedig azzal, hogy a szociális munkások hogyan keresik a lehetőségeket arra, hogy fokozzák/növeljék azoknak az embereknek a „hatalmát” (befolyását), akik ebben hiányt szenvednek.” (Adams, 2003, idézi Lakatos, 2009: 10)

A szerző mindvégig a szociális és közösségi munka lehetőségei növelésével foglalkozik a képesse válás – képesse tétel összefüggésében. Végül arra a megállapításra jut, hogy e fogalom megértése *„új alapokra helyezi a segítő és a segített viszonyát, megkérdőjelezi az ellátás típusú segítségnyújtás kizárólagos létjogosultságát”* (uo.: 44), ám ehhez a (szociális) szakmának kell képesse válnia arra, hogy *„komplex módon tudjon közelíteni egy adott problémához, és munkamódszereit integrálva, azokat egymásra építve új cselekvésmódokat legyen képes kidolgozni.”* (uo.)

Harkai és Lakatos után a VII. Nyári Egyetemen közös gondolkodás indult erről a témáról is. Péterfi Ferenc az előadásában „cselekvőképessé válásnak” nevezte e folyamatot, és a magyarra lefordíthatatlan *empowerment* új értelmezési lehetőségét javasolta, Szilvási Lénára hivatkozva:

„Induljunk ki egy megfosztott állapotból, amit az angol powerless fogalma fejez ki a legjobban! Eszerint a cselekvőképtelenség gyakori oka a tehetetlenség érzése. Ez az állapot, úgy gondolom, mindannyiunk számára nagyon ismerős. Nos, a tehetetlen állapotból a »hatni tudó állapotba« való eljutás – ez az empowerment, tehát – a tehetetlenség érzésének felszámolása – hatni a környezetre, – a tapasztalatok megosztásának lehetősége és szükséglete, – a „megértettek minket” átérzése, mely változást is hozhat magával, – esélyek megismerése és tudatosítása a közösségi ügyekben való kompetenciáról-illetékességről. (...) Az elmúlt három napban a kiszolgáltatottság és a tehetetlenség példáit hallottuk-láttuk, és néha azokat, amelyek ennek a felszámolására törekednek. Ezek alapján mondom, hogy az empowerment értelmezése egyrészt az eszköztelen, a társadalom periferiájára szorult, gyakran szegény, cigány lakosság képességének a kibontására és fejlesztésére kínálkozik, ez teszi lehetővé, hogy képes legyen társadalmi helyzetén változtatni, egzisztenciájának megszervezésében a saját lábára állni. Az öfenntartásra, a materiális életfeltételek saját

erőből történő megteremtésére való képessé válás, az erre irányuló erőfeszítés tehát az egyik értelmezés.

Az empowerment másik értelmezése – s ez legalább ilyen jelentőségű – a citizen, az állampolgári szerepre való képessé tétel. Ez már sokkal szélesebb társadalmi mezőre terjeszti ki a fogalom jelentőségét.

Végül, harmadik jelentéstartalma a fogalomnak, hogy nem csupán a közpolgárok, de a döntéshozók és a környezetükben működő intézmények képessé tétele is hasonló jelentőségű folyamat.” (Lakatos és Péterfi, 2010, 23)

Harkai Nóra a tanulmányának „A szociális munka új szemlélete” fejezetében Chris Millerre és Ole Petter Askheimre hivatkozva fejt ki hasonló gondolatot „az igénybe vevők képessé tétele” (user empowerment) modellről.

„...a hagyományos szociális munkás szerepfelfogásban a segítő a »szakember«, a »szakértő«, aki képes a probléma elemzésére, a »kliens« pedig »passzív befogadója« a szociális gondoskodás nyújtotta szolgáltatásoknak. (...) Az 1980-as évek végétől, az 1990-es évek elejétől egyre inkább elterjedt Nyugat-Európában az az új szemlélet, mely a kliensek »képessé tételére« (empowerment) helyezte a hangsúlyt. Ebben az új megközelítésben a szociális munkás sokkal inkább az erőforrásokra, lehetőségekre, illetve az azokat akadályozó tényezőkre fókuszál, semmint a probléma természetére. A segítő, kontrolláló szerepkörből kilépve inkább koordinál, facilitál, bátorítja a klienst a saját tudásának, képességének felismerésében. Úgy tekinti a klienst, mint a saját életének legjobb »szakértőjét«, aki kompetens abban, hogy eldöntse, mi szolgálja legjobban az érdekeit. Az empowerment a hatalom átruházását képviseli: erőforrások, képzés, önismeret vonatkozásában. Megváltoztatja tehát a hatalmi viszonyokat. Mindez két dimenzióban mehet végbe: az egyéni szinten az empowerment folyamata során a cél az, hogy az egyén minél több kontrollal rendelkezzen a saját élete felett, s ismeretátadás, információk, valamint készségek fejlesztése által képes legyen megérteni a hátrányos helyzetét előidéző okokat. A strukturális dimenzió a társadalmi élet azon területével foglalkozik, mely fenntartja, illetve gerjeszti a társadalmi egyenlőtlenségeket, társadalmi igazságtalanságokat, és bátorítja a kirekesztett csoportokat arra, hogy legyenek hatással az életüket érintő politikai döntésekre, jóléti szolgáltatásokra, szociális jogokra, lehetőségekre.” (Harkai, 2006: 90)

(Vercseg Ilona: Közösség és részvétel, ELTE Szociális Munka és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest, 2011., 131-136.o.)

11.4. Az ausztrál ifjúságsegítő feladatai

Egy ausztrál pályaválasztási tanácsadó így foglalja össze az ifjúságsegítő feladatokat a pályát kereső fiatalok számára (!):

„Az ifjúsági munkás a fiatalokkal és a fiatalokért dolgozik, egyénileg vagy csoportban a szociális, érzelmi vagy anyagi problémák megoldása érdekében.

Célok és kötelességek. Az ifjúsági munkás az alábbi célokért dolgozhat:

- ✓ *információkat továbbít a közösségi szolgáltatásokról és a fiatalok számára elérhető forrásokról,*
- ✓ *programokat tervez, valósít meg és értékeli a fiatalok számára, mint például foglalkoztatás és képzés, oktatás, egyéni fejlesztés, lakhatás, jólét és tanácsadás,*

- ✓ információkat továbbít azokról a közösségi szolgáltatásokról és igénybe vehető erőforrásokról, amelyek elérhetőek a fiatalok számára,
- ✓ tervezi, végrehajt és értékeli olyan ifjúsági programokat, amelyek különböző területeken érvényesülnek, mint pl. munkába lépés, képzések, oktatás, személyes fejlődés, lakhatás, jóléti szolgáltatások és tanácsadás,
- ✓ tervezi és szervezi olyan programokat, mint pl. a sport, a kézműves tevékenységek, a tánc, a színház, a természetjárás és a nyári táborok,
- ✓ részt vesz találkozók, konferenciák és képzések,
- ✓ adatokat elemel, beszámolókat készít és támogatásokért folyamodik, hogy folyamatosan gondoskodjon a különböző programok és projektek megvalósításáról,
- ✓ közreműködik a fiatalokat érintő közpolitikák fejlesztésében,
- ✓ ifjúsági klubok (közösségek) kialakításában és felügyeletében vesz részt a helyi társadalomban,
- ✓ tervezi és szervezi közösségi támogató csoportokat,
- ✓ a fiatalok ügyvédjeként (szószólójaként) lép fel, főleg olyan fiatalok esetében, akik a kormányzati vagy más intézményekkel kapcsolatban hátrányos helyzetben vannak,
- ✓ beszélget a fiatalokkal és azonosítja a problémáikat,
- ✓ segítséget és tanácsokat ad azoknak a fiataloknak, akik különleges nehézségekkel szembesülnek a családi problémáik, a munkanélküliség, a betegségek, a kábítószer-függőség és a hajléktalanság miatt,
- ✓ segítséget szervez és biztosít a tanácsadáshoz és/vagy a megfelelő étel, a menedék vagy a ruházat biztosításához,
- ✓ fellép és részt vesz a közösségi szolgáltatások értékeléséért / értékelésében,
- ✓ lehetőséget biztosít az intenzív és rövid idejű megoldásokra a családi erőszak vagy a gyermekek elleni erőszak áldozatainak,
- ✓ segíti a rászorulókat abban, hogy más közösségi szolgáltatások szakértői segítségéhez juthassanak,
- ✓ szorosan együttműködik tanárokkal, szociális munkásokkal, a települési önkormányzatokkal, egészségügyi szolgáltatókkal, szülőkkel és minősített esetekben a rendőrséggel.”

(Wootsch Péter, Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 182-183.)

Ajánlott módszerek:

Csoportmozaik; Szakértő mozaik; Eszmecsere; Részvétel-plakát

FORRÁSOK

2010. évi CXXXI. Törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről
http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1000131.TV

2010. évi XXVI. Törvény a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló, Strasbourgban, 1985. október 15-én kelt egyezménynek a helyi közéletben való részvételről szóló kiegészítő jegyzőkönyve kihirdetéséről
[http://www.otm.gov.hu/web/jog_terv.nsf/0/3F241C7A78537782C1257703002CB808/\\$FILE/2010_26-tv.pdf](http://www.otm.gov.hu/web/jog_terv.nsf/0/3F241C7A78537782C1257703002CB808/$FILE/2010_26-tv.pdf)

„Alattvalók vagy polgárok lesznek?” A fiatalok aktív állampolgársági készségei Magyarországon nemzetközi összehasonlításban. Kutatási összefoglaló. Aktív Állampolgárság Alapítvány, Budapest, 2010.
http://www.aktivpolgar.hu/dinamikus/kiadvanyaink/Alattval%C3%B3k%20vagy%20polg%C3%A1rok%20lesznek_Kutat%C3%A1si%20%C3%B6sszefoglal%C3%B3%202010.pdf

Az ifjúsági munka könyvtára
www.ifjusagimunkakonyvtara.hu

Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.
<http://www.mobilitas.hu/uploads/fajlok/publikaciok/415/Fiatalok%20t%C3%A1rsadalmi%20r%C3%A9szv%C3%A9tele.pdf>

Bodorkós Barbara, Kajner Péter, Kovács Edit, Peták Péter, Péterfi Ferenc, RAJTunk múlik! Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön?, Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 2006.
[http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/cb64d6a7ffc532248525670c0080efa5/46550f17dd9b2740c12570770036872d/\\$FILE/rajtunkmulik_masodikkiadas_web.pdf](http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/cb64d6a7ffc532248525670c0080efa5/46550f17dd9b2740c12570770036872d/$FILE/rajtunkmulik_masodikkiadas_web.pdf)

EURÓPA – FIATALOK – RÉSZVÉTEL. Szöveggyűjtemény az ifjúsági terület európai megközelítéseiről és irányelveiről, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.
http://www.mobilitas.hu/uploads/fajlok/publikaciok/419/Europa_fiatalok_reszvetel.pdf

Európai Charta a fiatalok részvételéről a helyi közösségek és régiók életében, Európai Tanács 237. határozata, Európa Tanács, Strasbourg, 1992.
http://kozeletre.mediacenter6.hu/wp-content/uploads/2011/03/eutanacshatarozat_charta_a_fiatalok_reszvetele.pdf

Ferencsik Ildikó: Strukturált párbeszéd – A fiatalok társadalmi részvételének növelése, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.
http://www.mobilitas.hu/uploads/1/menu/876/fajlok/Struktur%C3%A1lt%20p%C3%A1rbesz%C3%A9d_25_06_2009.pdf

Gaudiopolis – In memoriam Sztehló Gábor (dokumentumfilm)
<http://videotar.mtv.hu/Cimkek/g/a/gaudiopolis.aspx>

Hart, Roger, Children's participation from Tokenism to Citizenship. UNICEF Innocenti Research Centre, Firenze, 1992.

Hart, Roger, Gyerekek részvétele: Fiatalok bevonása a közösségi fejlesztésekbe és környezetvédelembe - Az elmélet és gyakorlat, UNICEF, London, 1997.

Ifjúság2008 Gyorsjelentés, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest, 2009
http://www.mobilitas.hu/uploads/1/hirek/2382/fajlok/ifjusag2008_gyorsjelentes_090520.pdf

Ifjúságügy – ifjúsági szakma, ifjúsági munka, FSHZ MOISZ, Új Mandátum, Budapest, 2009.
<http://www.mobilitas.hu/kdriszi/szakmaikonvntar/ifjusagugy>

Kell-e tanulni a demokráciát? - Gaudiopolis örömpolgárai, ICSSZEM honlap, 2005.
www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=1055&articleID=4649&ctag=articlelist&iid=1

Közösségfejlesztők Egyesülete honlapja
<http://www.kozossegfejlesztes.hu>

Magyar nemzeti ifjúságpolitikai riport, 2007.
<http://www.mobilitas.hu/kepzes/szakkepzes/muhely>

Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat honlapja
www.mobilitas.hu
www.mobilitas.hu/kepzes/szakkepzes

Morenth Péter, Lobbierdek-érvényesítés, PR Herald
www.prherald.hu/cikk2.php?idc=20040926-213759

Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 88/2009. (X.29.) OGY határozat melléklete
<http://www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=21563>

Új Nemzedék jövőjéért Program – Ifjúságpolitikai stratégia vitairat (KIM, NCSSZI, NEFMI)
<http://www.ujnemzedekhu>

Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár
<http://www.mobilitas.hu/niida/dokumentaciotar>

Önkéntesség és társadalmi fejlődés, Egyesület Nemzetek Önkéntesei Szakértői csoport vizsgálata, Genf, 2000.
http://www.pafi.hu/_Kozossegi_Adattar/DOKUMENT.Nsf/4be80daf005edcb8852566f2000b4f9f/23cfb58fb5894a43c1256a3400444ace?OpenDocument

Taylor, Mark, European portfolio for your workers and youth leaders (Európai portfólió ifjúságsegítők és ifjúsági vezetők számára), Európa Tanács, Strasbourg, 2007.
http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Portfolio/Portfolio_en.pdf
<http://www.mobilitas.hu/szakkepzes/muhely/portfolio> (magyarul)

Vercseg Ilona, A részvétel mint közösségfejlesztési alapelv, In: Parola, 2005/3–4.
http://web.pafi.hu/_Kozossegi_Adattar/PAROLAAR.NSF/e865e1dacf38e2818525663b007896c5/da353dafc6fba390c125722d0035c7ef?OpenDocument

Vercseg Ilona, A társadalmi tőke (social capital) mérése magyarországi településeken, In. Parola, 2004/3.

http://www.adata.hu/_062568cf006c1954.nsf/0/77f84e3228e213f8c1256f76003e49f0?OpenDocument

Vercseg Ilona: Közösség és részvétel, ELTE Szociális Munka és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest, 2011.

Walther, Andreas; Zentner, Manfred (szerk.), Ifjúságpolitikai vizsgálat Magyarországon. Nemzetközi jelentés, (Európa Tanács, Ifjúsági és Sportigazgatóság, Strasbourg, 2008.

http://www.ifjusagimunkakonyvtara.hu/reszletes_ifjusagpolitikai_vizsgalat_magyarorszagon_55.html

Wootsch Péter, Otthonosan itthon – Települési ifjúsági munka, FSZH MOISZ, Budapest, 2009.

<http://www.mobilitas.hu/fajlok/otthonosan.pdf>

MELLÉKLETEK

Értékelő-önértékelő feladatok, feladatlapok, programok

Teszt az ifjúsági részvétel megértéséhez

Részvételtől van-e szó az alábbi példákban? (A megoldásokat az összegzés után találhatják meg!)

1, Kaposvár városa delegációt fogad lengyel testvérvárosából. A fiatalok részt vesznek a delegáció fogadásának előkészítésében oly módon, hogy az egyik este kulturális programját ők szervezik meg és a város ifjúsági intézményeibe ők kísérik el a vendégeket és ők mutatják be az egyes helyszíneket.

2, Fiatalok festményeiből kiállítás nyílik a debreceni Kölcsey Központban, melyre a város egyik oktatási intézményében tanuló diákokat önként jelentkezésük alapján szívesen elvisznek egy délutáni foglalkozás keretében. A kiállítás megtekintésére nagyon sok fiatal szívesen jelentkezik.

3, Az iskola pedagógusai arra kérik a diákokat, hogy vezessenek iskolarádiót, készítsenek minél több műsort az iskola életéből. A diákok ösztönzésére jó jegyeket és kevesebb óralátogatást ajánlanak fel.

4, Kreatív fiatalok csoportja azzal keresi meg a helyi művelődési ház vezetőjét, hogy az egyik kihasználatlan termet szeretnék megkapni egy ifjúsági klub kialakítására. A fiatalok nemcsak saját tevékenységeik, foglalkozásaik levezetéséhez szeretnék a klubot, hanem azt is ígérlik a művelődési ház vezetőjének, hogy klubjuk programjait szélesebb körben kívánják meghirdetni a település fiataljai számára.

5, Egy nagy tapasztalattal bíró ifjúsági egyesület azt a célt tűzi ki maga elé, hogy a település gimnáziumi fiataljait hozzásegíti a Fiatalok Lendületben Programban való lehetőségek kiaknázásához. Az egyesület nemzetközi projektek lebonyolítása terén szerzett tapasztalataikat nemcsak átadják ösztönzésképpen, hanem felkészítik a diákokat az ifjúsági csere technikai lebonyolításához: partnerszervezet keresésében, a projekt témáinak ötletelésében, a pályázat megírásához. Egy év múlva a gimnazisták már maguk írnak pályázatot és ifjúsági szervezetet is alakítanak.

6, A teleház dolgozói nagyon szeretnék, ha a fiatalok érdekeik védelmében ifjúsági fórum jönne létre az önkormányzat, a település vezetői és a helyi fiatalok között. A felnőttek kezdetben közvetítenek a fiatalok és az önkormányzat vezetői között, az ifjúsági referens pedig segítséget ad abban, hogyan is működik a döntéshozatal helyi szinten, képzést szervez a fiataloknak a tárgyalási technikákról, részvételi formákról. Az ifjúsági referens és a teleház dolgozói folyamatosan részt vesznek a két fél közötti párbeszéd megszervezésében. A későbbiek során a fiatalok már olyannyira tapasztaltak lesznek, hogy közvetítő tevékenységre nincs is szükségük, önállóan irányítják a döntéshozókkal való kapcsolatukat.

7, A művelődési ház egy ifjúsági fesztivált szeretne megszervezni településén. A fiatalokat megkéri, hogy támogassák ezt az ügyet, mert a város részére ez nagy lehetőséget jelent. A fiatalokat azzal biztatják, hogy ha sikerül megkapniuk a rendezvény megszervezésének a jogát, akkor a fiatalok is részt vehetnek az ötletelésben és a szervezésben. A fiatalok aláírásukkal támogatják az ügyet. A közgyűlés elfogadja a tervet, de a művelődési ház tovább

már nem tart igényt a fiatalok közreműködésére.

A teszt megoldásai

1. igen nem

2. igen nem (Nem, mert a részvételnek önkéntes alapúnak kell lennie. A kiállításon való részvétel egyrészt passzív, másrészt a fiatalok részvétei hajlandóságát jutalommal csalogatják elő.)

3. igen nem (Ebben az esetben sem beszélhetünk részvételről. A tanárok (felnőttek) kezdeményezésére valóban elindulhat egy részvételi folyamat, melyben a felnőttek szerepe a kezdeti lökés, motiváció megadása. A „jutalom” ez esetben az lehet, hogy a tanárok elmondják a fiataloknak, hogy miért jó, ha ilyen tevékenységben is részt vesznek a fiatalok, milyen új területen szerezhetnek tapasztalatot.)

4. igen nem

5. igen nem

6. igen nem

7. igen nem (Azért mert a fiatalok aláírásukkal támogatták az ügyet, még nem beszélhetünk valódi részvételről. Nem a fiatalok kezdeményezték az ügy támogatását, felkérésre tették. Ez a manipuláció kategóriájába eső „részvételi forma”. A fiatalokat a felnőttek csak felhasználják saját érdekük előbbre haladása érdekében. Amikor valódi részvételről beszélhetnénk, a fiatalok bevonásáról a tervezésbe, az ötletelésbe vagy a megvalósításba, akkor már a felnőttek szívesebben kihagyják a fiatalokat.

(Bánszegi Zsuzsa, Fiatalok társadalmi részvétele, FSZH MOISZ, Budapest, 2009., 45.o.)

A fiatalok „képesé tétele” (empowerment)

Kompetencia	Segítség az értékeléshez	▲	◆	■	◆	●
1. Érték a csoportdinamikához, és használok is.	Minden csoport más, és mindegyik egyedi módokon megy át egy folyamat különböző fázisain. Ezeknek a fázisoknak az azonosítása segíti Önt annak eldöntésében, hogy mikor milyen beavatkozásra van szükség.					
2. Jó facilitáló, segítő készséggel rendelkezem.	Az alapszabályok meghatározása a csoportban; a hatékony kommunikáció elősegítése.					
3. Tudom, hogyan kell a fiatalokat motiválni és az érdeklődésüket felkelteni.	A fiatalok problémáinak és szükségleteinek megértése, tisztelete, érdeklődésük felkeltése.					
4. Készen állok ötleteim megvitatására.	Nyitott Ön az építő kritikára? Hol vannak a határai?					
5. Tisztában vagyok érzelmi világom kényes pontjaival, és tudom kezelni őket.	Mindegyikünk ismer olyan helyzeteket vagy viselkedéseket, amelyek nagyon erős érzelmeket váltanak ki belőle: például dühöt, bánatot, szomorúságot. Mit tesz Ön, ha valaki hasonlót vált ki Önből?					
6. Képes vagyok a fiatalok körében a hatalmi viszonyok fogalmkörével foglalkozni.	Kié a hatalom? Hogyan használja? Milyen jogaik vannak a fiataloknak? Hogyan tudják a fiatalok befolyásolni a társadalomban zajló folyamatokat?					
7. Demokratikus és részvételen alapuló módon dolgozom.	A fiataloknak van beleszólása az eseményekbe; biztosítani, hogy a csoport minden tagja beszélhessen és cselekedhessen.					
8. Az egyenlő esélyekért dolgozom.	Milyen az egyensúly a részvételt illetően Ön által szervezett tevékenységekben?					
Szükség esetén egyéb kompetenciákkal bővíthető...						

	▲	◊	■	◆	●
Jelentés	Vonatkozik rám	Többé- kevésbé vonatkozik rám	Nem igazán vonatkozik rám	Nem vonatkozik rám	Ez a kompetencia az én esetemben nem releváns

A már megszerzett és a még elsajátításra váró kompetenciák

Kompetencia: _____

Mikor használtam legutóbb ezt a kompetenciát?

Milyen példákkal tudom ezt alátámasztani?

Kiket érintett?

Mi történt?

Fenti válaszaim alapján mit kell hozzáadnom *Személyes fejlődési és tanulási tervemhez?*

Vannak releváns bizonyítványaim, okleveleim vagy egyéb bizonyítékom, amivel igazolni tudom ezt a kompetenciámat?

(Mark Taylor, European portfolio for your workers and youth leaders /Európai portfólió ifjúságsegítők és ifjúsági vezetők számára/, Európa Tanács, Strasbourg, 2007. 10-11.o.)

Hozzájárulás a szervezeti és az ifjúságpolitikai fejlődéshez

Kompetencia	Segítség az értékeléshez	▲	◆	■	◆	●
1. A projektmenedzsment elveit a gyakorlatban is használom.	A projekt ciklus működésének megértése egyre fontosabb az ifjúsági munkában részt vevő személyek számára –a források a fiatalok javára történő leghatékonyabb felhasználásának érdekében.					
2. Megértem és képes vagyok betölteni különféle szerepeket egy csoportban.	Egy csoport, amelyben mindenki vagy vezető, vagy résztvevő, nem csoport. Ön milyen szerepeket töltött be mostanában?					
3. Képes vagyok másokat arra motiválni, hogy aktív szerepet vállaljanak.	A meghallgatás, a tiszteletadás és a bátorítás mind elengedhetetlen.					
4. Képes vagyok együttműködéseket kialakítani más szereplőkkel és érdekelt felekkel.	Milyen mértékig épít kapcsolatokat a saját szervezetén kívüli emberekkel, szervezetekkel?					
5. Szervezetemben a változásért és a fejlődésért dolgozom.	Az a szervezet, amelyik nem tanul, egyszer csak meghal. Ön hogyan segíti szervezetének életben maradását?					
6. Ismerem az ifjúságpolitika helyzetét az országomban, és másokkal együtt teszek a szükséges változások alakításáért.	Milyen csatornákat használ az ifjúságpolitika befolyásolásának elősegítésére – helyi, országos, ill. akár európai szinten?					
Szükség esetén egyéb kompetenciákkal bővíthető...						

	▲	◊	■	◆	●
Jelentés	Vonatkozik rám	Többé- kevésbé vonatkozik rám	Nem igazán vonatkozik rám	Nem vonatkozik rám	Ez a kompetencia az én esetemben nem releváns

A már megszerzett és a még elsajátításra váró kompetenciák

Kompetencia: _____

Mikor használtam legutóbb ezt a kompetenciát?

Milyen példákkal tudom ezt alátámasztani?

Kiket érintett?

Mi történt?

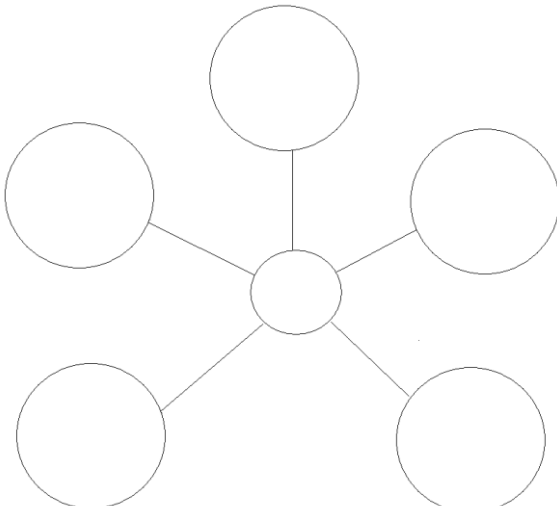
Fenti válaszaim alapján mit kell hozzáadnom *Személyes fejlődési és tanulási tervemhez?*

Vannak releváns bizonyítványaim, okleveleim vagy egyéb bizonyítékom, amivel igazolni tudom ezt a kompetenciámat?

(Mark Taylor, European portfolio for your workers and youth leaders /Európai portfólió ifjúságsegítők és ifjúsági vezetők számára/, Európa Tanács, Strasbourg, 2007. 17-18.o.)

A kurzushoz kapcsolódó módszertani ajánlások (módszertár)

Módszer neve	Alliteráló nevek	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszthető kompetenciák: Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; A mások iránti tolerancia kialakításának és erősítésének módszerei Személyes: türelmesség, rugalmasság, humorérzék, kreativitás Társas: kapcsolatteremtő, kapcsolatfenntartó készség	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
A gyakorlat célja az ismerkedés, bemutatkozás, és feszültségoldás. Az első körben mindenki bemutatkozik, keresztnévvel. A második körben az a feladat, hogy mindenki olyan vezetéknévvel találjon ki magának, amelynek ugyanaz a kezdőbetűje, mint a keresztnévének és egyben egy rá jellemző tulajdonság is.(pld. Harsogó Henrik, Szerény Szilvia) A nevek memorizálására a következő körben elismételjük az elhangzott neveket, utoljára mondva a sajátunkat. Ezt a kört a gyakorlatvezető kezdi.		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
Székek körben, a csoport létszámának megfelelően. Időigény: 2-3 perc résztvevőnként.		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		„Nagyító” játékgyűjtemény
Szerző, jogtulajdonos	Nagyító Alapítvány	

Módszer neve	Identitás Molekula	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszthető kompetenciák: Személyes: Önismeret, fejlődőképesség, önfejlesztés, felelősségtudat, döntésképesség Társas: Interperszonális rugalmasság, empatikus készség, tolerancia. Prezen-tációs készség, meghallgatás	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>A gyakorlat során a résztvevők fontos identifikációikat osztották meg egymással</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Írd a neved a középső körbe! 2. A többi körbe írd egy-egy szót, amellyel jellemezheted kulturális, szociális identitásod, vagy azon csoportokat, amelyekhez tartozásod fontos személyiség jellemző 3. A szavakat írd fel egy lapra, a neved nélkül, majd add oda a vezetőnek, mielőtt elkezdődik a kiscsoportos munka. <p>Kiscsoportban:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Magyarázd el, miért jellemezted magad ezekkel a szavakkal. 2. Milyen pozitív élmények értek téged ezekkel az identifikációkkal kapcsolatban? 3. Milyen nehéz élmények értek téged ezekkel az identifikációkkal kapcsolatban? 		
		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
A/4-es papír, post it, flipchart		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		
Szerző, jogtulajdonos	EPTO	

Módszer neve	Partnerek	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszthető kompetenciák: Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; A csoport fejlődése Személyes: elhivatottság, döntésképeség, szervezőkészség Társas: kezdeményezőkézség, munkamegosztás, segítőkészség, együttműködés	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
A csoporton belül párok alakulnak, ők a partnerek. A csoporton belüli párok különböző témát kapnak. A partnerek közösen dolgoznak a feladaton. Az azonos témát feldolgozó párok konzultálnak egymással. A párok felkészülnek a prezentációra, egymás megtanítására, felkészítésére. A csoportok újra egyesülnek, és a párok bemutatják egymásnak, megtanítják a megismert tananyagot. Ellenőrzik a megértést kontroll módszer, vagy teszt segítségével.		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
Időigény: 90 perc		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás 144.o.
Szerző, jogtulajdonos	Dr. Orbán Józsefné	

Módszer neve	Ablak	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszthető kompetenciák: Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; A csoport fejlődése Személyes: elhivatottság, döntésképeség, szervezőkészség Társas: kezdeményezőkézség, motiváló készség, visszacsatolás, munkamegosztás, együttműködés, prezentációs készség	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>Személyes ötletek, szavak, előzetes tudás összegyűjtésére, közös fogalom kialakítására alkalmas. Az ablak a flipchart papír közepén lévő geometriai ábra (négyzet, kör, téglalap) melyben a vizsgált fogalom, téma szerepel. Körülötte annyi osztással rendelkezik, ahány fős a csoport. A csoporttagok először önállóan felírják a gondolataikat, majd mindenki elmondja a véleményét, és ezután összesítik. Végül a geometriai ábra körüli számozott ablakokba írják a szavakat, annak alapján, hogy hányuknak jutott eszébe. (Ha a „demokrácia” fogalom 3 főnek jutott eszébe akkor a 3. mezőbe írják.).</p> <p>A gyakorlat nagycsoport előtti beszámolóval zárul.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
4-5 fős kiscsoportoknak kialakított terem Flipchart papírok, filcek Időigény: 45 perc		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás 162.o.
Szerző, jogtulajdonos	Dr. Orbán Józsefné	

Módszer neve	Tegyünk egy lépést előre	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszthető kompetenciák: Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; A csoport fejlődése Személyes: elhivatottság, döntésképeség, önfegyelem, felelősségtudat Társas: empátia, tolerancia, interperszonális rugalmasság	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>Minden ember egyenlő de egyesek egyenlőbbek. A résztvevők megtapasztalhatják, milyen is másvalakinek lenni társadalmunkban. Célja a társadalmi esélyek közötti különbözőségek meglétének tudatosítása, valamint annak bemutatása, hogy a különböző élethelyzetek egyben korlátokat is jelentenek. Ennek jelentőségét az adja, hogy ifjúságsegítőként, a részvétel ösztönzése során számolni kell a különböző élethelyzetekből adódó korlátokkal és lehetőségekkel.</p> <p>Kiosztjuk a szerepkártyákat, gondolatban belehelyezkednek a szerepbe kérdések segítségével.</p> <p>A résztvevők felsorakoznak egymás mellé. Helyzeteket és eseményeket tartalmazó listát olvasunk fel. A résztvevőknek minden olyan alkalommal, amikor szerepük szerint igennel válaszolnak az állításra, előre kell lépniük egyet. Ha nem a válasz, ott kell maradniuk, ahol állnak.</p> <p>Olvassuk fel a helyzeteket, hagyjunk időt a döntésre, a lépésekre. Végül kérjük meg, hogy jegyezzék meg végső helyzetüket, és helyezkedjenek vissza eredeti helyzetükbe.</p> <p>A történetek feldolgozása és értékelése kérdések alapján beszélgetéssel.</p>		
Szerepkártyák, létszámnak megfelelő tér Időigény: 45 perc		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		KOMPASZ 282.o.
Szerző, jogtulajdonos	Európa Tanács, Mobilitás	

Módszer neve	Csoport mozaik	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszhető kompetenciák: Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; A mások iránti tolerancia kialakításának és erősítésének módszerei Személyes: elhivatottság, döntésképeség, szervezőkészség, segítőkészség Társas: kezdeményezőkézség, munkamegosztás, kooperatívitás, prezentációs készség	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
A résztvevőket 3-5 fős kiscsoportokra osztjuk. A tananyagot a kiscsoport létszámának megfelelően elosztjuk a résztvevők között. Mindenki a kapott részfeladat megoldásával foglalja el magát, a téma felelőse lesz. Miután egyénileg feldolgozták, közösen értelmezték, megismertetik, megtanítják társaiknak, összerakják a „mozaik” részeit. Cél, hogy a csoport minden tagja megtanulja a tananyagot.		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
A kiscsoport létszáma ne legyen 5 főnél több. A tananyag fénymásolata elosztható formában, létszámnak megfelelően (minden kiscsoportagnak legyen saját feladata.) Időigény: 90 perc		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás
Szerző, jogtulajdonos	Dr. Orbán Józsefné	

Módszer neve	Szakértő mozaik	
Javasolt kurzus Részvétel	<p>Fejleszthető kompetenciák Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; A mások iránti tolerancia kialakításának és erősítésének módszerei Személyes: elhivatottság, döntésképeség, segítőkészség szervezőkészség Társas: kezdeményezőkézség, munkamegosztás, kooperativitás prezentációs készség</p>	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>A tanár a megtanulandó tananyagot a csoport létszámának megfelelően elosztja. Egyéni olvasás, értelmezés a csoporton belül. Az egyéni témák alapján szakértői csoportok kialakítása. A szakértő csoportok tagjai közösen értelmezik a feladatot, kiemelik a lényegét, összegeznek, közös jegyzetet, dokumentumot készítenek. A szakértők visszatérnek az eredeti alcsoportokba és az egyéni felkészülésük, jegyzeteik alapján, forgóban előadják, megtanítják témájukat a csoport tagjainak. Közös dokumentumot, vázlatot, jegyzetet készítenek az összesített témából és felkészítik egymást a prezentációra. A prezentáció kontroll módszerrel történhet.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
<p>A kiscsoport létszáma ne legyen 5 főnél több. A tananyag fénymásolata elosztható formában, létszámnak megfelelően (minden kiscsoportagnak legyen saját feladata.) Időigény: 135 perc</p>		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás 141.o. 154.o.
Szerző, jogtulajdonos	Dr. Orbán Józsefné	

Módszer neve	Jelmátrix	
Javasolt kurzus Részvétel	<p>Fejleszthető kompetenciák</p> <p>Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei; Csoportdinamika; Mások iránti tolerancia</p> <p>Személyes: kommunikáció, döntésképesség, szervezőkészség, rugalmasság,</p> <p>Társas: kezdeményezőkézség, munkamegosztás, együttműködés, közös problémamegoldás</p> <p>Módszerkompetenciák: logikus gondolkodás, áttekintő, rendszerező képesség, figyelem megosztás, eredményorientáltság</p>	Egyéb megjegyzések (vagy semmi)
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>A jelmátrix egy olyan nagy kihívást jelentő csoportfeladat amely arra ösztönzi a résztvevőket, hogy jól szervezett kommunikációs rendszereket és folyamatokat használjanak ahhoz, hogy azt az információt amely egy egyéni összetevőkből álló vizuális minta felépítéséhez szükséges, kiválogathassák és elraktározassák.</p> <p>Mindenki kap egy pár kártyát, amelyeken különböző szimbólumok találhatóak, a kártyák együttesen egy 30 darabból álló komplett rácsozatot alkotnak.</p> <p>A feladat az, hogy ezt a rácsozatot rakják össze olyan módon, hogy mindegyik kártya a helyére kerüljön. Egy kísérletet tehetnek csak a rács összerakására, erre 30 mp áll a rendelkezésükre.</p> <p>A kártyákat nem helyezhetik be a rácsba a feladat során máskor. A helyes összerakás azt jelenti, hogy a kártyát megfelelő módon, a szimbólumokat párosítva helyezik el, úgy hogy bármely szomszédos kártya sarkain ugyanaz a szimbólum szerepeljen.</p> <p>A kártyákat nem mutathatják meg egymásnak és nem cserélhetik. Információcsere csak verbális kommunikáció útján lehetséges.</p> <p>A feladat megoldására – a résztvevők felkészülési/konzultációs idejét is beleszámítva - 30 perc áll rendelkezésre.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
Tágas tér, Jelmátrix tábla és 30 db kártya Időigény: 45 perc		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		
Szerző, jogtulajdonos	Human Telex Consulting Kft.	

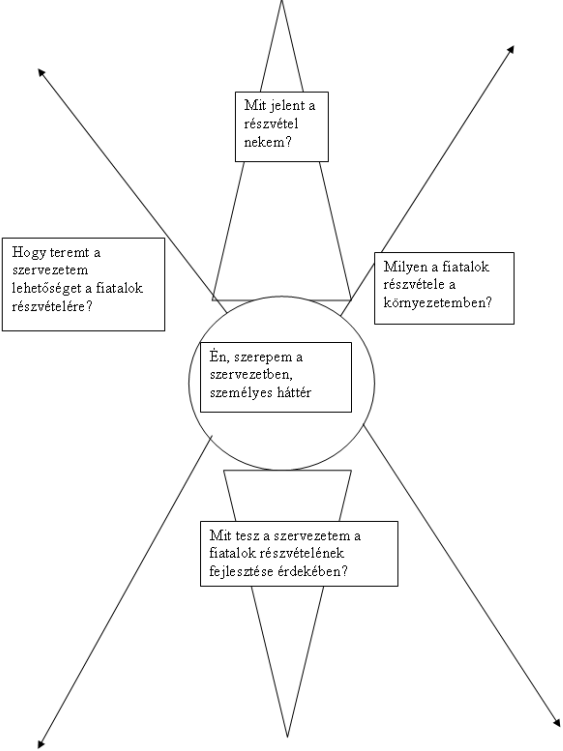
Módszer neve	Hova állsz?	
Javasolt kurzus	Fejleszthető kompetenciák Személyes: önfegyelem, felelősségtudat, döntésképeség Társas: interperszonális rugalmasság, határozottság, meggyőzőkészség, empátia	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>Célja a beszélgetésekhez és vitákhoz szükséges készségek és képességek fejlesztése.</p> <p>1. Kezdjük a gyakorlatot egy nagyon rövid ismertetéssel arról, hogy mi a különbség a polgári és a politikai jogok, illetve a szociális és a gazdasági jogok között.</p> <p>2. Tartsunk egy kb. 5 perces ötletrohamot olyan különböző jogok összegyűjtésére, amelyek a fenti kategóriák valamelyikébe tartoznak. Gyűjtsük össze a jogokat a már előre megírt táblán az alábbi párosítások szerint: polgári és politikai, szociális és gazdasági jogok. Mondjuk el, hogy ezután felolvasunk egy állításokból álló gyűjteményt, amelyeknek egy részével a csoporttagok valószínűleg teljesen egyetértenek, más részükkel nyilván kevésbé értenek egyet.</p> <p>4. Mutassuk be a két helyet, ahol az „Egyetértek” és a „Nem értek egyet” feliratok találhatóak. Mondjuk el a résztvevőknek, hogy a képzeletbeli vonal mentén bármely pontra állhatnak, de helyezkedjenek egymástól távol, amennyire csak lehetséges, ugyanakkor közel azokhoz, akiknek a véleménye majdnem megegyezik az övékkel.</p> <p>Engedjünk teret egy rövid vitának, amíg a résztvevők a helyüket keresik.</p> <p>5. Egymás után olvassuk fel az állításokat, különböző sebességgel: néhányat rögtön egymás után kell felolvasni, míg más állításoknál adhatunk egy kis időt arra, hogy a résztvevők vitatkozzanak a különböző álláspontokról.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		KOMPASZ 186. o.
Szerző, jogtulajdonos	Európa Tanács, Mobilitás	

Módszer neve	Eszmecsere	
Javasolt kurzus Részvétel	<p>Fejleszthető kompetenciák: Szakmai: A nemformális tanulás módszerei, eszközei;</p> <p>Személyes: véleményformálás, döntésképeség, szervezőkészség, önfejlesztés Társas: kezdeményezőkézség, együttműködés, visszacsatolás, segítőkészség</p>	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>Az eszmecsere a megértést ellenőrző módszer, rövid párbeszéd az olvasott műről, bármilyen megvitatandó kérdéstről megoldandó problémáról. A személyes érintettség kialakításával elkötelezheti a résztvevőket a téma iránt, lehetőséget ad a személyes reflexiók elsődleges, érdemi átgondolására vagy vélemények ütköztetésére. A résztvevők az adott témáról elmondhatják személyes véleményüket, észrevételeiket, és közösen kereshetnek megoldást. Az eszmecsere eredménye a több mondatos szöveges kifejtés, közös vélemény a témáról vagy adott kérdéstről.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
<p>4-5 fős kiscsoportoknak kialakított terem Időigény: 30 perc</p>		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás 146.o.
Szerző, jogtulajdonos	Dr. Orbán Józsefné	

Módszer neve	A kör közepén	
Javasolt kurzus: Részvétel	Fejleszhető kompetenciák: Személyes: önbizalom, kockázatvállalás, felelősségtudat, stressztűrő képesség Társas: empátia, tolerancia, nonverbális kommunikáció, közérthetőség	Egyéb megjegyzések
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>A fiatalok aktív részvétele számos készség kialakulását igényli. Az egyik ilyen készség az önbizalom, mely elengedhetetlen az ügyek képviseléséhez. A gyakorlat során a résztvevők megélik a „képviselő” valamint egyéb szerepeket anélkül, hogy valamit is aktívan tenni kellene.</p> <p>Kört alakítunk, és a körbe belépnek a tagok. A gyakorlat során végig csönd van. Megkérjük a résztvevőket, hogy úgy legyenek jelen a körben, illetve a kör közepén, mint amikor a középben álló: - Szerepel egy csoport előtt,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tagja a csoportnak. - Bizalmát élvezzi a csoportnak, és képviseli a csoportot. - Stb... <p>Vagyis képzeljék bele magukat a fenti szerepekbe. A középben állónak fel kell vennie a szemkontaktust a körben állókkal. A sorrend építkező jellegű.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
7-25 fő, eszközre nincs szükség		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
Megbeszélés: Milyenek voltak a szerepek? Csoportban és kör közepén lenni? Milyen érzések, gondolatok jelentek meg?		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		
Szerző, jogtulajdonos	Polgári szerepek, ifjúság és Európa T-Kit az európai polgári szerepekről (Fejlesztés alatt)	

Módszer neve	A mi falunk	
Javasolt kurzus	Fejleszthető kompetenciák Személyes: Döntésképeség, felelősségtudat, rugalmasság, önfegyelem, irányíthatóság, irányítási készség Társas: együttműködés, motiválókészség, segítőkészség, konfliktusmegoldó készség, konszenzus készség, Módszer: kreativitás, kritikus gondolkozás, tervezés, rendszerszemlélet	Egyéb megjegyzések
Részvétel		
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>Szimulációs játék:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. párokban beszéd nélkül, közös ceruzával házat rajzolunk. 2. kedvünkre kiszínezzük, kicicomázzuk. 3. 3-4 fős csapatok alkotása. Minden csapat külön-külön összegyűjti, hogy mire van szüksége egy településen élőknek. Kis cetlikre felveszük. Egyenként bemondják a csapatok, egy közös helyre ragasztjuk fel. Csapatok szavazással jelzik, hogy szerintük valóban mennyire van szükség (Konszenzus - szavazás). VAGY A települési "intézményeket" színes lapra (egy A/4-es 4 felé vágva) írják fel rögtön NYOMTATOTT betűkkel. Az elején megbeszéljük, hogy milyen típusú intézmények lehetnek, és színeket párosítunk mellé. Egyenként kerül sor a csapatokra, ha van más vélemény a fenntartóról, akkor ott eldönti a csapat, és azt a színt ragasztjuk fel. A több ugyanolyant is felragaszthatjuk egymás fölé gyurmáragasztóval. Erőforrások korlátozottak: egyes típusokból előre meghatározott szám lehet. 4. Mindannyian a saját rajzunk, illetve intézmények elhelyezése mellett falut alkotunk 		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
A/4-es lapok, filctollak, flipchart, vagy csomagoló lapok, ragasztószalag, a település alapterületének elkészítéséhez		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
Kérdések: Mit mond neked ez a gyakorlat a részvételről? Milyen határok vannak? Hogy küzdöttünk meg a határokkal, akadályokkal abból a célból, hogy mindenki egyenlő arányban részt tudjon venni az alkotásban? Hogy egyeztetették a személyes és közösségi célokat? Milyen kompetenciák szükségesek a teljes bevonódáshoz és az aktív részvételhez?		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		
Szerző, jogtulajdonos	Training Modules on European Citizenship 2006	

Módszer neve	„Falugyűlés” (szerepjáték a csoporthoz alakítva)	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszthető kompetenciák Személyes: Döntésképesség, stressztűrő képesség, vitakészség Társas: Interperszonális rugalmasság, konszenzus készség, meggyőzőkészség, motiválókészség, konfliktusmegoldó készség, Módszer: Kritikus gondolkodás, kreativitás, következtetési képesség, helyzetfelismerés, értékelés.	Egyéb megjegyzések A helyi közéletben való részvételi lehetőségek gyakorlásának szimulációja
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
<p>A módszer a „Mi falunk” folytatásaként értelmezhető, arra épül. Először a csoport tagjai közösen összegyűjtik, hogy a faluban milyen szerepek (polgármester, iskolaigazgató, orvos, vállalkozó stb.) vannak (ötletroham). Ezután önkéntes alapon mindenki kiválaszt egy döntéshozói szerepet.</p> <p>A második lépés a falu döntéshozóinak, azaz a polgármesternek és a néhány tagú képviselő testületnek a megválasztása. Ezt célszerű jelölt állítással kezdeni, majd kortes beszédek után titkos szavazással döntést hozni. A választás során érdemes tisztázni a választáshoz kapcsolódó alapvető fogalmakat (érvényesség és eredményesség, , szavazó lap, érvényes szavazat). A választás után kerül sor a falugyűlésre, amely egy nyomásgyakorló, javaslattevő fórum. Ennek napirendjét a „mi falunk”-ban felmerült konfliktusok, megoldandó problémák összegyűjtésével, majd több szempontú szavazással javasolt összeállítani.</p> <p>A falugyűlés megtárgyalja a napirendjén szereplő kérdéseket. A vitában mindenki a szerepének megfelelően vesz részt.</p> <p>A feladat záró része a szerepek levétele és a tapasztalatok megbeszélése.</p>		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
Min. 12 fő max. 25 fő, A/4-es lapok, filctollak, flipchart, szavazó cédula, szavazó urna. Időigény létszámtól függően 4-5 óra.		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
A csoport függvényében eldöntendő, hogy a falugyűlés moderátora a résztvevők közül kerüljön ki vagy ezt a feladatot a képző vállalja magára.		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		
A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 63. § (köz meghallgatás)		
Szerző, jogtulajdonos	Bencze-Jásper szinergia	

Módszer neve	„Részvétel – plakát”	
Javasolt kurzus Részvétel	Fejleszhető kompetenciák Személyes: Elkötelezettség, felelősségtudat, Társas: meggyőzőkészség, visszacsatolási készség, közérthetőség, prezentációs készség Módszer: Rendszerező képesség, következtetési képesség, rendszerszemlélet	Egyéb megjegyzések: A részvétel személyi feltételeinek átgondolása.
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
Egyéni munkában válaszoljatok az ábrán feltett kérdésekre, majd kiscsoportban beszéljétek át az eredményeket. A közös gondolatok ábrázolására készítsetek plakátot. Az elkészült plakátokból kiállítást készítünk. Minden egyes csoport bemutatja az elkészült művet.		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		
Szerző, jogtulajdonos	Training Modules on European Citizenship 2006	

Módszer neve	Értékelés 3-2-1 módszerrel	
Javasolt kurzus	Fejleszthető kompetenciák: Személyes: lényegkiemelés, előadói készség, tapintat + objektivitás, kritika tűrése, építő kritika adása Társas: visszacsatolási készség kommunikációs készség	Egyéb megjegyzések (vagy semmi)
<i>Az eszköz, módszer rövid bemutatása</i>		
A módszer egy írásbeli, kifejtős értékelési módszer. A számok a következőkre utalnak: 3 - Írj három pozitívumot az elhangzott prezentációról, ami tetszett. 2 - Írj két jó tanácsot, amit legközelebb a prezentáló helyében máshogy tennél. 1- Írj egy negatívumot, ami nem tetszett. Az értékelő lapokat a csoporttagok a prezentálónak adják. Variációk: Lehet a prezentálót, a feladatot és a csoportmunkát is így értékelni.		
<i>Alkalmazásának elemi feltételei (optimális létszám, technika, térigény, eszközigény, időmennyiség):</i>		
Kiscsoportban értékelendő a prezentáló, és a kiscsoport munkája, a feladatot lehet nagycsoportban is. Papír, toll		
<i>Utalások (reflexiók, felhasználási tapasztalatok):</i>		
<i>Ajánlott, felhasznált irodalom</i>		A kooperatív tanulás: szervezés és alkalmazás
<i>Szerző, jogtulajdonos</i>	Dr. Orbán Józsefné	

A TÁMOP-5.4.4-09/2-C-2009-0002 „Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése”
c. projekt konzorciumának megbízásából kiadja a
Kecskeméti Főiskola
Tanítóképző Főiskolai Kara

Felelős kiadó: Dr. Steklács János dékán

A konzorcium tagjai: Kecskeméti Főiskola, Magyar Pedagógiai Társaság, NCSSZI Mobilitás
Ifjúsági Igazgatóság.
Együttműködő partner: Excenter Kutatóközpont

Sorozatszerkesztők: Horváth Ágnes, Letenyeiné Mráz Márta, Nagy Ádám, Trencsényi László
Technikai szerkesztő: Makra Csaba

ISBN 978-615-5192-14-2
Kecskemét, 2012

ÚJ SZÉCHENYI TERV

